
3 1761 07466041 6

AXEL LUNDEGÅRD

DROTTNING CILLA

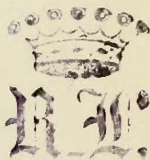
DROTTNING CILLA

LARS BLÅBENS DOTTER

AF

AXEL LUNDEGÅRD

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1910

Sändemännen från Sverge.

I.

Någonting liknande svanesång dog bort i vintermorgonens stjärnestillhet. Det var sista dyningen af Vadstena klosterklockas klang i luften bakom tre människoskuggor, som med flaxande armar och sträckta halsar susade söderut i skymningen öfver snön.

Dessa ofåglar flögo i omvänd ordning mot som vildgäss sträcka. Två kommo jämnsides främst. Efter dem följde fyra hundar och en kälke; sist en sven.

Han tycktes helt ung och kafvade som om han gått i sömnen. Inom honom tumlade tankarna som yrvakna humlor, och alltemellanåt fingrade han med bälgvanten skyggt på bröstet, där han under tröjans ludna skinn bar en hvitlök till skydd mot mörksens otyg.

Helg och årsskifte hade haft idel onda tydor för honom. Själfva julafton lämnade han, som den yngste af husfolket hemma på Ervalla, badstugan sist och underlät att stänga dörren efter sig. Senare fick han i uppdrag att sätta fram mat och dryck åt gästerna, som väntades framåt natten, men fullgjorde icke bättre sitt värf, än att änglaölet kom på bordet i kannor med slutna lock och en skarpslipad knif blef glömd med eggen uppåt. Dödingarna hade följaktligen funnit badstugan utkyld, sett sig bedragna på ölet och måhända till råga på allt skurit fötterna af sig! Vid den tanken var det som om håren velat resa sig under svennens skinnkarpus, och ur djupet af hans själ dunstade en ångesthet önskan till guds moder, att dagen snart måtte gry. Medan mörkret rådde, kände han sig icke säker till lif och lem.

På hans läppar brände ännu bläddrorna efter sista gastakyssen. Allt från jul hade gasten nattligen ridit och kväljt honom.

Sedan senaste Mikaelsmässa gjorde han tjänst som väpnare hos Peder Ulfsson — dessförinnan hade han som småsven fått sin fostran vid andra förnämliga herrars hof. Han hette Elof och hade aldrig vetat af far eller mor.

Tvifvelsutan var han alltså född i lönskaläge och troligen son af en präst, enär han kallades Djekn.

Peder Ulfsson gjorde årligen strax på nyåret vallfart till Vadstena för att i klostrets själabadstuga två sig ren och annamma syndaförlåtelsen, som gafs mot gengåfvor i andra godvärden heliga tre konungars dag.

Det var just den, som snart skulle gry med guds hjälp! Måhända sjöngo systrarna redan morgonsången i Frälsarkyrkan, men Peder Ulfsson låg icke, som eljes, på knä i biktstoln, utan rusade hufvudstupa fram i mörkret med en svart en, som tilläfventyrs icke utan skäl benämdes Puke.

Hvart det bar hade Elof Djekn ingen aning om. När han vaknade vid gastens skri, förnam han som en ljungelds sken, och klosterkyrkoklockan klämtade öfver ett förvirradt sorl, som af människor, och skällande som från alla hundar i Aska härad. Ännu sömndrucken tumlade han upp och ut, såg den svarte svennen komma susande som en stormby med hundar och kälke, hörde honom tala, fattade att något förfärligt händt, hvarom bud gått ut. Men ryttare kunde icke taga sig fram, och slädarna

måste vända. Snö täckte landet miltals, men skaren var så tunn, att hästarnas hofvar slogo genom — — fanns ingen annan utväg än att pröfva en snabbfärd på skid. Peder Ulfsson nickade tryggt, teg och tog sitt spjut.

Elof Djekn stirrade vid tanken på sin husbondes styrka och förnämliga börd morskare mot mörkret. Det var äfvenväl tryggt att se kälken lastad med vapen och kläder, och de hvita hundarnas spetsiga öron och rytmiskt böljande ryggar, men i synnerhet männen, som rände främst. Svenske män, af hvilka ingen ville stå efter för den andre. Jämnsides måste de löpa, om än med ringare fart.

Storväxt och bred i ryggen plumsade Peder Ulfsson i snön, medan Erik Peterson, kortare till växten, gled fram på spänstigt böjda ben med något af en bågfjäders smidighet i hållning och rörelser. Båda voro klädda i ludet skinn från topp till tå; båda buro i händerna korta spjut, som de brukade till stafvar.

Rundtom bredde sig en hvitblå ödemark — men så mycket visste Elof från den tid han var hos herr Erengisle på Ulfåsa, att ödemarken måste vara isen på sjön Thugn. Västeråt stod som en jättestormhatt med fjäderbuske Amo-

bergh och därunder glimmade Alvastra klosters gluggar som kattloögon i mörkret. Där framom gliste Vätterns is kring en skuggborg; måste vara Hæstholma hus. I söder skymtade Svanhals kyrka.

Ditåt pekade skidnäbben. Snart bultade Peder Ulfsson och Puken på prästens port. När de flögo vidare, stod han häpen och stirrade efter dem. Sedan gick han själf till kyrkan och ringde i församlingsklockan. Bönderna strömmade till kyrkvallen, sändemän hastade mot Hedhe och Tolfstadha.

Peder Ulfsson och Puken sträfvade uppför backe mot Ödishögh. En förgråten sol kom sent omsider till synes öfver krönet, där Holawidhs skogsrand skuggade mellan himmel och jord.

Utanför Ödishögh stodo byamännen redan i flock och ropade:

— Hvad står på? Är Tassen ute? Eller är annan ofred i landet? Hvarför klämtar det i Hedhe och Tolfstadha?

Ifriga fötter trampade i armborstbyglarna och seniga armar spände.

Peder Ulfsson och Puken stannade, flämtande:

— Drottning Filippa är död i natt.

Kyrkherrn mätte dem med en storögd blick, blef blek och sänkte sitt hufvud under korsets tecken. Bakom honom föllo byamännen på knä, som om de sökt skydd mot en osynlig fara bakom den sinnebild, herden rest dem till värn med sitt tecken i luften.

Ingen af dem kände drottningen, som de hörde var död. Likafullt syntes det nu som om alla hållit henne personligen kär. Så visste alla, att hon färdats genom byn före jul, änskönt ingen sett en skymt af henne själf. I den strida ström af hästar, hundar och herremän, som en dag kommit brusande söderfrån gled ett litet tabernakel med ett dödsfruset hjärta opåaktadt förbi. Alla hade tryggat sig vid tanken att drottning Filippa fanns. Alla anade ofärd af hennes död.

Med pannhuden valkrynkad under hundskinnslufvorna och de trähårda händerna villrådigt trefvande kring bältena vankade Ödishöghs byamän tungfotadt hvar till sin gård; och kyrkklockan började klaga på menighetens vägnar, men kyrkherrn bjöd olycksbådskapsbringarna hem till prästbolet.

— Dagvarden står redan och ryker på bor-

det! sade han leende. — Och det kan töfva innan ni nästa gång snubbla öfver sofvel och öl.

Därmed gick han före och visade vägen. När gästerna trädde in i vinterstugan mottog han dem äfvenväl med handslag och ord som röjde vana att umgås med hederliga män. Rosen i Peder Ulfssons sköldemärke gaf honom anledning spörja efter Jösse Erikson, fogden i Wästmannaland och Dala hundare. Och då han därtill intet annat svar fick af svågern, än ett brummande, vände han sig till Puken, varsnade den gula båten i rödt mellan två stjärnor, och utbrast:

— Du är Erik, Peter Ragwaldssons son från Sudherby. Jag är djäknen, som för femton år sedan lärde dig rimma bok!

Väl minnes jag det! sade Puken. — Det kostade dig ett bassespjut, som du slog af på min rygg.

Han krängde af sig skinnkarpusen och log och skakade hufvudet så att håret hvirflade som rök kring det skägglöst bruna ansiktet med den skarpa näsan och de kolsvart tindrande ögonen. Men när kyrkherrn sporde efter modern, började muskelsträngarna skälfva kring hans trotsiga och veka mun.

— Död — genmälde han stilla.

— Och Peter Ragwaldsson?

— Äfvenledes.

— Fader- och moderlös är du alltså vorden, sedan jag såg dig sist.

— Fader- och moderlös och dock hvarken fader- eller moderlös.

— Du talar i gåtor?

— Lätta att tyda. Min allrakäraste moder gick för mer än tio år se'n till gud och innan min fader följde henne, hade han gifvit oss till styfmor fru Birgitta Ottesdotter — som i sin ordning förra sommaren gaf oss till styffar herr Niklis Gustafsson, Upplands lagman — —

Det var mycken sorg och mycken ära i samma andetag, tänkte kyrkherrn och visste icke rätt om han borde beklaga eller lyckönska. Därför undvek han bådadera och bjöd gästerna gå till bords. Peder Ulfsson och Puken behöll han hos sig i högsätesbänken, där en ung och ganska fager kvinna redan satt och betedde sig som en ärbar hustru.

Maten tystade till en början allas munnar; men när matlusten stillats, kom nyhetshungern ånyo till synes i kyrkherrns och hushållerskans ögon.

Främlingarna åto alltfort.

Puken blåste på gröten och skyggade för det heta köttet som en katt, men Peder Ulfsson tycktes glupa rykande rofvor hela.

Ändtligen stack han knifven tillbaka i bältet, tömde betänksamt sitt ölstop, fick armbågarna på bordet och sitt stora, ljusa lurfhårshufvud stöttadt i händerna; började så omröra hvad han visste om drottningens sista stunder.

Det märkliga var, att döden blifvit henne förkunnad dagen förut af heliga fru Birgitta, som till tack för det drottningen skänkt klostret helga Annas kapell, med himmelsk godhet utfäst sig att bevilja den döende en sista jordisk önskan.

Hvad kunde väl en döende drottning ännu åtrå af lifvets härlighet? Hennes hjärta var trampadt under en vettvillings häl, men hon älskade rosor. Rosor midt i vintern!

Då skedde undret. Den heligas genfärd gick ut i klostrets örtagård, föll på knä och kysste snön på två ställen, där en frusen dufva tidigare tecknat korsets tecken med skära fötter. Och så mycket värme fanns ännu femtio år efter döden i heliga fru Birgittas anda, att två här-

liga rosor spirade upp ur den kälbundna jorden och brusto i blom för hennes ögons solsken — — tviflade någon därpå, var vissheten att vinna i Vadstena, där båda underverken skulle vara till finnandes i en silfverkalk vid drottningens dödsbädd — —

Puken manade till uppbrott.

Solen hade krupit öfver synranden i sydost, men höll sig hela dagen som en osäker simmare nära himlahafvets jordiska strand.

Sändemännen gledo upp och ned på Holawidhs rygg.

I den brantaste backen, där hundarna sträfvade hårdt med sitt lass, gingo Peder Ulfsson och Puken jämnsides sist och hjälpte Elof att skjuta på kälken. Kopparröd som af mödan att nå dit upp stod solen i zenit på backens krön.

Oförmodadt förmörkades den, ett snömoln hvirflade upp, däri kom plötsligt till synes ett öppet gap och två mareldsgnistor. Hundarna satte sig på hasorna, rycktes på rygg af kälken, som åkte bakut, och rullade med den som nystan utför branten. En glupande ulf stod still och bytte gnistblickar med de tre människorna, strök bakut och lomade af.

Men i Pukens drag tog det eld, ögonen lyste

som brinnande tjära, muskelsträngarna kring munnen spändes och som en pil af smidigt järn hven han efter gråtass.

— Tokstolle! Stanna! skrek Peder Ulfsson. Och då den andre icke dess mindre försvann mot öster i tassens spår:

— Så hjälpe dig gud! Därinne stryka vilddjuren flocktals — och vi ha ärende som hastar.

Detta sista sade han mycket eftertryckligt, enär han tyckte sig finna, att svennen med tindrande blickar följde den förvägne — Just som kunde han svårligen betvinga sin lust att äfven personligen följa honom i spåren.

Så var det äfven. Där han nu skrillade bakom husbondens breda rygg, såg han beständigt framför sig Puken, som han flammade upp och flög mot äfventyret. Just en man att drömma om för en svärmisk yngling: andens eldpil, hämndens ilbud, rättrådighetens våghals, hvilken lycka skulle det icke ha varit att tjäna en sådan man.

Men att de någonsin mer i lifvet skulle mötas, var ingen vån...

Poho! Det klang ur skogen, och Puken kom susande utför en brant med tassens ännu blödande päls öfver skuldrorna.

Peder Ulfsson stannade häpen och lät hundarna pusta. Sedan bad han Erik Puke berätta om sin jakt.

Det var högst på klinten, där berget stupade som brantast. Puken kastade sig i snön, hof upp munnen för att tala, men greps i detsamma så starkt af det nya, han såg, att orden domnade på hans läppar.

Blickarna ströko betagna nedåt och västeråt öfver ett himmelsblått vatten i djupet mellan Östgötalandets gröna grantoppar och det snöbetäckta Västgötalandet. Midt i detta tindrande blå flöt som en kantrad jätte-blanklax det hvita Visingsö med en borgruin på ryggen närmast stjärtfenan i norr och en ödeborg på underkäken i söder.

Ditåt pekade Peder Ulfsson.

— Där ligger Junaköping — vårt natthärbärge.

Tätt till berget under dem tryckte sig Grenna kyrka, och som en stig ledde utför sluttningen gick färden dit.

Där bultades med spjutstång på prästgärdens port i Husaby, en klerk kom ut, fick olycksbudet som slag i pannan, hann knappt

sansa sig innan sändemännen försvunnit som ett ofågelstreck söderåt.

Uppe från höjderna hörde de Grennas kyrkklocka klämta och sågo prästgårdssnäckan lägga ut mot Visingsö. Så att när Skærstadha kyrka började klämta från fastlandet, stämde Ströja och Cumblaby in från ön.

Då begynte det skymma, och solen gick ner i Dumnebäck. Norrfrån kommo svarta snömoln drifvande, täckte himmeln och fällde flingor, som började yra. Peder Ulfsson och Puken, som nyss sett en värld för sina fötter, funno plötsligt synvidden afspärrad till en spjutstångs längd.

Icke dess mindre sträfvade de framåt i skymningen, som tätnade. Snöstormen hven dem i ryggarne och sopade igen deras spår.

— Gud gifve vi väl vore under tak! suckade Peder Ulfsson och saktade. I detsamma vände Puken västeråt och rände på. Med sin vilddjurshörsel förnam han ett ljud, hvarefter han lät fötterna löpa. Inom kort varsnade han äfven ljusskenet, styrde därefter, fastnade på taket af en öfversnöad ladugård. Ljuset kom från ett vindöga af skinn i stockstugans tak. Mellan de båda byggnaderna gapade gårdsplanen som det

inre af en fyrkantig snöborg, med manshöga väggar.

I en blink fick han skidorna af, klängde ned och bultade på.

Kreaturen i ladugården började slamra och råma, men från stugan förspordes icke minsta tecken till lif.

Han bultade ånyo och ropade:

— Öppna, bonde! Vi äro inga våldsmän.

— Och vädret är hundskt! brummade Peder Ulfsson, i det han tumlade ned och häftigt slog sin spjutstång i den bommade dörren. Ofvan på skaren flämtade hundarna och Elof Djekn.

Inifrån hördes ändtligen tassande steg och en röst, som sporde:

— Hvem bultar?

— Landsmän!

Den låga dörrens nedre läm gled inåt, två ögon späjade ur dunklet, därpå drogs öfre lämmen betänksamt tillbaka. I den trånga förstugan skymtades en bonde med ett spjut och en dräng med yxa.

— Är det sed i dessa trakter att mottaga vilsegångna på så vis? sporde Peder Ulfsson och log.

— Sådana kunna färdmännen vara i dessa

tider, genmälde bonden. — Klokast är hålla sig redo att möta våld med våld.

Ännu mönstrade han misstänksamt de objudna gästerna och gjorde sig underkunnig om namn och ärende. Först när han fått fullt besked, bjöd han dem in och sände drängen att hjälpa Elof få hundarna under tak.

Peder Ulfsson måste böja nacken djupt för att gå genom dörren, men Erik Puke gled in som en ödla. Redan i förstugan mötte eldsken och värme från spiseln. Framför karahyllan sysslade en kvinna, från kalfvabänken bölade blidt en nyfödd kalf. I yxastolen hängde fyra yxor.

Innanför var högre till ryggåsen och julahalmen låg ännu kvar öfver golfvets stampade lera. Där satt gårdsfolket och firade helg med händerna i kors, två pigor på sönnre bänk och två drängar på nordre.

Innersta rummet hade golf af trä. Där brunno två julatannar, en vid hvar högsätesstolpe, och utomdess torrvedsstickor i klykor här och hvar på väggarna. Från högsätet sträckte sig ett långbord längs gafveln. En jänta gick och brödade.

Henne hälsade Peder Ulfsson med handslag och sporde:

— Hvad heter du?

Hon genmälde skyggt:

— Filippa.

— Som alla fagra fäntor i Norden nutilldags! glammade Erik Puke och såg henne kärligt in i ögonen.

Men hon sköt honom från sig med blicken och blef blossande röd. Till att tala med frälsemän var hon icke nog höfviskt klädd; ty hon saknade hufvudkläde.

— Du liknar ett ikane! fortfor Puken, som med välbehag följde hennes rörelser.

Håret rann öfver ryggen glansigt svartbrunt som en ekorres och hon hade furufnattens spelande, bruna ögon.

Yttermera var hon späd och spenslig men rörde sig kvickt. Kjorteln sammanhölls kring lifvet af ett bastband, och på fötterna glappade små hvita näfverskor.

II.

När gårdsfolket efter aftonvarden gått till hvila i rummet utanför, och kvinna och dotter dragit sig till sänghalmen bakom högbänken, fick bonden mål i mun.

Han hette Jens Heggason, och gården låg under fogden på Rumlaborg, den danske herr Otte, som af sina egna kallades Snavs, det vill säga uschling. Han kunde skinna bönder! Mestadels tog han sju för tu. Hur mycket som lagligen tillkom kungen var svårt att veta i dessa tider och ännu svårare var att betala med reda pängar, som ingen ägde. Men där det icke fanns gängse mynt, for fogden fram som han ville, tog en oxe för en örtug och aktade icke på gällande pris.

— Så har han bestulit mig år från år! gnällde Jens Heggason och strök med handens borstiga afvigsida fradgan efter sista ölskvätten ur sitt skägg. Han vädjade till Peder Ulfsson, som satt och klippte med ögonen, men kände kraf i luften kring sig och därför i halfslummer tvinnade samtalstråden vidare:

— Finns det — just nu — någon särskild

orsak till missämja mellan fogden och dig? sporde han.

— Orsak finner alltid den som söker, genmälde Jens Heggason. Han talte nu helt stilla, men ögonen irrade skyggt och stirrade spändt som en människas i yttersta nöd:

— I Danmark skall det vara så, säger herr Otte, att bonden sitter fast i torfvan som en rofva och icke kan flytta utan fogdens tillstånd. Härtillands behandlades fordom trälar så. För frie bönder är det från urminnes tider i lag bestämdt hvad skatt enhvar skall gälda. Icke dess mindre lägger herr Otte efter sitt sinne både dagsverksok och annan trältunga på mig. Nekar jag godtaga hans godtycke, sänder han mig sina danska drängar på halsen.

— Just som Jösse! brummade Peder Ulfsson sömndrucken; men Puken slog handen i bordet och utbrast:

— Äro svenske bönder nutilldags tama nog att tåla slikt?

— Människor ha i alla tider nödgats tåla hvad de icke mäktat afvända, mente bonden.

— Men när måttet är rågadt — — håret började nu resa sig som en tuppkam på Pukens panna.

— rinner fradgan öfver! ifyllde bonden. — Förr eller senare måste valet stå för oss mellan att trotsa eller trampas ner.

Han teg ett ögonblick, tycktes öfverväga och fortsatte sedan:

— Efter saken kommit på tal ger jag hellre fullt besked. Legotiden är ute, och jag vill lämna gården, men herr Otte håller mig och de mina kvar med våld. Mina söner ha redan rymt. Mig tror han sig kunna fastsmida med beständigt nya kraf på skatt. Beständigt har han något att fordra å kungens eller egna vägnar. Vägrar jag betala, mäter han ut med hugg och slag. Fyra gånger har han redan brutit sig in och fört bort mina kritter. Pröfvar han det en femte, måste jag värna om mitt.

— Därför är det alltså yxorna hänga så tätt i yxastolen? sporde Puken. Men Peder Ulfssson mumlade:

— Resa vapen mot kungens fogde är hals-lös gärning!

— Rätt får vara rätt om än blod skall besegla ordet! vidblef Jens Heggason. — Lif är långods. Döden är allom öden.

Men Erik Puke vände sig med bittert spott mot Peder Ulfsson.

— Varnar du för våld mot lössen, som bitit sig fast i vårt hemlands päls och suga vårt bästa blod — har du, vid helge kung Erik, för mycket norskblod i dina ådror.

Peder Ulfsson genmälde godsint:

— Det är sant, att min fäderneätt stammar från Norges kungastam, men på mödernet hade min far lika djupa rötter i Sverges jord — och till styfmor fick han kung Magnus Erikssons samkveda syster. Om hon var svensk eller dansk eller norsk vet jag icke — det spordes aldrig om slikt den tiden — — och skall det så noga utredas, finns väl blandblod äfven i dina ådror!

— Med den glupskaste af de danske bondplågarna i riket har dock ingen af min ätt blandat blod.

— Tacka du din Gud för det, men förhäf dig icke! utbrast Peder Ulfsson och strök sömnen ur ögonen — — Sedan femton år har fiendskap rådt mellan mig och min svåger Jösse. Ryktet kan ha ökat röken om de hängda bönderna, men om blott tiondeparten är sann af allt, som lägges honom till last, förtjänar han att hetsas med hundar ur riket.

Medan han talte, tyckte sig Puken höra

prassel i halmen bakom högbänken, lyfte ögonen, skymtade ett blekt och spändt ansikte, som på blinken drogs tillbaka. Bondens unga dotter lyssnade och spejade.

Jens Heggason, som under gästernas ordbyte suttit försjunken i begrundan, lyfte plötsligt hufvudet, rynkade ögonbrynen och tycktes likaledes lyssna.

— Skall jag säga som sanningen är — började han men tystnade åter, såg sig oroligt om och sänkte rösten — har herr Otte en son, som löper efter min dotter — —

Utifrån hördes nu tydligt slammer af kedjor, stampande af hofvar, gnäggande, vrål af människor och boskap. Bonden for upp och grep spjutet vid högsätesstolpen.

— Fogdetjufven är åter i ladugården och mäter ut!

Därmed gick han, och hans hållning var en mans, som noga öfvervägt hvad göras måste. De främmande hörde honom tassa i rummet utanför, väcka drängarna. En efter en tumlade de från sofbänken till yxastolen. Stockstugans dörr slog i väggen så hårdt, att tuppen damp från sin pinne med ett halfkvädt galande, som ömkligen omkom i hönsens skräckskrockande.

Elof Djekn, som sofvit bland gårdsfolket, snubblade in med sin husbondes vapen och mötte i dörren Erik Puke, som störtade ut. Efter honom ropade Peder Ulfsson:

— Töfva litet! Halslös gärning tål att öfvervägas!

Men Puken var redan försvunnen. Ute rasade snöstormen och den skottade fyrkanten mellan stugan och ladugården var mer än till hälften igenfylld af drifvor. Han följde stigen, som Jens Heggason och hans drängar trampat upp. På afstånd skymtade han som i dimma enstaka bloss, hörde hugg och slag och vrål af djur. Snön nadde honom till bröstet och han kafvade ovigt i de andras spår.

— Lär bli brydsamt att skilja på vän och ovän i detta herrans väder! brummade Peder Ulfsson, där han kom plumsande efter, följd af sin sven.

Fogdens folk hade skottat upp en gång från ladugårdsporten till skaren och i denna hålväg rörde sig väl tio människoskuggor. Några drogo vid hornen spjärnande kreatur; andra hade slutit sig samman att betäcka återtåget. Mellan dessa och gårdens folk var handgemänget häftigt, och utgången tycktes oviss.

Fogdens drängar veko visserligen, men steg för steg, allt eftersom de främste fingo kreaturen med sig.

— Vi falla öfver de främste! ropade Puken och vinkade åt Peder Ulfsson och Elof, i det han vek af från den trampade stigen och på egen hand tog sig fram genom snön. Snart stod han uppe på skaren och räckte Peder Ulfsson sitt spjut till hjälp vid uppklifvandet. Väl på skaren, störtade alla tre mot hålvägens mynning och föllo som ilskna hundar öfver kreaturstjufvarna.

Det var fem och hvar af dem drog vid hornen en gensträfvig ko. Oförberedda på anfall, släppte de kreaturen, kastade sig åt sidan och flydde som mullvadar genom snön. Peder Ulfsson och Elof vände storboskapen och drefvo dem med hornen i ryggen på de andra, som fäktade med Jens Heggason och hans folk.

Ett nödrop skar genom stormen. Erik Puke for upp genom hålvägen och varsnade ett underligt skuggspel i skenet från stockstugans skinnruta. Ögonblicket efter var han på väg ditåt.

Det märkte Elof Djekn och glömde sin plikt för äfventyret, som lockade. Till att spörja

var ingen tid. Han öfvergaf sin husbonde och följde Pukens skugga, som flög öfver skaren och försvann i mörkret hinsides vindögats ljusfläck.

Rutans skinn tycktes uppfläkt och flaxade som en jättefågels vinge. Nedifrån stugan ljöd kvinnogråt. Elof Djekn varsnade spår af medar och människofötter, hörde framför sig flyktandes hästtramp och sprang som för lifvet. Ett dödsskri öfverröstade stormens tjut och kväfdes i ett rosslande just som han nådde inom synhåll, en skepnad föll och två försvunno i mörkret.

— Tag hand om den fallne! sade Puken, som låg på knä i snön framför den öfvergifna kälken och med bältesknifven afskar remmarna kring ett bylte af skinn, som spännts fast vid fordonets bottenbräda. Ett kvidande förrådde någonting lefvande, och när skinnfällen gled tillbaka, sökte bondens unga dotter förgäfves dölja sin nakenhet med armarna.

— Planlagdt kvinnorof alltså! skrattade Puken och lindade åter in henne. — Hvem är röfvarn?

— Fogdens son, kom svaret som ett huttrande ur lindan.

— Lefver nidingen?

— Nej, sade Elof — han andas icke längre.

— Låt honom ligga som han föll på sin nesliga gärning — med mitt spjut i ryggen. För det dådet står jag med glädje Gud och människor till svars.

Varsamt lyfte han den unga flickan i sina armar och bar henne som ett barn. Därunder tindrade hans ögon som svarta stjärnor mot hennes skrämda blick och han sökte lugna henne med goda ord.

— Hvarför skälfver du, barn? Är du bang? Eller fryser du? Stockstugans vindöga lyser därborta, och den som bär dig är ingen Snavs eller usling, utan en Puke, som aldrig behöft fånga en fänta med list eller våld och som aldrig kysst en motvillig mun.

Hon upphörde icke att skälfva, men blickens uttryck skiftade, blef tryggt, blef varmt, blef kärligt. När han satte henne från sig i förstugan, blygdes hon icke längre för sin nakenhet utan gled självmant in i hans famn, slog armarna kring hans hals och bjöd honom sina röda läppar att kyssa.

III.

Morgonen kom med mulen himmel, som bådade än mer nederbörd, men sändemännen måste fresta att söka sig vidare söderut. De gingo genom öde bygder och sågo knappt annat än snö och skog. Oförvarandes kom skymningen öfver dem.

— I natt lär du icke få ligga så varmt som förra natten! gäckades Peder Ulfsson, och Puken svarade med ett öfvermodigt skratt:

— Var icke så säker!

Han följde ett skidspår, som ingen annan lagt märke till, och skymtade inom kort en öfversnöad herremansgård, som tycktes befäst. Porttornet med den uppdragna vindbron liknade en halft begrafven jätte, som ännu höll sin långfyrkantiga träsköld upprätt för bröstet.

Hundarna störtade med kälken ned på borggården. En pilt kom löpande från stallet.

— Hvad heter du? sporde Puken, som samtidigt hoppade ned från vallen.

— Jag heter Nils, genmälde den lille och mönstrade honom med nyfikna blåögon.

— Och ditt fädernenamn?

— Jag är herr Bo Stenssons son och herr Sven Stures dotterson.

— Och hvem bor här?

— Herr Broder Svensson. Hans fru är min systerdotter!

Detta sade den lille med stolthet. Sedan hälsade han höfviskt Peder Ulfsson, som leende lade sin hand på hans hufvud och brummade:

— Du ger besked som en herreman och en herreman med besked kommer du väl också att bli, om du får lefva.

— Detta är alltså den fräjdade fribytarekungens gård? sporde Puken och såg sig om. Nils Bosson genmälde:

— Detta är Hook, som herr Broder Svensson, häradshöfding i Njudung, fått med Peder Ribbings och min syster Märtas dotter, fru Karin.

— Vi äro alltså i skyldskap! skrattade Puken. — Välan, min unge frände, gå före oss och spörj din frände från Peder Ulfsson och Erik Puke, om han vill unna oss tak öfver hufvudet för natten.

— Af hjärtat gärna. Så långväga gäster väntade jag minst af allt i detta vargaväder.

Det var herr Broder, som själf trädt ut ur

vinterstugan och nu med öppen hand gick de främmande till mötes.

— Vi ha, dessvärre, långväga ärende, sade Peder Ulfsson. — Till kungs.

Och Puken tillade:

— Drottning Filippa är död.

Den fräjdade fribytarkungen tumlade tillbaka som kastad ur sadeln af en lansstöt, tog stöd mot väggen, kippade efter andan; kämpade så en stund med sitt sinnes uppror, strök sig öfver pannan och fick ändtligen fram:

— Beskydde då Gud vårt land!

Sedan bjöd han Peder Ulfsson och Puken stiga in. Äfven för svennen och hundarna drog han väl försorg. Under aftonvarden satt han tigande vid sin husfrus sida, men rörde hvarken vått eller torrt. Drottningens lif, som han kände det af andras sägen och egna ögons vittnesbörd, drog som ett dråpa genom hans erinring och i bröstet brände det som af återhållen gråt.

De andra talte efterhand om annat, men hans tankar veko aldrig från henne som gått till Gud. I handen höll han förstulet Lancasters röda ros, som drottningen en gång egenhändigt fäst på hans bröst. För hvar stund som

gick, kände han allt starkare smärtan öfver hennes död och hatet mot honom, som ödelagt hennes lif.

Som från andra sidan af en brusande älf nådde honom brutna meningar af de andras samtal. Åt allt ondt, han så förnam om förhållandena i riket, fröjdade han sig bittert.

Med rätta buro de svenske agg mot denne krönte vettvilling! Kyrkans herrar hade han påtrugat blodskändarn och menedstjufven Jöns Jerkersson till ärkebiskop. Rikets herrar hade han utestängt från rikets styrelse. Allmogen lät han skinna genom främmande våldsmän.

— Underligt hvad det med ens blifvit tungt att andas härhemma. Blodet bränner mig i bröstet och hjärtat kippar efter luft.

Det var Pukens röst. Peder Ulfssons genmälde gäckande:

— Tvifvelsutan har du råkat se för djupt i Filippas ögon!

Pukens svar klang allvarsfullt:

— Snarare känns det som kärlek till torfvan, där jag vuxit upp, till den luft, jag andats som barn, till det språk, jag hört kring min dussa.

— Östgötamålet alltså, Östgötaluften och din ättetorfva Sudherby!

— Icke enbart. Samma språk talas i Ofvan- som Sunnan-skog, samma luft som blånar Vätterns vatten, speglar sig äfvenväl i Blåfinnstjärn långt norrut. Och i detta vida land bo andra människor än frälsemän.

— Bönder, som trampa trögt under ok — och någon gång ha fagra döttrar!

— Af bondestam äro äfven vi frälsemän af urgamla ätter — och hos den svenska jordens odalmän se vi alltfort våra egna dygder och laster gå igen. Det ok, som tynger deras nackar, tynger också våra skuldror — skulle bönderna kasta det af, vore det hvar svensk mans plikt att med hand och blod stå dem bi.

Därtill hörde herr Broder Svensson sin allrakäraste hustru svara:

— Att bönderna mångenstädes i landet lida svårt betryck påstod likaledes den lille bergslagsknapen, som förra våren red här förbi. Han hade ett änglalikt namn — —

— Engelbrekt Engelbrektsson! utbrast Peder Ulfsson. — Ingen vet bättre än han hur det står till i Wästmannaland och Dala hundare.

— Känner ni honom?

— Nej.

— Men han känner kryddet, som Fanen sade om nässlan. Han känner sin svåger Jösse!

— Jag känner äfven den svenske bonden! Det enda han till fyllest lärt är sucka, tiga och tåla.

— Den svenske bonden är långtålmodig, men tänds en gång hans vrede — —

— Snö lär icke brinna, därest icke ett under sker!

— Tecken och under ske hvar dag. Därest detta under sker — sticker du då handen i elden?

— Kosta hvad det kosta vill! sade Peder Ulfsson och stack handen i Pukens.

IV.

Bittida morgonen efter lämnade sändemännen Hook. Himmeln var klar, stjärnorna blinkade yrvaket, andedräkten steg som hvit rök från människor och djur.

I flygande fart gick färden motsols utmed den svarta Lagans hvita branter.

Många ord bytte Peder Ulfsson och Puken icke den dagen. Minnet af samtalet kvällen förut låg likvisst och glödde i bådas sinnen. När de rastade på skaren och tärde sin dagvard, lät Peder Ulfsson blicken svepa öfver den hvita ödevidden, nickade tungt och hof upp sin röst:

— Detta är Sverge. Sverge sofver under frusen snö.

Solen hade då nyss nått höjdpunkten af sin korta krets på himmelshvalfvet i söder, och med bländade blickar rände sändemännen vidare. Framåt kvällningen blef skenet rödt.

Nordanvinden låg dem i ryggarna och hven dem förbi, blåsande framför sig lätta moln af frusen snö. I sitt hvirflande fångade detta kristallstoft soldnedgångens röda ljus och tedde sig just som flammande eld.

— Ser du! Puken slog ut med handen och brådstannade — Ser du! Snön brinner!

Och Peder Ulfsson stirrade mot undret, stammande:

— Ske Guds vilje.

Den natten sofvo de på Edhrastad och fägnades väl af häradshöfdingen i Sunnerbo Olof Jussasson.

Söderåt blef snötäcket tunnare, trakten

tätare bebyggd. Utför Hallandsås gick färden med susande fart mot Ryghnabro.

Det kvällades och nyårsnyet kom till synes i det blå. Utanför stugorna stodo matfriska män, som bugade gladt för månspånet och sjöngo högtidligt, hvar med sina breda näbb:

Jag hälsar dig Nykong,
jag hälsar dig herre,
med korn och kärne,
med fläckeböste
med öl om höste.

Men bakom de främmande ofåglarna ringde alla kyrkors klockor, och budet blef nogsamt spordt.

Den natten sofvo de på Helsingborg och seglade morgonen efter öfver sundet för samma svenska nordan, som dittills följt deras färd. Midtsunds sågo de skånska vallen bländande hvit och Siæland svart.

— Det är ett annat land! sade Puken och pekade dit.

Från Örekrog gick färden sydvästvart öfver Siæland, men då hade skidmännen skiftat skinn, och svenske frälsemän i praktfullt vajande

fjäderbuskar, lysande kappor och blanka vapen redo genom Roeskilde.

När solen tände blånorna, hon bäddat under sig i väster nådde de Skjoldenæs gård. Bakom en vallgraf med fruset vatten sågs ett porttorn med vindbron fälld.

I borggårdens midt stod ett ansenligt bjälkhus. Därframför sutto de af.

Oanmälda trädde de in i stugan, där kungen flög upp under högsäteshimmeln och mötte dem med en stickande blick. Han var skallot öfver skulten och gråtofsig kring tinningarna, gråblek med blekblå tennögon och tunna läppar, tätt slutna som efter en bitter dryck.

— Ha vi icke befallt, att ingen må söka oss här? for han ut i vrede.

Svenskarna stodo sida vid sida innanför dörren, raka i ryggen och med händerna på sina svärd. Nedanför tronen satt i en krets af tärnor den röda Cilla, kuttrande som en knultedufva och skrattande som en skata.

— Herre konung — började Peder Ulfsson, men kungen snäste:

— Nämn ert ärende! Kort och godt!

— Drottning Filippa är död! sade Puken.

Kungen ryckte till som träffad af ett pisk-

rapp, blickarna irrade rådvilla rundt i rummet, läpparna rörde sig men intet ljud förnams.

— Sadla! fick han ändtligen fram. — Vi rida i natt.

De innevarande hade alla rest sig. Hofmännen störtade ut.

— Nådige herre — — det var Cilla.

— Tig, du Fanens kolkförerska, det blir som jag sagt.

Därmed sjönk han samman och gaf med en vink tillkänna, att han önskade vara ensam.

Alla lydde. Endast Cilla stannade.

Något senare trädde hon ut och befallde i kungens namn att hästarna skulle sadlas af.

Sorg och samvetsångest.

I.

rån borgen utanför Köpmannehafn kom Erik Puke ridande, följd af en sven, som stod stolt i sadeln. Hingstarna ångade af hetta i kölden, och ryttarna röko af barvintersdamm. På Höga bron for stormen från norr dem åter tjutande till mötes, och ur ett moln af boss och smuts från Amagetorv steg mäster Tomas, domprosten af Strängnäs, oförmodadt fram.

— Landsmän! Är det sant, som här berättas? ropade han och stannade, ifrigt vinkande. Rösten skalf och ögonen tiggde, näsan lyste röd af köld eller gråt i det breda, skägglösa ansiktet.

Båda ryttarna stego af och hälsade honom höfviskt. Erik Puke måste bekräfta ryktet om drottningens död.

— Jag våndar, jag väl varit undan, när olycksbudet kom! sade mäster Tomas. — Nu är jag kallad till kungen för att trösta!

— Vi ha nyss i hans sällskap kommit till bys.

— Hur var han till mods?

— Han satte af från Skjoldenæs som om han redan haft skärseldens sveda i köttet. Mer än halfva hofvet lämnade han efter sig på vägen.

— Äfven jungfru Cilla? sporde mäster Tomas. Puken log:

— Den som näst mig och Elof bäst höll ut var rödkjuxan. Om hon har rätt att kallas jungfru, vet jag icke, men rida kan hon.

— Är hon — alltså — med kungen på borgen?

— Nej. Hon steg af i Serridslev.

Mäster Tomas drog en suck af lättnad:

— Kungen sörjer alltså af hjärtat?

— Utom sig är han i hvarje fall.

— Och beter sig?

— Som en vettvilling. Störtade strax upp i brefkammarn, stängde in sig med herr Erik Krummedike, ville regera, men kunde icke samla tankarna till mer än en befallning, att allt skulle ordnas för en snabbfärd till Vadstena.

Mäster Tomas tryckte Pukens hand till tack och farväl. Sedan räckte han Elof sin hand att kyssa. Och de gnistriga gråstensögonen i dunklet under den breda pannan fingo ett sällsamt uttryck af skamlig lycka.

— Du bär icke längre Peder Ulfssons vapen, märkte han kärft.

— Vördige fader, genmälde ungersvennen rodnande — ros är narreprof. Stjärnbåten är äfventyret!

Mäster Tomas gick vidare öfver höga bron mot borgen. Gamla minnen sväfvade genom hans själ i högtidlig stillhet, som solskenstunga moln i det blå.

Stort och smått sofver i syskonsäng — tänkte han — glädje och sorg brottas beständigt, godt och ondt går jämnsides genom jämmerdalen. För den högste ter sig ett människolif som ett stoftgrand, en människoålder som en blink.

Samme mäster Tomas, som nu trampade tungt i vindeltrappan, sprang för tjugu år sedan som den yngste af kungens klerker sjungande uppför samma himmelsstege.

Den tiden tindrade det till i två ögon, när

han kom. Den tiden dansade ett hjärta för ljudet af hans steg.

Det var den blekaste och blidaste och blygaste af drottning Filippas tärnor — en dunmjuk vildfågel, het och skygg, en värld af lycka, lyft af två syndiga människohänder — Gud signe dig, allrakäraste hjärta. Med tidig död fick du sona min synd.

Så sjöng det i bröstet på mäster Tomas, där minnets solsvärtor väckts af hennes ögon, som nyss ånyo tindrat honom till mötes. Ty svennen utan fädernenamn var hans och hennes son. Och med ångerns brännjärn i köttet gick prelaten, som brutit sitt kyskhetslöfte, att trösta kungen, som brutit sitt äktenskapslöfte.

II.

I brefkammarn vandrade Erik den olycksfödde af och an på tegelgolfvet, från bönpalln, som drottningen låtit bära dit, till det väggfasta ekebordet vid fönstergluggen, där en ensam vaxljuslåga fladdrade. En vålnad, som räckte från golf till tak och saknade hufvud, följde honom.

Hur finna ord att besvärja denna hufvudlösa förtviflan? Mäster Tomas kände stenväggens kyla tränga sig till hjärtat och kallsvetten pärla på pannan.

Som han de sista åren varit drottning Filippas biktfar, visste ingen bättre än han, hvad hon lidit. Han borde tala straffande ord. Men lägga sten på börda var rackaregärning — och dessutom kom han just från Sverge med bud, att domkapitlet i Strängnäs valt honom själf till biskop i enlighet med kungens vilja.

Den olycksfödde gick och gick tills han knäade under sin börda af samvetsångest, segnade i bönbänken, klamrade sig som en drunknande vid dess tvärslå. Skuggan på väggen liknade en korsfäst ogärningsmans.

Ett kvidande rispade i tystnaden, lidandets böld brast i en darrande snyftning, och som var ur sår pressades tårar kvalfullt därur.

— Bed, Ers härlighet! — Bönen bränner bitterheten bort, sade mäster Tomas.

Kungen stred för att få luft, lyfte ögon och händer, jämrade sig, bekände sina synder, men häfdade ännu inför honom, som rannsakar människors njurar, att han ingen annan hållit af hjärtat kär, än sin drottning — ja, att hon varit

den enda människa, han i lifvet trott och aktat — fast han misshandlat henne till döds — —

Ymnigare och ymnigare ångade ångerns och ångstens anda honom ur bröstet, och bönen blef lik en gammal utsvulten ulfs ylande ur en vinternatts mörker.

Men när han tjutit ut sin vånda, reste han sig, strök med en häftig åtbörd ögonen torra och sporde:

— Tror du att Gud förlåter mig, Tomas?

Mäster Tomas sänkte blicken:

— På Guds barmhärtighet må vi människor aldrig tvifla. Men för syndernas förlåtelse kräfver Herran — —

— Visst! Det kostar! Kungen ryckte på axlarna, och det spotska draget kom skarpt till synes kring hans mun.

Då rynkade Mäster Tomas, vald men ännu icke utnämnd biskop af Strängnäs, sin mäktiga panna och lyfte en stenhård blick mot den krönte syndaren:

— Uppriktig ånger, ärlig vilja till ett kristligare lif kräfver Herran först och främst.

De sista orden betonade han synnerligen och kände sig därvid som en bättre människa. Guds och kyrkans tjänare måste tala sanning

också till jordens mäktige. Hellre ville han lida orätt, än mottaga mitra och kräkla som lön för en lögn.

Men kungen stod ånyo inför prelaten som en pilt och bekände sin synd med ödmjukt sinne:

— Tro mig, Tomas, jag vet att straffet är rättvist — hur hårdt det än drabbat — och min ånger är lika uppriktig som min vilja ärlig att hädanefter bättre akta på, hvad jag är skyldig min Gud, mitt folk och mina kronors anseende. Det röda trollet har jag också redan förvisat till Serridslev — —

Sedan ordade han ifrigt om de fromma stiftelser i och genom hvilka han ville hugfästa drottningens minne; och ju längre han talte, dess lugnare blef han.

Men när den järnbeslagna ekdörrn stängdes efter mäster Tomas, öfverfölls den olycksfödde plötsligt af minnet, och blicken började fladdra — här, just här, var det han våldfört sig på henne — här på golfvet hade hon legat, då han som en kollrig hingst sparkade efter det främmande lif, han trodde, hon bar under hjärtat.

Gud i himmeln — han slet i de grå tin-

ningstestarna — nu visste han att ryktet bara var lögn och drafvel från den sugga, som allt vill tugga. Nu nådde det icke heller henne, som hvilade hos Gud. Men den andra, som en gång skulle hvila hos Fanen för det hon drupit giftet i hans hjärta, ville han aldrig mer se för sina ögon. Och i natt skulle han sofva ensam i sin döda drottnings kammare!

III.

Därinne brann ett nytändt bål, och hvar vrå var upplyst. Han såg sig om med ruelse och kysste sängen, fast han visste, att hon de senaste åren sofvit på kalla, hårda golfvet. Hela rummet liknade mest en klostercell, och intet tydde på, att nunnan varit en konungs allrakäraste husfru eller tre rikens drottning.

Han satte sig på sängens kant och stirrade in i elden. Alla tankar kretsade kring henne, som han i lifvet älskat, och med trygghet förnam han hennes andes närvaro.

Där borta böjde hon säkert ofta knä inför Guds moders bild öfver dörren.

Oafsiktligt hade den andra sannolikt pladdrat med förtalets tunga, men ond rot bär elak frukt, och det brott, hon frambesvurit, skulle hädanefter beständigt stå som en vålne mellan dem. Och med outsägligt välbehag kände han, att det röda trollet numera intet betydde ens för den köttets träl och varulf han blef, när natten föll på.

Nu väntade hon honom. Med skadeglädje njöt han föreställningen om, hur hon gick rastlöst af och an på golfvet och våndades vid tanken på, att makten och härligheten kunde glida henne ur händerna.

Bålets bränder föllo småningom sönder, skymning slöjade guds moders bild. I återskenet från flammornas ljuslek tycktes hon honom nyss nästan lefvande; nu var hon åter blott en kvinna af sten, hvars närhet icke förmådde döfva hans själavånda.

Ensamheten var för honom lifvets hemskaste pröfning; aldrig kunde han lära sig att fördraga dess skräck. Därför hade på sistone Cilla blifvit honom oumbärlig. Ingen förstod som hon att jaga vålnader på flykt i mörker, ingen som hon att fylla hans ensamhet med sinnesro.

Glöderna föllo rasslande samman, och de

flämtande blå lågorna gåfvo mer beklämning än ljus. Det kom öfver honom en ängslan, liknande den han kände, när han var barn och glömt sin aftonbön, som hans allrakäraste moder drottning Margareta strängt förmanat honom att aldrig glömma. Och han knäppte händerna så hårdt, att det knastrade i knogarna, och han föll på knä, men vände sig icke till guds moder och icke till barnet vid hennes bröst, utan till den gamle, stränge, rättvise gud fader.

— Du som känner mitt uppsåts ärlighet, bad han, skänk mig af din nåd kraft att öfvervinna min svaghets frestelser. Ingen vet bättre än du, att hvad jag i denna stund förnimmer icke är köttslig lusta. Dukar jag under, sker det mot min vilja och föresats, för min svaghets och räddhågas skull. Gif mig kraft att motstå, Herre, mod att lefva och dö i ensamhet och mörker.

När han slutat, kastade han sig raklång i sängen och sökte sofva.

Men ju hetare han åtrådde ro, dess oroligare blef han, och ju krampaktigare han slöt ögonen, dess tredskare trådde tankarna sin ringdans i hans hufvud.

Leda vid lifvets narrspel, lust att aflägga

kunglighetens bjällerskramlande värdighet hade från början dragit honom till den vördnadslösa slinkan, som, förr än han fick sin vilja, med en ohöfvisk åtbörd sparkat kronan från hans hufvud. För henne var han sedan aldrig kung, än mindre hjälte, minst af allt allvarsman och arfvinge till en lifsuppgift — så tung att den gamla drottningen själf törhända icke ens skulle ha mäktat den! Nej, för den röda synderskan var han en like, som stod efter njutning, glädje och glam, en junker Flas och broder Flan, en plikt- och äktenskapssvikare, som måste muntras och därför betalte — oafsedt att förlåtelse var dem båda på förhand tillförsäkrad genom många fromma stiftelser och förböner — — —

Vid den tanken for kungen upp, famlade fram till talröret i väggen och befallde, att röda hingsten skulle sadlas och tio svenner sitta upp, fyra med bloss.

IV.

Röda hingsten kände väl vägen till Serridslev. Ryttarn höll tygeln slappt i hand, men blicken spänd mot höjden.

Vinterbråtens hvita fläckar bådade fyra månaders köld och mellan Friggetenen och Vagnen tindrade redan den dödas själ — men i månen sågs en gubbe, som stulit kål och därför med tjufgodset på rygg i en påse satts dit af gud — —

I denna himmelns gapstock skulle tvifvelsutan en gång kung Erik, fordom Danmarks, Sverges och Norges konung, hertig af Pommern, utställas till bespottelse genom århundradens århundraden.

V.

Ett vadmalstält på medar, draget af åtta hästar, gled norrut öfver ett öfversnöadt land.

Därinne låg kungen, insvept i fällar, där åt och drack och sof han, dit bjöd han dem af sitt följe, som han för ögonblicket helst ville byta ord med. När sorg och samvetsångest ansatte honom, lät han kalla den nyvalda biskopen af Strängnäs mäster Tomas. Men när prelaten vändt ryggen till, greps syndarn af en syndig lust att lufta ut guds ord; befallde

herr Bengt Pogvisch och Heyne Snakenborg till ölstämma, blötte sin tunga, lekte med ord, somnade tungt och vaknade dagen efter med ölos i hufvudet och ruelse i hjärtat.

Då stucko allsköns onda tankar hans själ som knott och förgäfves sökte han vifta dem bort med föreställningen, att ingen annan varit honom af hjärtat kär i lifvet, än hans drottning, Filippa, kung Henriks dotter af England. Hans själ var sjuk af längtan efter det röda gullet, som han lämnat i Serridslev. Ingen hade han stått så nära i glädje och sorg som henne, och ju mindre hugnad otukten med åren gaf honom, dess oumbärligare blef honom kvinnan, till hvilken han kände sig fjättrad med remmar, skurna ur hans ensamhetsångest, mörkrädsla och människoleda.

Han kunde icke undvara henne, och likväl måste de skiljas nu. Kronan och kallet kräfde detta offer.

Längre och längre från henne susade släden, följd af tio skrindor och väl hundra ryttare, som lämnade efter sig en hålväg i snön, en lindorm ringlande norrut genom hvita tio härad.

Främst red Puken, mer glittrande glad ju längre norrut han nådde — när han på tredje

dygnet varsnade Vätterns is i fjärran, blank som blod i solfallets röda ljus, såg Elof hans ansikte skimra likaledes, af en blodfull längtans lycka.

Kungstältsläden gled gnisslande öfver vindbron till Rumlaborg, en underfogde trädde fram och mälde, att herr Otte innan gästningsbudet kom gett sig af. Därtill nickade kungen nådigt. Ty från stekarhuset vimlade småsvenner med fat, hvilkas doft gaf löfte om god förplägning. Ryttarna, som stått i stiglädren hela dagen, sutto alltså med glädje af; men Erik Puke vinkade åt Elof att följa, vände sin hingst och red tillbaka öfver bron.

— Hvarthän så brådt? sporde Peder Ulfsson och log i sitt skägg; men Puken var redan utom hörhåll.

Bönderna, som samlats utanför borgen, gåfvo med skygga ögonkast svar på hans fråga efter Jens Heggasons gård, slogo från sig med armarna, nickade menande österåt. Det var bara att följa stigen, som storboskapen trampat öfver skaren.

Men där stigen mynnade ut fanns ingenting annat kvar än kolnade stockar och aska. Gården var härjad af eld. Rundt om stodo furor med svedda kronor och stammar, som

gråtit kåda; och snön hade smält till en pöl, som stank af brändt horn, hår och kött.

Elof höll sig för näsan med ena handen och gjorde korstecken med den andra. Sedan lade han hufvudet på sned och betraktade sin husbonde.

Puken var blek som en brottfälling, och muskelsträngarna kring munnen skälfde så, att det från sidan såg ut som om han hållit sig för skratt, medan han med vidtuppspärrade korpluckor mätte denna svarta tjärfläck på hemlandets hvita päls. Och plötsligt högg han hingsten i halsen, böjde sig fram och satte af mot borgen i flygande hast.

Utanför vindbron samlade han bönderna kring sig och sporde dem åt. Det sannades att Jens Heggasons gård två nätter tidigare tändts af herr Otte — — —

— Hvarför? Hvarför? sporde Puken.

— Af hämnd för det sonen nyligen mördats.

— Sonen föll på sin egen nidingsgärning — och den som dräpte honom var jag.

— Tag er då i akt för fogden!

— Jag våndar han vore här! Blef ingen frälst af Jens Heggasons folk? Han själf?

— Blef stucken när han steg ut ur sin brinnande gård.

— Och hans kvinna?

— Hon brann inne.

— Och hans dotter?

— Ingen kom undan.

Då knöt Erik Puke sin hand så hårdt, att det knastrade i lederna, lyfte den mot luften och skrek ut sitt hjärtas beklämning:

— Därför skall uslingen stå mig till svars — så hjälpe mig Gud och sanct Erik konung!

— Hjälpe er Gud och sanct Erik konung! ljöd det som eko från de församlade.

Därpå blef tystnad med någon suckan och tissel och tassel på djupet; tills plötsligt en förnumstig röst dök upp:

— Hvad fäntan beträffar lär skadan icke ha varit stor. För hon var skämd af en sven, som nyss låg en natt på gården.

— Hur vet du det? for Puken ut och skalf på målet som om han frusit.

— Af Jens Heggason själf. Det var därför han körde henne från gården!

— Körde han henne från gården?

— Han gjorde så, ja. Och två dar efter blef gården bränd.

— Hvart for hon? — bonden kände plötsligt två händer kring sin arm med ett grepp som en drunknandes.

— Hon skall ha gått norrut. Men att hon hunnit bebodda bygder är ingen vån. För i skogarna på Holavidh vimlar det i vinter af tass och gullben — — —

Svenske svenner och herremän.

I.

I porten till Albert bagares gård i Vadstena låg Elof Djekn på knä och fejade sin husbondes vapen. Göjemånadsmorgonen var grå af drifvande moln, mellan hvilka en solglimt stundom blänkte fram som ett himmelskt hugskott. Då log den frusna jorden och ville smälta i glädje, ungersvennens vajande linhår flammade till och kinderna blossade, men ett buttert allvar skuggade likafullt de mjuka dragen i detta utkast till ett mansansikte.

Gården såg ut att skrefva bredbent öfver sin egen inkörsport. I stugan till höger bodde bagarn själf, till vänster var boden med ingång från porten och fällbar disk mot torget. Därofvan sköt ett påbyggdt härbärge ut som en

höganloftsbur, och från hvar af dess gluggar fladdrade en frälsemans vapenduk.

Inne i boden, bak den nedfällda lämmens bröstvärn af bröd, stod en fänta och bytte glitterblick med en ungersven, som hängde utanför på torget.

— I dessa dagar får bagarn passa noga på, att icke degen jäser öfver! gycklade han i det kan knyckte på sin långa hals och självkärt blängde på sin ätts vapenduk, som bar en vågrätt klufven sköld af svart och hvitt.

Bagarbodsfäntan vickade på baken och genmälde leende:

— Närkes lagman har ofta förr hedrat vårt härbre — —

- Men i år är hedern tvåfaldig! bröstade sig svennen. Det var en ljusraggig räkel med bockögon och krumhornsnäsa. Bagarbodsfäntan lade sitt hufvud på sned och såg upp till honom:

— Förra året höll Måns Bengtsson sig hemma i spiselvrån på Göksholm?

Hans tjocka läppar flögo åtskils och blottade ett räfsaxsgap med gula tänder.

— Sällan sågs Måns Bengtsson i spiselvrån! genmälde han kärligt. — Hellre i jänt-

bänken. Men i fjol var jag i Noorbergh hos en liten knape, som har rykte om sig att tämja ulfungar — —

— Han tycks ha kommit till korta! föll fäntan in med ett flan och värjde skalkaktigt sin barm.

— Slikt händer! fortfor Måns Bengtsson. — Hans byx blef mig för trång. Eljes var han en Fanens karl — med bergfrälsebomärke i skölden!

— En lågättad man? sporde bagarbodsfäntan med näsan rynkad och munnen snörpt. Måns Bengtsson nickade:

— Visserligen. Men far och farfar måtte ha samlat på kistebottnen — för Engelbrekt har fått fostran vid herrars hof. Han skickar sig och inger aktning så liten han är — och hustrun skramlar med nycklarna så värdigt, som vore hon fru på Örebrohus — — och hvad Ingalill beträffar hålles hon för den fagraste ungmön i Noorberghs socken, om icke i hela Dala hundare — —

— Lekte Måns Bengtsson käraste med henne?

Han rynkade ögonbrynen och tittade under lugg med en glimt som af knifsegg i blicken,

men då han mötte hennes beundrande ögonkast blef han åter blid och fick krumhornsnäsan i vädret:

— Det går alltså rykte om, att Engelbrekts dotter lyft sina ögon till en högättad herres son?

Bagarbodsfäntan bekräftade detta och fick till gengäld hans bockblicks bekräftelse på, att hon rätteligen fattat den halfkvädna visan. Men Elof Djekn blef het i hyn och bet om ett skymford, som brände honom på tungan.

Måns Bengtsson hånlog:

— Den stackars bergfrälsefjollans tårar skvalade, men svennen i fråga likar icke att leka kärlek med andra än sina likar — —

— Som rimligt är! suckade bagarbodsfäntan. — Kaka söker maka.

Men Elof skurade sin husbondes sköld så ursinnigt, som om han haft Måns Bengtssons krumhornsnäsa under sina händer och mumlade: Skräflare, du tycks dock högeligen hågad att hålla till godo med en nattetid snattad kaka från en lågättad bagares bod!

Nu tisslades och tasslades det en stund mer lågmält tills Måns Bengtsson åter fick sitt skrällande skrytmål i mun:

— Kungen? Joo. Skarp i tungan! Men

ett spottord från honom är bara tecken till gunst! Mig slög han på skuldran och sa': »Du liknar en bock!» Hähä? Det var i kyrkan efter det min frände biskop Knut vigt klostret och ärkebiskopen begraft drottningen — Kungen var i krona och mantel och kring honom trängdes rikets mäktigaste herrar — men bland bröderna stapplade en som frivilligt afstått från rikedom, makt och höghet, en gammal åsna af förnämligaste ätt, en frände till oss — —

— En mycket nära frände! bet Elof till.

— Hvad gnäggar horsgöken? bet Måns Bengtsson igen, men vände sig strax åter mot bagarbodsfäntan och förklarade gäckande:

— Horsgöken är en svältfödd krake, som af Vår herre förvandlats till fågel.

Elof flög upp och lyfte armen till slag, men kom till besinning, steg i stället fram till boden och började likaledes gyckla:

— Vår herre lät också en gång i tidernas morgon Sancte Per fuska i sitt yrke, och gubben klabbade till en fågel, men glömde fötterna. Dem måste Vår herre kasta efter i sista stund, när missfostret redan flugit sin skapare ur händerna — därför sitta de under stjärten. Hvad är det för en fågel?

— Lommen! skrattade bagarbodsfäntan. Men Måns Bengtsson vädrade nidstång.

— Är det mig du skäller för lom? fräste han till.

— Nej, du är ett annat fuskverk af Sancte Per, gäckades Elof. — Gubben har velat klabba till en bock, men glömt ge honom mule.

— Akta dig, annars skall jag klia dina loppor med knifsudden så, att de aldrig glömma't!

— Mulen har Vår herre fått kasta efter, när missfostret redan börjat stångas — och i hastigheten har han fått fatt i en räfsax — —

Måns drog blankt och for lös på Elof, som mötte hans klinga med Pukens sköld och skrattade ut hans vrede.

En rödhårig, fräknig och frodig man af vapen kom gående utmed muren till brödraförsamlingens örtagård, vek om hörnet, stannade en stund och åsåg tvekampen, grymtade ändtligen:

— Undan, ungtuppar! Jag vill fram.

Måns Bengtsson vände på hufvudet:

— Morbror Albrekt! Hjälp mig att tukta ofågeln här, som träckat i ättens bo!

Albrekt Otteson Peccatel afvärjde med ett

flottigt flin sin systersons vädjan och nickade till sin andra systers styfson Erik Puke, som trädde ut ur porten:

— Morbror Albrekt! Har du ärende till mig?

— Du vet det?

— Är just på väg.

— Och svåger Bengt?

— Har också fått bud! skrek herr Bengt Stensson från trappan till härbärget.

— Äta med alla och hålla med ingen var alltid morbror Albrekts sed! hånlog Måns Bengtsson i det han åter stack knifven i bältet, nickade farväl åt bagarboden och följde sin far, som i sällskap med Erik Puke och Otte Peccatel tog vägen mot klostret. Bakom Puken gick Elof med den blanka skölden.

II.

I brödernas församlingsstuga hade ärkebiskopen stämt sig till mötes flertalet af de svenske frälsemän, prelater och riddare, som

kommit till Vadstena att hälsa kungen och öfvervara drottning Filippas begrafning.

De rörde sig af och an eller stodo i grupper och talte sakta samman för att så föga som möjligt störa klostrets frid; men rummet var så kallt, att det rök om orden, hur dämpadt de än föllo. Genom fönstrens runda rutor af tjockt och gulaktigt glas flöto matta floder af ljus öfver golfvets tegel, men i spetsbågshvalfven ofvan kalkstenspelarna rufvade mörksens spindel i sitt nät af skymning.

I bokastolen satt ärkebiskopen af Uppsala herr Jöns Håkansson. Öfver sin sobelfodrade kappa af dyrbart engelskt kläde bar han yttermera den fårskinnsfodrade vadmalskåpa, som så förunderligt väl hållit honom kölden från hjärtat den tiden han som broder Johannes tärde sin torra kost och drack sin bjuggvassla i detta samma klosters matsal. Det röda birgittinerkorset lyste öfver bröstet nu som då, men ärkebiskopen huttrade af köld, och ansiktet under sidenkalotten var skinntorrt som en döds. Ryktet visste berätta, att han fått likmatken i sig af ett flygfä, som doppat gadden i en mördad huggorms gift.

Sedan alla samlats, lyfte han händerna,

gjorde korsets tecken — som om han fäst elden — och bjöd tystnad.

Det blef trängsel kring honom. Några svenner buro fram bänkar åt de äldre herrarna. Alla yngre slöto stående krets bakom dem.

Ärkebiskopen tog till orda med späd men rätt förnimbar röst. Ögonskenligen värmdes han mer och mer af hvad han kände. Ansiktsstommens blekhet genomskimrades som af ett inre ljus, och ögonen strålade:

—Jag tackar er alla, att ni så mangrant hörsammat min kallelse. Brydsamma tider ställa stora kraf på mod, och förhållandena i riket äro nu slika, att de måste allvarligt öfvervägas. Jag ber er därför tala fritt enligt urgammal svenskmannased. Hvad här sägs skall betraktas som sagdt i förtroende fränder emellan. Därest någon icke vill förbinda sig till förtegenhet eller af hängifvenhet till kungen personligen icke gitter höra landets tillstånd med oväld dömas, må han oförgripligen draga sig tillbaka.

Han vädjade med blicken till den nyvalda biskopen af Strängnäs, till Närkes lagman och till höfvitsmannen på Stockholmshus. Men hvarken mäster Tomas, herr Bengt Stensson

eller Hans Kröpelin tycktes sinnad att bryta laget.

Då manade han de församlade att yttra sig, och den första som efterkom var biskop Knut af Linköping.

Hans fullmånsansikte lyste äfvenväl, men af ett utvärtes sken, ett godmodigt, självbehagligt leende. Ehuru det var kändt, att han af heliga stolen förklarats oskicklig till gudstjänstliga förrättningar, styrde och ställde han alltjämt oefterrättligt i stift som stat.

— Vi tycka, att det är bra som det är i riket, vittnade han myndigt. Någon skälig grund för klagan finns icke! Missnöje finns, Gud bättre, men öfverheten bär icke svärdet förgäfves, och hellre än häckla hans härlighets kung Eriks styrelse, må vi tacka honom för allt hvad han till rikets fromma uträttat i daglig och nattlig möda.

Åt hans yttrande logo många i mjugg, icke minst mäster Tomas och den trofaste Hans Kröpelin. Men herr Niklis Bosson af Åkerö reste sig för att instämma.

Han var så svag i benen, att han knappt kunde stå utan stöd, men dess starkare tycktes han i munnen.

— Min broder biskopen har rätt, bedyrade han. Allt käringdrafvel om fogdeförtryck är ohemult. Jag känner själf den hårdast belackade, Jonis Eriksson, en synnerligt belefvad och ganska högättad, beskedlig man. Det bölas nu om att han hänger bönder i rök. Men — utan skryt och skrymtan, gode herrar och svenske män — hvem af oss kan med sanning säga, att han aldrig burit hand på en bonde? Att Jösse tuktar upprorsmän hårdt, tror jag, men har aldrig sport, att han skinnat någon öfver öronen — och som delägare i Noorberghs grufva vet jag — — —

Benen vägrade att bära honom längre, och han sjönk i famnen på sin svärson herr Svarte Jöns. Ett bifallsmummel beledsagade hans ord.

Efter honom talte herr Erengisle Niklisson, till en början rodnande och stammande — af harm eller i känslan af sin förmätenhet. Han var nämligen yngste riddarn i laget.

— Som jag kan med sanning säga, att jag aldrig burit hand på någon — —

En skrattström bubblade upp och vällde fram från bakgrunden, två spottord slogo honom i ansiktet som klunsar slungade ur mörkret:

— Flepegisle! Askfis!

Herr Erengisle rynkade ögonbrynen, lyfte pekfingret som för att stämma blod och sade:

— Vara, vira, vaum diabolis!

Mörkret gapade och teg. Herr Erengisle talte sedan utan att stamma:

— Allt är icke bra som det är härhemma. Vi veta det alla. Till trots för den gamla drottningens mening är trerikskroppens tyngdpunkt förlagd till foten. Hufvud och hjärta styras från Skjoldenæs. I lilltån sitter en igel och suger blodet ur våra ådror. Det är kriget, denna nesliga och löjliga kamp som aldrig tar slut — mellan björn och vessla.

— Tyst! Nämn icke den lillas namn! skrockade mörkret, hjärtängsligt. — Då kan hon skada!

Herr Erengisle fortfor:

— Sverge är nu mest som en kunglig kravel utan styrsven, och det liknar sig till urväder. Sjön går redan hög. Och skepparn är aldrig ombord. För den skull kräfs en ställföreträdare. Må kungen nämna oss drotsete och marsk, så att någon har myndighet att sammankalla rådet, när maktpåliggande ärenden tränga till afgörande.

Han satte sig, och det skönjdes snart, att hans ord vägde tungt till trots för hans ungdom. Han var dock herre till Ulfåsa! Heliga fru Birgittas blod rann i hans husfrus ådror. Och mot slutet hade han talt med myndighet.

Närkes lagman, herr Bengt Stensson af Göksholm, for upp. Han liknade en gråsprängd, raggig, vildsint getabock, som stångade i luften och bräkte öfvermodigt:

— Gud hjälpe! Jag trodde mig höra en bonde gny. Men det var en högättad herre. Gudalof — bara bönder och stafkarlar bor det icke i Sverge. Äfven frälsemän, lagmän, herrar af rikets råd. Och med deras och Guds hjälp kan kungen ännu hålla rikets bönder och bönhasar i tukt. Låt dem ilsknas och skrika! Det betyder icke att riket är i fara! En karl, som något duger, tar aldrig mer stryk, än han tål. Men bonden tål en del! Därtill har han af Vår herre fått sin hårda hud! Vi frälsemän ha däremot fått vapen. Men förvisso icke för att främja utan för att nederslå missnöjets anda. Trohet mot landets laglige konung var alltid svenske herrars sed.

— Icke alltid! föll Puken honom i talet.

— Mitt råd är — — fortfor herr Bengt.

Men Puken flammade upp och brände af hans mening på midten:

— Öfverdåd ger onda råd! ropade han, och hårtestarna reste sig öfver hans panna. — Blind må den vara, som icke ser eländet härhemma nutilldags! Hvar felet sitter är allom veterligt. Här får bättras hvad än det kostar. Vi frälsemän ha ingen grund till förhäfvelse öfver Sverges allmoge — —

— Vanbörding! Lusoffer! hväste en af vrede halfkvald röst ur bakgrunden. Men Puken spände blick i dunklet och genmälde gäckande:

— Akta dig att nämna Lucifers namn fåfängligt, Måns Bengtsson — morbror skulle jag säga, om du vore torrare bak öronen! Hvad börden beträffar är min ätt så förnämlig som någon härtillands. Men samma jord har fostrat bönder som herremän, och äfven svenske herremän ha tidvis haft behof af sin hårda hud — — det lär oss allt som förtäljs från farfars och farfarsfars tid. I trohet mot sin konung — Magnus Eriksson hette han då och var af inhemsk Folkungastam — visade ingen synnerligt godt föredöme, utom min ättefar och namne Marsk Erik. Trohet är nu visserligen en dygd som högeligen förtjänar att prisas — men jag

måste bekänna, därest jag ställdes i valet mellan att svika min kung och mitt land — —

Det knot som beledsagat hans tal, reste sig plötsligt till en störtvåg och dränkte hans stämma. Enstaka vredesord flögo som fradgestänk i luften:

— Ditt land? — — Hvad vill det säga? — Ett rofland! — Eller din gård? — — Hvad skulle du säga, om Sudherby bönder i valet mellan torfvan och dig hölle fast vid torfvan — och roffade den från dig?

Nu talte alla i munnen på hvarandra. Förgäfves bjöd ärkebiskopen tystnad. Likasinnade samlade sig i klungor kring pelarna. Skymning dränkte plötsligt rummet; mörkret röt som en bränning i storm kring hemlandets skär.

Mäster Tomas drog tungt efter andan och gick fram till ett af fönstren, som han öppnade. Himmeln var kolsvart.

Tre präster stodo kring pelarn närmast bakom honom och bytte ord om kungen.

— Få se, om icke Vår herre förvandlar honom till en gök! sade en. — Så gjorde han med bonden, som tagit lifvet af sin kvinna. Måntro om icke den kunglige göken kommer att

svara just som bondgöken, när Vår herre frågar honom efter drottning Filippa: Gick ut! Gick ut!

— Akta dig att härma göken! inföll en annan. — Får han höra't, blir han så vred att han spyr ut själfva hjärtblodet och fläckar alla blommor under trädet han sitter i.

En tredje stämde in:

— Vi få tacka Gud om han icke också förvandlar sig till en hök och — som han har för vana — först hugger klorna i sin fostermor, som uppfödt honom — sitt folk — —

Mäster Tomas stängde fönstret, vände sig om och sade mildt:

— Dömer icke! Öfver honom, som Ni stena med hårda ord, har Herrans hand fallit tungt. Och jag vet, att hans ånger är oförställd, liksom hans uppsåt att hädanefter föra ett kristligt lif.

— Sin frilla lär han i hvarje fall ha lämnat — —

— Hemma i Danmark, ja. Som du din hushållerska hemma i Ödishögh.

— Till sin drottnings begrafning kunde han icke rätt gärna taga det röda trollet med!

— Men hur länge hans dygdsinthet kommer att räcka — —

— Vet ingen? Nej. Men det gäller oss alla.

— Jag tror mig veta ganska väl, började mäster Tomas myndigt, men afbröt sig själf och tillade blott: — Hycklad är i hvarje fall icke ångern, som tagit sig uttryck i hans fromma stiftelse — —

— Till minne af henne, som alltid intill sin död bevisat sig troget och ärligt mot oss — rabblade kyrkherrn från Ödishögh ur minnet.

— Det är kungens egna ord — bekräftade mäster Tomas. — Hör man icke just som en misstrogen, bitter, människoskygg enstödings klagan?

Men de tre prästerna logo i mjugg åt den kungliga hjärtnupenheten i en urkund, som de misstänkte electus att själf ha författat.

Ärkebiskopen, som en stund talt förtroligt med herr Erengisle Niklisson och Erik Puke, reste sig, svepte kapporna tätt kring sin tunna lekamen och räckte herr Erengisle sitt fingerguld att kyssa.

— Gud vare med dig — huttrade han — Skulle vi aldrig mer mötas i lifvet, må du minnas

mitt sista ord till dig och alla svenske herrar: I de strider, som stunda, är det maktpåliggande att svenska kyrkans förste är en man med ett ärligt svenskt hjärta. Kungen kommer säkert att söka intränga mäster Tomas eller någon annan af sina gunstlingar på den plats, jag snart lämnar tom. Men kapitlet skall stå fast på kanoniska lagens grund. Att hvar redlig svensk må ställa sig på rättens och lagens sida är min förhoppning och skall vara min brinnande bön inför Gud.

Därmed signade han herr Erengisle till farväl; men till Erik Puke sade han:

— Dig, min son, har jag hälsning och bud att bringa från din styffar herr Nils. Affärda alltså din sven och följ mig.

Vreda röster brötos alltfort i Frälsarbrödernas församlingsstuga. Stridiga skuggor skymtade i skymningen, viljor brottades, storm gick holmgång kring hemlandets skär.

III.

Ärkebiskopen bebodde som klostrets gäst sin gamla cell. Därinne var ännu skummare än i församlingsstugan. Pa britsen hade den gamle utmattad sjunkit samman, och som Puken stod på stengolfvet, skönjde han i mörkret något mörkt med en valnadslik ljusning, en slumrande skugga som andades ut sin själ, talte gammalmansvisdom med ett frysande barns späda och spröda röst:

— Väl veta vi människor intet om Herrans rådslag. Genom djupaste förnedring går ofta vägen till löftets land. Lika fullt är mitt hjärta bäfvande af oro för framtiden. Icke min egen, utan mitt folks. Jag trodde förr att mitt folk var hela kristenhetens brödraskap. Sedan krympte det för min tanke till Nordlandens folkstam. Nu vet jag, att mitt land är Sverge, mitt folk dess folk. Det är summan af den erfarenhet händelserna under de senare åren medfört — en bottensats af sött och beskt, som klarnat i känslan af dödens närhet. I ungdomen rymmer hjärtat en värld af ondt och godt, men med åren sluter det sig som en

mussla kring en enda pärla. Min är kärleken till min Gud och mitt land.

Det blef tyst och en ljusning gled öfver ansiktets ljusning. Vålnaden strök sig öfver sin hvita panna med sin hvita hand.

Rösten fortfor:

— Stora tankar kräfva starkan rygg och flinka händer. Den gamla drottningen tänkte stort och skulle fått rätt, om hon egenhändigt kunnat föra ut sitt uppsåt. Ty hon ägde kraften, och lifvet lärde henne de fasta och mjuka greppen. Men döden blåser intet i horn och den stora tanken föll på för svaga skuldror. Stackarn dignar sedan länge under dess tyngd — får tvifvelsutan kasta den, därest den icke skall bryta hans rygg. Nordens enhet störtar då i hvarje fall till jorden och krossas — och hvad vi kunna bärga undan förödelsen beror af Gud och af de svenskes offervillighet för sitt land.

I Pukens bröst gick blodet i svall, han var till sinnes, som om han med ens kommit till klarhet i hvad han själf dunkelt kännt och tänkt. För honom blef rösten en siares, som från lifvets gräns kunnat kasta en förstulen blick mot evigheten, en döendes, som nått så nära himmeln,

en människa kan nå, högt öfver gränsen där självfviska förhoppningar slå rot, spira, blomma, susa och stänga för blicken. Där stod en man på fjällets topp. Kring honom själf var kalt och kallt, men han såg vidt.

Rösten fortfor:

— När den stunden kommer, vet ännu ingen annan än Gud. Vi människor kunna blott tyda tidens tecken. Ser jag rätt, lär det icke länge töfva. Tidens tecken kräfva redan rätter man på rätter plats. Därom äro alla redlige män i riket ense, och det bud, jag har att bringa dig från din styffar, är att du skall öfvertaga förläningen af landet längst i norr, som han innehar, och öfvertaga slottslofven å Korsholm i Österland. För den skull bjuder han dig att ofördröjligen rida norrut med så många svenner du har till hands.

— Vördige fader, detta kan jag icke! utbrast Puken. Som han sagt det, kände han en skälfvande hand med späda, kalla fingrar kring sin.

— Så har du icke af hjärtat kännt hvad det gäller.

— Jag har kännt och känner fullväl hvad det gäller, vördige fader.

Den svaga gammalmanshanden drog, och som böjd af en öfvermäktig vilja föll Puken på knä framför britsen.

— Icke rätt, min son. Om du rätt fattat hvad det gäller, skulle du blygas för din undskyllans ringhet. Säg, att du icke vill. Att du har andra planer, egna syften, som du icke vill offra.

— Vördige fader, jag fattar väl, att ett mycket hedersamt och förmånligt uppdrag bjuds mig — och det bränner mig i bröstet af lust att lyda — —

— Själfvisk lust, äregirighet, förvärfsbegär, äfventyrslängtan är hvad som lockar. Men att du underordnar allt detta, att du offrar din enskilda hämnd, ditt hemliga hopp, dina sinnens svidande åtrå — är hvad som kräfs. Det är icke jag, som behöfver dig, Erik Puke, icke din styffar som kallar dig — det är hemlandet som behöfver dig, det är Sverge, som kallar dig.

Pukens hjärta bultade i tystnaden som en klubba, och hans tankar förvirrades. Vålnaden som talte ur mörkret blef för hans inbillning till ett öfvernaturligt väsen, som kände hans hemliga syften, så visst som hans hjärtas hunger och vånda. För att bli det intrycket kvitt, böjde

han sig häftigt fram, varsnade ett välkändt mänskligt ansikte men vek tillbaka, bländad af ljuset i den gamles blick.

Allt, hvarmed hans tankar sista tiden sysslat, krympte för krafvet som ställts på honom. En inre röst kallade. Han måste lyda. Hans väg gick norrut, dit Herren pekat; icke söderut, dit den blinda känslan dref.

Han hade velat rida hem till Sudherby, samla väpnadt följe och draga åter till Rumlaborg att straffa den främmande fogden för hans ogärning. Därtill hade han i Vadstena lånat pengar och icke dolt sitt syfte. Att också ärkebiskopen förnummit något om hans planer, var rimligt nog. Likafullt kände han, att en högre vilja bragt honom bud genom den gamles mun.

— Jag rider i morgon norrut, sade han och kysste Guds tjänares hand.

IV.

Mäster Tomas var bland dem som senast lämnat mötet, och hans uppsyn var icke blid,

där han kom vandrande utmed muren till brödernas örtagård, följd af sitt folk.

Han var sårad i sitt svenska hjärta af hvad han hört ärkebiskopen yttra till herr Erengisle. Biskop Tomas af Strängnäs — i tankarna gaf han sig på trots och med själfbehag den värdighet, hvartill han var vald fast ännu icke nämnd — ansågs alltså icke pålitlig, icke enfärgad nog för detta anhang!

Ju smärtsammare han kände beskyllningens orättmätighet, dess mer tog vreden öfverhand inom honom. I stilla stunder af begrundan kunde han ödmjukt och allvarligt gå tillrätta med sig själf. I stort var han en storsint man, i smått en människa af mycken retlighet, utomdess fuller medveten om sin andliga öfverlägsenhet. Och som han nu tyckte sig kortsynt och småsint dömd, reste sig själfgodheten och bröstade sig med bitterhet.

Hvarmed hade han förtjänt att utstötas som ett skabbigt får af denna fariseiska liga? Hvadan denna skymfliga misstro? Som om han vore en Judas, redo att för trettio silfverpenningar eller ett guldkors förråda sitt folk och sitt land.

Bygdefåfängans söndrande sträfvan stod

han fjärran. Så mycket var sant. För honom låg Sverges framtid i den stora tanken att Nordens tre folk hörde samman som tre grenar af samma stam. — Hugg af den ena, frihetsifrare! Den skall vissna. Låt trädet växa och dess krona skall bli till en helhet, som blommar.

Så såg han Sverges framtid, och icke älskade han sitt hemland mindre än de kortsynte, som i misslynne öfver några hårda år ville förgripa sig på ett vardande, hvars storhet de icke fattade — hellre än att vänta, hoppas, göra det bästa af hvad som var.

Ingen kände bättre än han kung Eriks fel och brister, men också en konung, som fallit, kunde resa sig och bli ett verktyg i Herrans hand till sitt folks förkofran, och ännu hade han förvisso intet begått, som löste undersåtarna från den trohetsed, de svurit — —

Ett stönande slog in i hans tankevärld, hejdade honom som med en stöt för bröstet; och i nästa nu låg prelaten på knä framför sitt eget syndiga förflutna i Elof Djekns gestalt. Han satt med ryggen mot klosterträdgårdens tegelstensmur och flämtade i yttersta andnöd. Ögonen trängde ut ur sina hålor, kallsvetten rann utför hans breda panna öfver de bleka

kinderna och mötte blodströmmen, som forsade öfver läpparna.

— Hvad — —? Guds moder — heliga — — han slog armarna kring Elofs skuldror och såg att blodet samtidigt rann från ett sår, som af ett knifhugg i ryggen.

Då spände sig prelatens muskler så att kåpans sömmar brusto, han lyfte den långa svennen i sina armar och bar honom, som en björn sin sårade unge, till sitt eget härbärge. De gnistriga gråstensögonen i dunklet under den breda pannan stirrade så vildt och bistert, som i dödsens skräck och han mumlade förbittradt:

— O de svenske — de svenske!

Töcknen skingras.

lands kust försvann som ett blåstreck akteröfver på babords låring. Vinden var hårdt sydostlig, seglet stod snedt och kungens kravel krängde så svårt, att Lars Blåben gång på gång blef väckt af en olustig kallvattensstörtsjö. Då såg han upp med ena ögat, i känslan af att han seglade in i evigheten, men blundade strax ånyo förtroendefullt, efter det han öfvertygat sig om, att husbonden själf, herr Olof Axelsson, satt vid styrsvennens sida och vakade öfver allas säkerhet.

Mellertid vaggade vågorna Lars Blåben icke till sömns. Tvärtom. Ju mer de vaggade honom dess mer medveten blef han om, att allsköns vämjeliga tankar och förnimmelser ansatte honom. Blunda tjänade ingenting till.

Alltså öppnade han på en gång korpluckorna och gapet i en väldig gäspning, medan

han samtidigt skubbade sig njutningsfullt mellan babords reling och förkastellet. Där var han i lä. Han tålte icke att slita hund som i lymmelåren, då han var kvinnfolks skräck och hemliga fröjd. Med tiden hade han likasom fått rost i alla leder, och ryggsprång var så godt som det enda hastverk han numera kände till, men däraf bågnade baken, och det hjälpte icke att fukta invärtes — allt blef då bara likasom gnissligare.

Det var icke stort bevändt med honom nutilldags. Han hade till och med blifvit hjärtnupen.

Aldrig hade han märkt det så som nyss i Kalmar. Kållesjukan slamrade med hans lösa tandstumpar, gamla minnen stego upp och kvalde honom; han, som förr lett åt Den lede själf, blef nu ofta likasåsom kuslig till mods, och det kramade till i bringan, när han gick förbi jordegummans stuga och erfor, att svafveleldsnosen slocknat för evigt.

Också dottern hade han ägnat en och annan botfärdig tanke. Att hon en gång i hastigt mod låtit kasta ut sin egen köttslige fader räknade han henne icke längre till last. Fadershjärtat hade öfvervunnit sin bitterhet efter det han all-

varligt gått tillrätta med sig själf och funnit, att han icke bättre förtjänt. Han var en best. Han erkände öppet för sig själf, att han med vett och vilja kastat sitt eget kött och blod öfver bord. Därmed hade han visserligen just beredt hennes lycka, men att hon därför skulle känna sig tacksam, kunde han näppeligen begära.

Slaktar man kalfven, får man slicka sig om mun efter oxstek. Han låg just som han bäddat åt sig och det tjänade ingenting till att tänka på, hur det kunde ha varit.

Därmed skrufvade han sig ännu längre in i sitt hörn och sökte slå tankarna bort.

Det började skymma, framför honom gapade mellanskeppet som ett svalg af mörker. På bänkarna mellan borden och utmed relingarna hade gastar och besättningsmän redan redt sina lyor för natten, ensamma eller två och två under samma fäll, för värmens skull. Många snarkade redan, andra snattrade; däribland två ungersvenner, frälsemanssöner, som krupit samman i hörnet mot förkastellet på styrbords sida. Skeppshöfvitsmannen, herr Olof, satt kvar på sin post, vid styrsvennens sida nedanför akterkompaniet, och talte med någon

som af röstens knarrighet att döma måtte vara herr Bengt Pogwisch. — Lars Blåben svepte fällen om sig, slöt ögonen och försökte sofva.

Men tankarna kommo beständigt igen och kittlade honom i själen, så att han knappt visste, om han skulle skratta eller gråta. Isynnerhet en var envis som en fluga, nämligen denna, att han, Lars Blåben, som satt och frös och slet hund på gamla dagar, egentligen borde ha legat i egen koj under akterkompaniet, bäddad mjukt i varma skinn — enär han, trots allt, på sätt och vis var Hans Nådes kung Eriks allrakäraste svärfar.

Nu gick det rykten i Köpmannehafn, att Hans Nåde lofvat bot och bättring och afhållsamhet från Cilla. Men däråt log Lars Blåben bredt: Ondt tvinga naturen! Ondt lägga det i två sängar, som skall i en!

När kungens befallning kom från Vadstena, att kraveln skulle möta i Kalmar och föra Hans Nåd med följe öfver till Wisborg, trodde alla till en början, att Cilla fått bud och skulle med. Att hon icke var tillsagd, bestyrkte visserligen hvad skvallret förmält, men Lars Blåben hade också därom sin egen tanke: Sorg och samvetsångest göra ofta för en stackig stund syndarn

till renlefnadsman; men tid tänder lust, och orent vatten släcker icke sämre än rent, och hungrig maga är intet bröd för svart?

Vågorna vyssjade och vaggade, Lars Blåben blundade, sökte inbilla sig, att han var barn i dussa, domnade ett ögonblick, men väcktes i nästa af skeppets dufning och lyssnade förströdt till ungersvennernas pladder i mörkret.

Det var två dyrgripar! En hette Benct och skälldes för Gylta, den andre, Mårten, benämndes Svan. Båda i tjänst hos svenske herrar, som kommit med kungen från Vadstena.

— Måns Bengtsson hade gett honom nypet i ryggen. Känner du Måns?

— Så pass, att jag ogärna möter honom i mörker. Stod han på lur och högg Elof oförvarandes?

— Visst. Men Elof skall ha tagit en jänta från Måns — bagarns dotter — —

— I alla fall är det nidingsgärning. Och Gud hjälpe Måns för Puken, om Elof dör!

— Puken lär vid detta laget vara långt i landet mot norr.

Det dundrade till från akterkompaniet, som om en ursinnig man slagit med knuten hand i

brädväggen. Strax efter sökte sig två skuggor förut och klängde upp på kastellet.

— Hans Nåd kan icke sofva, hördes herr Olofs gäckande röst. — Rids af Maran eller af tanken på sitt röda troll.

— Eller af tanken på sin döda drottning? knarrade herr Bengt.

— I hvarje fall är han vorden förfärande from och argsint!

— De svenske herrarna i Vadstena tyckte tydligen som du, skrattade herr Bengt — blefvo helt långa i synen åt hans förordningar! Elfvatusen svåra engelska noblar från detta utsugna land till inköp af frälsejord att därmed göda en dekan och tio kungliga kaplaner med kors på bringan — —

— Konst och lära ger bröd och ära! Men om jag känner kungen rätt lär han icke låta dessa kyrkans herrar försjunka i lättja eller synd!

— Visserligen icke. Hvar dag måste de läsa mässor och sjunga hymner till Guds moders ära. Utomdess efter aftonsången drottning Filippas älsklingshymn: »Hell hafvets stjärna . . .» och i heliga Annas kapell vigilier för att lindra den dödas kval i skärselden . . .

— Och i Kalmar?

— Tretton nya kanonikat vid bykyrkan — för den döda drottningens själafrid!

— Mera sannolikt, att han för egen del vill köpa själafrid.

Därmed utplånades för Lars Blåben skillnaden mellan tid och evighet.

Han vaknade med en vånda, som om han redan smakat alla synders vedergällning: som om allt hvad han ätit hela sitt lif simmat rundt inom honom i allt hvad han druckit — tvi Fanen! det ville ut! Han tumlade upp.

Mörkret stod så tätt att han knappt kunde skymta handen framför sig. Men att kraveln låg och hoppade som ett nötskal kände han. Vidare hörde han årslag. Vinden hade mojnat, men dödsjön vräkte så våldsamt, att roddarne med svårighet tycktes hålla skutan på köl.

Benen darrade under honom och han kunde knappt öppna munnen utan att bli en skvätt af sitt invärtes kvitt, men så stark var den gamle syndarns längtan efter ett mänskligt ord, att han trotsade och med ett dödfödt försök till skämt brast ut:

— Hoppar Hans Nådes kravel alltid såhär?

— Du känner pryssingens fradga i mat-

knytet? genmälde en af årmännen hånfullt. En annan skrattade godmodigt:

— Denhär skutan är särskildt byggd så, att den lätt skall guppa. Gumpen är för stor som du sir. Där skall nämligen finnas sängrum både för Hans Nåde själf och för Hans rödlufva.

— Måntro någon vet hvem hon egentligen är? tog en tredje till att undra.

— En trollpacka, som förhäxat Hans Nåde och många andra förnäma herrar!

— Kan det vara sant?

— Det är lögn i din hals! röt Lars Blåben.

— Hur vet du det?

— Gör detsamma! Jag vet, att hon är en jungfru af bästa fräjd och dotter af en herr Tig i det sydliga Engelland. Egentligen heter hon Dorotea. Och hennes mor var en ängel vid namn fru Eufemia — —

Lars Blåben sade detta, trots sjösjukan, med en öfvertygelsens värme, som tystade alla invändningar. Själf trodde han nästan, att han talat sant. Det förflutna stod i detta nu för honom som en dröm, hvars enskildheter han icke kunde särskilja. Af hvad han mindes,

hördt eller upplefvadt, föreföll honom det ena knappast sannolikare än det andra.

Ett ögonblick hade han känt lust att lägga sin stora fadershand på sitt stora fadershjärta och erkänna henne som sin dotter. Men så föll det honom in, att han därigenom blott skulle draga ned henne, till ingen nytta för sig själf.

En smula lättad reste han sig, högg tag i vanten och såg sig om. På förkastellet stod en lurfvig sjöbjörn och lodade. Af och till kastade han den tunga stenen och lät linan löpa ut.

Däruppe lågo ännu herr Olof och herr Bengt i hvar sitt skinn.

— Hur går det? knarrade herr Bengt. — Få vi aldrig landkänning?

— Strömmen går sydvart, genmälde herr Olof — Hur långt vi hunnit vet endast Gud i himmeln.

— Blir det aldrig morgon, så man kan se land!

— Solen är för längesedan uppe. Dethär är dimma. Det är värre än natt och mörker.

— Tyst!

Ur luckan i akterkompaniets däck steg en

vålnad och begynte irra af och an mellan relingarna.

Lars Blåben slog korstecknet framför sig och raglade därvid omkull. Gud hjälpe! kunde det vara kungen?

Det var kungen. Han damp i däcket för samma öfverhalning. Sedan blef han sittande. I mörkret var han svart och såg ut som en hund.

Dödstrött, frusen och sorgsen lyssnade han till årornas plaskande och dyningarnas dofva slag mot skeppets bord.

De sinnesrörelser, mellan hvilka han senaste veckorna kastats, hade utmattat honom redan innan sjösjukan tog hans sista återstod af kraft.

Hans sorg var oförminskad, som hans ånger och hans längtan att se sin döda drottning; men redan i Vadstena hade hans lynne skiftat. Begrafningens högtidligheter och ståt kom emellan och störde hans allvar. Han kunde icke länge hvila i samma stämning, måste beständigt skifta synpunkt. Människornas löjligheter hetsade alltid honom att håna dem och sig själf: sin hjärtnupenhet, sin ånger, sitt ädla beslut att skilja sig från den enda människa, som roade honom. Hvad ville det säga, att offra

henne på sin kungliga värdighets altare? Vanvett!

Den uppgift fru Margareta lagt på hans skuldror var honom vidrig. Enligt sitt eget förstånd hade han af Gud i himmeln fått tre land att lifnära sig af, som han eljes skulle ha lifnärt sig af sitt hertigdöme eller sin gård, därest han födts till frälseman. Bördan, som den gamla förknippat med kallet, hade han aldrig begärt. Det var den som förbittrat hans lif — bäst att kasta den först som sist!

I den stämningen skref han från Vadstena och bjöd Cilla att inskeppa sig och omedelbart segla till Wisborg. Brefvet sände han med samma bud, som bragte herr Olof Axelsson befallning att föra honom själf från Kalmarhus till Wisborg.

På Kalmarhus fick han återfall af sorgen efter sin döda drottning, den grep honom med järnklor för strupen de nätter han låg ensam i kammarn med alla minnena från deras samlifs första, lyckliga år.

Men med sorgen kom angesten, ensamhetsskräcken och därmed längtan efter den lefvande — —

Där han nu satt och stirrade framåt mot

töcknen, som stängde hans väg, tycktes det honom, som vore allt i världen betydelselöst utom en kvinnas bröst att luta sitt trötta hufvud mot. Och han hade ingen annan i världen än henne, som alla bespottade.

Det kom öfver honom en outsäglig känsla af bitterhet. Som denna segling genom töcken tycktes honom hela hans lif. Sträfvan i mörker med döden lurande under plankorna, vämjelse i själ och kropp af dödsjöns gungningar — —

Plötsligt rynkade han ögonbrynen, reste sig, stirrade uppmärksamt föröfver mot töckenväggen, som fått lif, rördes, hvirflade, tunnades, brast. Solen bröt genom, töckentrasorna lyftes af en lekande bris, och för den olycksföddes blick framstod som en hägring i ljus en muromkransad stad med många kyrkors tinnar, en borg söderut, en strand som närmade sig.

En båt gled ut ur borgens hamn som en löjunge ur en gäddas gap, och ur akterstammen reste sig Cilla med okyskt utslaget eldrödt hår.

Där steg ett sorl från midskeppet:

— Si häxan! Håret brinner.

Men kungen fäktade som en galning med armarna uppe på kompaniet, och när han väl

fått trollet ombord öppnade han i allas åsyn sin famn och slöt det till sitt bröst.

Då kände Lars Blåben åter hur det kramade till i bringan och i allas åsyn föll han på knä och lofvade Guds moder och Sanct Göran att aldrig träda fram med några kraf på vare sig kärlek, tacksamhet eller timliga fördelar af sin dotter.

I ett annat lif skulle också de tilläfventyrs falla i hvarandras armar; ty Herren var nådig och gjorde intet anseende till fattigdom eller rikedom, världslig höghet eller ringhet.

Kristi blod i Kippinge.

I.

Kungens samkvinna Dorotea, fordom kallad Cilla, vaknade en af hunddagarna i den bästa kammarn på Nykjöbing hus och fann platsen vid sin sida i den breda kungliga kammarkraveln tom.

Först log hon. Ty från brefkammarn hörde hon genom den tjocka väggen hans röst, och talet lät som en dåres.

Stackars Gofar hade det hett i dessa dagar. Icke nog med att han måste underhålla och hedersamt förpläga fredsmäklarn, lille hertig Wille af Braunschweig jämte de svenske och danske storätare af rikets råd, som följt honom till fredsmötet, han måste äfven hålla sig redo att tillmötesgå Hansestädernas sändemän, som af honom begärde förslag till fred. För den

skull hade han egenhändigt knåpat med ett tal, däri han angaf sina villkor, och som han nu i ensamheten höll på att lära sig utantill.

Cilla sträckte sig njutningsfullt och hugnade i förbigående Gud med en flyktig men erkännsam tanke till tack för det han skapat henne till kvinna och icke till man eller kung, men i synnerhet för det han skapat män och kungar till narrar, som kunde röra upp himmel och jord, offra lif och gods och salighet för den löjliga tuppfåfängan att kalla en kvinna sin.

Vig som en kattunge hoppade hon ur bädden och fann sig stående på golfvet i den hvita bröllopsdräkt, som en huldrik fé skänkt henne till morgongåfva redan i moderlifvet.

Kammarn låg högst uppe under taket på Kärnan i Nykjobing hus, och utanför gick en svalgång rundt om tornet. Dit ledde en trång liten dörr i muren.

Ute lyste solen, lockande varmt, och Cilla följde okonstladt stundens begär, steg ut i solskenet och gäspade bredmynt-grundligt, som om hon velat sluka hela den munsbit af Danmark, hon hade under ögonen.

Det var Nykjøbing med de många röda tegeltaken bäddade mjukt i grönskan söderut

kring kyrkan och gråmunkeklostret, som hennes egen Gofar, den fromme klostergrundarn, stiftat. Det var Falsters gröna strand och det glittrande blå Guldborgssund och där bortom Lålands gulnande fält och mörknande skogar.

Ute i sundet och vid bryggorna lågo många koggar förtöjda; och alla vimplar och vapendukar pekade norrut, som hennes lust.

Staden minde henne om en större, där hon bott som liten, borgen om en större, som hon mest sett utifrån, sundet om ett större: Kalmar, Kalmarhus och Kalmarsund. Självfva rötmånadsdagen minde henne om en annan soldag, en Brittsommardag för snart 24 år sedan, då hon själf som barn från gamla häradssnäckans förkastell för första gång fått kasta en storögd och hungrig blick mot akterkompaniet, där all världens makt och härlighet tycktes henne församlad. Där lyste det af guld och purpur, hela lyftingen var som en bädd af mjuka tyger och hyenden under en tronhimmel så härlig, att Guds egen omöjligt kunde vara härligare.

Hur väl hon ännu mindes allt: den unga drottningen med sitt hof af fruar och tärnor i prunkande dräkter, men framför allt riddarn vid rodret och den svartsjuka vesslan som bet

henne — och Jons snyltgäst, den svarta räkeln, som sedan kallade sig hennes far, men som då tvifvelsutan med uppsåt sopade henne öfverbord.

Där nere låg nu den gamle bängeln och blängde från förkastellet på kraveln som väntade vid bryggan nedanför slottsporten. Kraveln hade hon fått till skänks af Gofar. Och som skeppshövitsman tjänstgjorde alltfort herr Olof Axelsson.

Det var samme herre, som förra hösten vräkt omkull hennes karm vid Höga bron i Köpmannehafn. Nu kändes det, som om hon fått också honom till skänks med kraveln. Omedvetet hade den stolte riddarn trädt i tjänst hos henne, omedvetet måste han lyda hennes minsta vink. Omedvetet åt den mäktige herr Olof hennes bröd, drack hennes öl och fägnade därmed äfvenväl andra lika mäktiga herrar. Två hade han hos sig där han satt på kompaniet. Alla koxade uppåt mot henne och viftade kärvänligt, hyllande hennes nakenhet. Men hon vände dem spotskt afvigsidan och daskade i allas åsyn med flata handen sig själf på Himmelbjerget, där herr Olofs flata klinga nyligen dansat.

Sedan försvann hon i dörrn till kammarn,

gick till talröret i muren och ropade sina tärnor. Hon var i uppsluppet lynne. Nu visste hon hvad hon ville. Vallfart! Vallfart!

I dag skulle Dorotea, kung Eriks konkubin, själf bli medelpunkt i den värld af glans och härlighet, hon som barn med hungriga blickar stirrat mot. Den tanken gaf henne sådan förnöjelse, att hon beständigt myste, medan en kammarpiga med guldkam redde hennes röda hår och en annan med purpurfärg skönt bemålade hennes läppar.

Men när hon mindes, att drottning Filippas vallfart efteråt befunnits fullständigt misslyckad, brast hon i skratt. Den fromma skaran hade fromlat i blindo! Där den gamla fru Karin sett sin heliga mormors genfärd, hade samma heliga mormor i lifstiden aldrig satt sin fot!

Kläppinge udde med Sykavarps kapell låg veterligt på andra sidan, mot Östersjön till, men Räpplinge med Äpplarums kapell vid sundet. Det var där den gamla häradssnäckan landat!

Nu skulle det bli annan vallfart!

Norrut pekade alla vimplar och norrut ett stycke från Falsters strand låg Kippinge kyrka, där några droppar af Kristi heliga blod för-

varades. Kristi heliga blod, som renar från alla synder, hade kung Eriks samkvinna länge längtat skåda.

II.

Kungens kravel låg och speglade sig i lugnvattnet nedanför sjöporten, fejad och pyntad med brokiga dukar som en ärbar kvinna. Hvar man af besättningen fanns på sin plats, och allt var klart till seglats.

Akterkompaniet täcktes af ett dyrbart fotkläde och äfven högsätet skuggade en himmel af guldstickadt purpursammet.

På landbryggan stod skeppshöfvitsmannen, herr Olof Axelsson, högtidsklädd i riddarkedja och gyllene bälte, beredd att mottaga och höfviskt hälsa samma kvinna, som han förra hösten ohöfviskt basat.

Men han var en herre, som härdats fast näppeligen renats af lifvets asklut. Han hade endast grånat i synden.

Han stod med högburet hufvud och log spotskt mot herr Erik Krummedike, kungens

kansler, »Vändkappan», som fått i förläning Aleholm, den gård herr Olof själf hetast åtrådde.

— Lif utan lust är halfva döden! gäckades han. — Ingen vet på morgonen hvad han före solaglänningen måste pröfva!

Herr Erik blinkade med ögonen och nickade förstående. Också han var klädd i högtidsdräkt, hatt af sammet, riddarkedja och gyllne bälte kring midjans kalebass.

— Man måste lefva som i landet sed är, fortfor herr Olof — och ofta lida, att kungens narr trampar en på foten!

— Sant. Sant! instämde herr Erik, såg sig om och hviskade: Väja paddan är icke alltid lätt. Det gäller bara se till, att hon inte klifver en på hufvudet.

— För öfrigt har jag fått en annan blick på stolts jungfrun sedan jag i morgse såg henne sådan Vår Herre skapat henne.

— Kallar du henne jungfru?

— Så är kungens vilja. Hon skall bära namn af hvad hon icke är. Jag skulle lyda, om han också befallde mig kalla henne Sancta Cecilia.

— Du har rätt. Hon har makt. Genom henne går nu vägen till äran och härligheten

här i landet. Du började i orätt ända, men finner måhända likafullt lyckan till sist. Hvad annat är det vi alla söka vid hennes hof? Spörj honom där!

Herr Erik pekade skrattande på Jonis Eriksson, fogden i Wästmannaland och Dala hundare, som med högdraget skick, i kostliga kläder banade sig väg genom vimlet på stranden.

— Hvad ser jag! ropade herr Olof. — Har Jösse förlupit hustru Birgitta?

— Du gäckas beständigt och yfves öfver din herretitel, genmälde Jonis Eriksson i det han steg ombord och bjöd hand. — Min hustru får emellertid snart rätt att kallas fru, liksom din innan hon förlöpte dig. Därpå har jag jungfru Doroteas löfte.

— Du får då allt skäl att af hjärtat svära riddareeden och viga ditt svärd åt dygdens försvar. Men hur står det till i ditt län?

Vid denna erinran rynkade Jonis Eriksson sina fina ögonbryn och ryckte på axlarna så att dräktens guldbjällror ringde:

— Dessvärre — svenske bönder äro icke af samma goda virke som danske — utan trilske och uppstudsige — —

— Till att mjölka motsträfvig ko kräfs starka men mjuka händer, sade herr Erik allvarsamt. Men herr Olof fortfor att gäckas:

— Ingen kvinna i Nordens tre riken har hvitare och mjukare händer än Jösse, och likafullt mjölkar han blod.

Därtill genmälde Jonis Eriksson med en min som ett oskyldigt förorättadt barn:

— Vara fogde i salig drottningens lifgeding är ingen barnlek. Upprorsandan dämpas icke af skonsamhet. Och den något vill ha af en girigs svett får hölja på honom så det förslår — —

I detta ögonblick trädde kungens samkvinna ut från sjöporten, följd af sitt hof. Det var tio tärnor och två af kungens dagliga klerker och väl tjugu svenner, gamla som unga. Alla voro klädda i högtidskläder och glittrade grant som brokiga fjärilar i solen. Själf bar det röda trollet en klänning af purpursammet med bälte af guld, och ett ädelstensgnistrande ännespann sammanhöll hennes hår.

Lars Blåben följde från sin plats på förkastellet med lysande ögon denna lysande företeelse af öfverjordisk härlighet. Med en rys-

ning af sällhet tänkte han på, att detta väsen var af hans eget kött och blod. Hvad mer, om hon icke erkände det och ingen människa visste det. Inom honom hade en fullständig hugvändning försiggått, och han kände smärtsamt, att han aldrig hållit någon människa i världen, utom sig själf, så kär som denna sin dotter.

Herr Olof mottog henne på landbryggan, bjöd henne höfviskt handen och förde henne upp på kompaniet, där hon tog plats under tronhimmeln som en drottning. Kring henne ordnade sig hela det glänsande följet. Och hon gaf tecken till uppbrott.

Förtöjningarna lossades, och Lars Blåben stötte från land, seglet hissades och svällde, vattnet sorlade för bogen och som en jättevrakfågel sträckte kungens kravel med sin dyrbara börda norrut genom Guldborgsund.

Från akterkompaniet förde vinden med sig mot förkastellet klang af muntra röster och glada skratt. En lekare förnöjde sällskapet med sina konster. Än skrek han som en gris, än skällde han som en hund, än vrålade han som en ursinnig tjur. Det roade alla öfver måttan.

En efter en af hofvets herrar fick äran att träda in under tronhimmeln och tala med den mäktiga. Det var högst förnöjligt att iakttaga, hur de hvar på sitt sätt obäkade sig inför henne. Herr Erik Krummedike lät sitt dryga skämtlynne flöda, men Jonis Eriksson talte sirligt, inträngande och allvarligt. I båda tycktes hon finna behag.

Men blidast var hon mot Herrans tjänare. Det var biskop Arendt och domprosten Torlak, kungens synnerliga gunstlingar, men två stora lufvar inför Gud och människor. Den förre hade suttit på biskopsstolen i Strängnäs och blifvit så illa beryktad genom sitt lefverne till lands och sina röfvarbragder till sjöss, att allmogen rest sig och jagat honom ur landet. I kapitlets dagbok stod det skrifvet, att han var död. Men han lefde, och kungen hade sökt intränga honom på Bergens biskopsstol i Norge, där stallbrodern Torlak var domprost. Kapitlet hade mellertid icke kunnat förmås att erkänna Arendt som biskop, och båda prelaterna vistades nu vid hofvet som kungens dagliga klerker.

— Vördige fader, berätta mig något om

Kristi blod, som vi segla att se, bad jungfru Dorotea biskopen med ett nådigt leende.

Han var en svartmuggig köttets träl med snåla ögon och en beständigt dallrande valk af späck under haka och kinder. Hvar gång han öppnade sina tjocka läppar till tal eller skratt, blottade han en gom hvari två framtänder fattades. Dem hade han en gång fått utslagna af en bondkvinna, som han sökte våldtaga.

— Om Kristi blod i Kippinge? upprepade han och gjorde hycklande korsets tecken, men blinkade samtidigt med sitt vänstra öga, böjde sig fram och hviskade: — Det sägs att kyrkherrn offrar en dufva på hedniskt vis hvar gång han skall förevisa Kristi blod — —

Han talte alltid med hvisslande s-ljud, men när han hviskade blef hans mäle hväsande som en orms.

— Kan det vara sant? sporde Cilla.

Biskopen himlade blott med ögonen, knäppte händerna öfver sin väldiga buk och började läsa trosbekännelsen, som om han stått inför altaret.

Då tog domprosten Torlak till orda. Han var i sina bästa år, liten och liflig med ett

rödlätt, skägglöst ansikte och rödt hår, som hängde långt öfver öronen och ringlade vid hans yfverborna, högröstade tal.

— Den enda Vallfartsort i Norden, som är värd att resa till ha vi i Norge. Det är Nidaros med helige Olofs kvarlefvor. Där ske slika under som aldrig förut händt! Och en stad som Bergen finns icke heller i Norden. Hur många kyrkor där är, har jag aldrig gittat räkna — men säger jag femtio, ljuger jag säkert icke mycket — —

Så fortfor han och tröttnade icke att tala stora ord om sitt land; och jungfrun lyssnade uppmärksamt, men den svenske biskopen teg.

Kraveln simmade stolt norrut genom sundet, Falsters och Lålands stränder gledo förbi. Till en början på nära håll, men småningom veko de tillbaka, vattnet vidgade sig, och snart var skeppet som midt i en trollsjö. Akteröfver tycktes strandlinjen obruten; intet tydde på hvarifrån kraveln kommit, och ingen utväg varsnades förut.

Med ens gjorde skeppet en sväng kring ett näs, därbortom glittrade åter ett smalnande sund och på Falsters strand låg en by. Det var Guldborg.

Vid bryggan väntade bönder med hästar och allsköns åkdon, som med ridande bud bådats upp. I ett moln af damm drog kungens samkvinna med sitt följe inåt Falster.

Vinden mojnade. Det blef kvaft och solen brände. Tiden gjordes däraf lång.

Men ändtligen stannade främsta vagnen framför Kippinge kyrka.

Där stod prästen i hvardagsdräkt. Det långa hvita håret lyste obetäckt i solen. Det tolkades af alla som tecken till undergifvenhet.

Bakom honom skymtades väl en skock af bönder, och dessa falstringar sågo rätt bistra ut. I händerna höllo de äfvenväl yxor, spjut och påkar.

Men kungens samkvinna trädde spotskt fram till kyrkherrn och sporde:

— Är du prästen i Kippinge?

Han såg på henne utan att blinka och sporde tillbaka:

— Hvem är du?

— Jag är den, du enligt kungens befallning skulle visa Kristi blod.

Han mätte henne ännu en gång med blicken. Håret och sammetsdräkten hade samlat så mycket damm, att hon från hjässan

till fotabjället var grå som en kråka, endast ansiktet, som var uppsväldt af hettan, lyste rödt med vidriga fåror af smuts och svett.

— Jag är kyrkherrn i Kippinge — men hvem är du? upprepade prästen.

Hon rynkade ögonbrynen, och blicken gnistrade till af vrede:

— Har du fått Hans Nådes kungens befallning? Så lyd. I annat fall bekommer det dig illa. Har du förstått?

— Jag har förstått, sade prästen, och vänd till hennes följe sporde han högtidligt:

— I herrar, är det sant, som sägs, att denna kvinna är en sköka?

Herrarna sågo förläget på hvarandra, herr Erik och Jonis Eriksson sänkte sedan sina blickar, herr Olof smålog förstulet, men de båda prelaterna ryckte i vredesmod fram:

— Du gör dig olycklig, präst! skrek domprosten Torlak. Och biskop Arendt hväste:

— Akta dig! Hon är kungens samkvinna.

Därtill genmälde kyrkherrn högt så det hördes öfver församlingen:

— Om kungens eller en ringare herres frilla betyder intet. Likafullt är du, smutsiga sköka, fördömd. Och hellre vill jag lida mitt straff

än lämna dig tillträde till det Herrans hus och det heliga blod, som blifvit mig anförtrodt af Gud.

— Tag honom! Bind honom! För honom med till kungen! skrek Cilla och vände sig mot sitt följe. Men ingen lydde. Prästen lyfte och höll som till värn en kristusbild framför sig i luften, och bakom honom stodo församlingsbönderna med vapnen redo.

— I kungens namn befaller jag, att prästen skall fångas och föras med till Nykjøbing hus. Tag honom fatt.

Men ingen lydde.

Då steg Lars Blåben ensam fram och lade hand på prästen, men i detsamma såg han solar slockna och stjärnor regna i rödt mörker — tumlade till jorden träffad af ett klubbslag i hufvudet.

Nu blänkte vapnen till från ömse håll, men striden blef kort. Bönderna slöto krets kring sin präst och förde honom in i kyrkan; portarna stängdes med bom innanför.

På kyrkbacken låg en enda slagen. Blodet strömmade från ett krossår vid vänstra tinningen. Med blodet följde ett gråaktigt slem. Hufvudskålen var spräckt.

Herr Olof befallde sitt folk att rifva loss ett stycke af gärdesgården, som var af flätade videkvistar. Däröfver bredde Cilla sin purpurkappa. Därpå lyftes Lars Blåben upp i främsta vagnen, som rullade utför mot Guldborgssund. Vid hans sida satt Cilla ensam och grät. Det hade kommit öfver henne en kväfvande förnimmelse af, att han, som låg där slagen, varit den ende i världen, som af hjärtat hållit henne kär. Hvem eljes skulle ha offrat sitt lif för henne?

Ombord på kraveln lät hon bära båren upp på kompaniet, och som solen alltfort brände hett, befallde hon biskop Arendt och domprosten Torlak skjuta tronhimmeln fram att öfverskugga den döende. Så hedrad hade Lars Blåben i lifstiden aldrig varit. Nu kunde han icke förhäfva sig däröfver; ty han märkte det icke.

Han låg och rosslade. Af och till ryckte det i hans leder, han rörde armar och ben som en gycklande narr, men tycktes medvetslös.

Dock hade han ännu förnimmelse af lif och af mycket, som i lifvet lockat. En tanke förföljde honom envist. Måntro det var sant, som

han hört, att allt vatten på jorden vid midnatt efter Lussedagen vändes i vin?

På däcket vid sidan om båren satt hans dotter och såg på honom med ett synnerligt uttryck af ömhet i blicken. Därom visste han lika litet.

Det ryckte och ryckte i hans lemmar, bröstet häfdes och sänktes som en blåsbälg, svetten rann utför pannan. Det tycktes som om kroppen i vånda måst kämpa sig till sin rätt att dö.

— Knyt upp hans hoseband! sade domprosten Torlak. — Själen har svårt att krångla sig ut, om hosebanden äro åtknutna.

Jonis Eriksson knöt upp hosebanden. Det hjälpte icke.

Men biskop Arendt vände sig till herr Olof och hväste:

— Hämta hit en yxa.

Det hade nämligen fallit honom in, att den slagne helt säkert var en hemlig missgärningsman, och en sådan kunde icke dö förr än eld eller yxa lagts under sängen.

— Vördige fader — en yxa — —? upprepade herr Olof frågande.

— Ja, en yxa, vidhöll biskopen beslutsamt.

Förut på babordsidan lyste Nykjøbing stad och hus i ett trolskt återsken från solen, som leende gick ned i Lålands skogar.

Herr Olof kom med yxan och lämnade den åt biskopen, som sakta smög den in under båren.

Då slog Lars Blåben ögonen upp, varsnade tronhimmeln öfver sig... sin dotters sorgsna ansikte — och för sista gången i lifvet klöfs hans skägg af ett grin, hvarmed han gick in i evigheten.

Biskop Arendt läste dödsbönen. Från stranden hördes en korp klonka. Jonis Eriksson såg den lede i skepelse af en svart fågel flyga bort med syndarns själ.

Detta bekräftades inom kort däraf, att liket blef blåsvart och uppsväldt.

På Skjoldenæs.

I.

astlöst som en varg i grop gick kung Erik af och an i riddarsalen — så benämndes nu den gamla vinterstugan och Skjoldenæs kallades slott.

Det var en gård, som han från början köpt för Cillas räkning och dit han, så länge drottning Filippa lefde, aldrig kom annat än nattetid, med hatten neddragen. Nu höll han öppet hus där, och för den skull hade många förändringar måst vidtagas, många nya byggnader uppförts, och befästningen nödtorftigt upphjälpts. Så hade ett mellanting mellan gård och träborg uppstått, och från Skjoldenæs' slott utfärdades numera till och med regeringshandlingar. För kungens följe var utrymmet visserligen smått, men själf trifdes han bättre här

än på Vordingborg, Kallundborg eller Borgen utanför Köpmannehafn. Här var honom allt så mycket närmre till hands — och för att få vara människa nöjde sig kungen i hvardagslag gärna med mindre ståt.

Från riddarsalen kunde han med råds råde styra sina riken, och likafullt vägg i vägg ha sin syndiga lycka. Dörren till storstugan stängdes aldrig, och därinne satt Cilla lyssnande, när hon så behagade, till allt som tilldrog sig utanför. Hoffolket höll till pa andra sidan, i en förstuga, som förmedlade förbindelsen med borggården.

Själfva riddarsalen var ett rum af ansenlig storlek, en ryggåsstuga med vindöga i taket. Vid ena kortväggen stod på en fyrkantig upphöjning under en purpurröd sammetshimmel tronen af försilfradt trä. Utmed båda långväggarna löpte fasta bänkar. En bukig eldstad bevakade ingången till det inre rummet, hvarifrån sorl af glada, glammande röster förnams.

I riddarsalen rådde en enstaka, häftig stämma, hvars ord slogo som stenar mot de nakna väggarna.

Det var kungens. Utom honom funnos två män i rummet.

Den ene var hans kusin, hertig Bogislav, några år yngre, fast lika kal i skulten, lång i synen och grå vid tinningarna som kungen. Sida vid sida sågo de ut som tvillingbröder af samma växt med samma fräkniga hy och samma vattnigt gråblå ögon. Det som skiljde dem åt var draget kring munnen. I motsats mot kungens rundade sig hertigens gipor uppåt, och äfven när han vredgades eller bedröfvades liknade han en tärd men glad gammal gris.

Den andre var herr Erik Krummedike, som framkallat detta utbrott af kungens lynnesjuka genom sin anmälan af hvad han nyss försport — att junker Kristofer af Bayern ärnade sig till Danmark — —

— Låt honom komma! for kungen ut i blekt raseri och slog med knuten hand i luften, som om han riktat ett dråpslag mot sin allrakäraste systers hatade ättlägg. — Stenar ur by skall han få bära! Väl veta vi, att underhandlingar sista året drifvits mellan hans målsmän och vissa herrar af Danmarks rikes råd — meningen tycks vara att intränga junkern som tronföljare — men ännu lefva vi — och vårt är riket — — och så sant oss Gud hjälpe — detta skall icke ske!

Hertigen såg bekyttad ut i ögonen. Det gällde hans eget framtida lefvebröd, hans ungdoms och mandoms förhoppning om frihet från penningbekymmer i ålderns år, om icke förr. Hans hjärta kvaldes af oro; men munnen tycktes le.

Häftigare och häftigare gick kungen af och an pa golfvet, vredare och vredare föllo orden:

— Detta bäjerska ormyngel! Med gröngul galla i ådrorna! Skulle mot vår vilja ärfva oss! Vid sankt Erik — ondt låna hus åt paddan och själf bli utkörd!

Han stannade, sköt rygg som en katt och tycktes eftersinna. Ögonen gliste som klippingar af tenn under pannan, som nedåt svagt begränsades af de bleka brynen, men uppåt räckte öfver hjässan.

— För öfrigt är tronföljdsfrågan sen mer än 40 år en gång för alla afgjord, skrek han till. — Det skedde samtidigt med att vår egen arfsrätt lagfästes af de norska ständerna! Rikets ende, laglige arfvinge är vår närmste frände af dem som föra gripen — alltså vår farbroderson — oss älskelige hertig Bogislav — —

Därmed gick han fram och grep kusinens

hand så hårdt som om han också från honom fruktat en afsägelse till förmån för junker Kristofer. Hertigen reste sig, såg honom trofast in i ögonen, ville säga något, men kunde ingenting få öfver läpparna — och tycktes le.

Kungen förstod honom likafullt. Han kände kusinen utan och innan. Men beständigt på vakt mot sin inneboende ömsinthet, vände han brådt och fortsatte sin vandring.

När han som barn kom till drottning Margaretas hof hade Bogislav varit med. En människoålder hade fosterbröderna snart hållit samman i sämja. Nästan samtidigt hade hvar på sitt håll firat bröllop och därmed skiljdes för många år deras vägar. Den tiden hade kungen hopp, att tronföljdsfrågan skulle lösas på naturligaste vis genom en bröstarfvinges födelse. Ännu länge efter det han skämt den röda Cilla, drömde han därom, och när han med hjärtat sjukt af skam drog ut i kriget, hade han i sitt testamente förordnat drottningen till regent, därest han stupade. Efteråt hade han mer och mer vuxit fast i föreställningen, att fosterbrodern, sidokamraten i så mången vapenlek och ölstämmogamman, skulle bli hans efterman på tronen; och nu, då ingen vån var, att han

i lifvet någonsin skulle hugnas med bröstarfvinge af äkta börd, fasthöll han sin älsklingsplan dess krampaktigare, som han kände motstånd i luften.

Detta motstånd gjorde honom utom sig först och främst därför, att han däri såg uppror mot vedertagen lag; vidare därför att det tycktes honom kränkande för ätten och den ärorika gripen. Sist men icke minst gjorde det honom ursinnig därför, att han bakom vädrade motvilja mot sin egen person. Sjukligt misstänksam och klart medveten om den yttre likheten, trodde han sig till och med däri ha funnit hufvudanledningen till att hertigen numera ratades. Innan båda blifvit gamla och långa i synen hade intet motstånd försports.

Men det var också innan det lömska ränkspelet för svartölsjunkerns inträngande på tronen börjat. Den tiden kröp han på fyra. Nu gick han på fjortonde året — —

Hofmästaren trädde in från förstugan och anmälde högtidligt biskop Johan af Oslo, herr Axel Pedersson, herr Bengt Stensson och herr Esge Brock.

II.

I stugan innanför höll kungens samkvinna hof och mottog gärna hyllning af förnämlige herrar och dygdädla fruar. På sistone tycktes hon ha fått gud och dygden kär. Isynnerhet plägade hon med förnöjelse umgänge med herrar, särskildt präster; och dem hon skänkte sitt välbehag, hugnade kungen undantagslöst med sin gunst.

Hennes stuga på Skjoldenæs var ett lika stort, men mycket rikare utstofferadt rum än riddarsalen, deladt som af en osynlig vägg i ett dagens och ett nattens rike. Praktfulla himlar af himmelsblått siden med gyldene kronor beskuggade tronerna i dagens som i nattens drottningdöme. Praktfulla fotkläden lyste under båda. Men dagens tron var blott af inhemskt virke, medan däremot nattens breda säng af guldsmidt ambra företedde en lysande sinnebild af makt och härlighet.

Alla väggar voro blådragna. Hela stugan minde om det inre af ett jättestort, baldyradt skrin för heliga ben.

Genom vindögats rutor af skinn i taket

duggade septembersolens ljus som månsken öfver dagens rike, där kungens samkvinna tronade omgifven af sitt hof.

Biskop Tomas hade nyss slutat läsningen af en rimmad dikt om kroppens och själens träta. Slikt roade henne måttligt, men mycken förnöjelse hade hon af att efteråt med klipska frågor hetsa de skriftlärda herrarna till andligt tornej. När de i vredesmod sprängde fram på hvar sin käpphäst och slogo hvarandra med slagord, satt hon och lyssnade som en skadeglad räfunge.

Så hade hon nyss sökt locka biskop Tomas inom skrankorna genom att hetsa på honom biskop Arendt och domprosten Torlak; men Strängnäsbiskopen undandrog sig af andligt högmod allt ordbyte, och hon fick låta sig nöja med domprostens utläggning öfver det lästa.

Han var en man som förstod att krydda de uppkok, han gärna gjorde på sofvel från andras fatburar. Han tröttnade aldrig att tala, orden tycktes aldrig tryta, och han kunde ibland komma med påfund så lustiga, som den klipskaste narr. Ingen af de dagliga klerkerna stod nu heller så högt i gunst som han vid kung Eriks hof. Han var Cillas biktfader och

roade henne icke mindre med sitt bullrande skrytsamma tal, än med den oförsynta dryghet, han visade rikets drygaste herrar, medan han däremot med sant kristlig ödmjukhet bemötte henne själf — som han ortodoxt alltid benämnde jungfru Dorotea.

— Icke sant, icke sant, jungfru Dorotea? rösten skrällde öfver alla andras, och han tycktes tala med hela kroppen: armar och ben, händer och fötter, det långa röda håret, de ljusa grisborstbrynen — allt vippade, knyckte, ryckte och flaxade under munvädret. — Själen och kroppen? De trätas jämt! Hela vårt lif är en träta mellan själ och kropp. Icke sant?

— Visserligen, vördige fader, medgaf Cilla. — Men hvarför skall det så vara?

— Hvarför? Gud har så i sin vishet bestämt. Han har skapat kropp och själ efter sitt beläte. Men djäfvuln smyger sig beständigt in i våra hjärtan. Icke sant? Där sitter han till exempel och vrålar på öl — —

— Är icke också öl en Guds gåfva?

— Visserligen! Men som sagdt — i alla Guds verk och gåfvor smyger sig djäfvulen in. Också i ölet. Icke sant? Hur var det kroppen

svarade själen? »Du skulle tämjt mig dagligen med fastor och allsköns återhåll» — — —

På bänkarna som löpte utmed alla väggar sutto herrar och frälsemän, lyssnande eller inbegripna i enskilda samtal. Midt på golfvet mellan dagens och nattens riken stod biskop Tomas i ordbyte med biskop Arendt, men tycktes icke rätt väl till mods. Alltsomoftast flögo hans blickar till fönstret midt på långväggen. Denna dyrbara ljusglugg med rutor af glas — som i själfva Guds hus — förekom honom visserligen i detta sammanhang nästan gudsförsmädlig, och ingenting såg han heller genom de tjocka runda glasen, men skimret, som trängde in, gaf en aning om luft.

Därnedanför stod långbordet, täckt med duk, som ett altare, och vid bordet satt med ryggen vänd mot de innevarande en kunglig notarius, som med penna och pensel bjärt bemålade ett pergamentsbref. En linhårig medelålders man, till synes af allmogen, lutade sig fram öfver klerkens skuldror.

Han hette Tord Sandersson, pergamentet var hans frälsebref och med ögon som lyste af nyfikenhet och tillfredsställd fåfänga, såg han sin vapensköld växa fram i brokig prakt —

en röd och en blå sporre — och däröfver en hjälm med svart lilja i ett skinande rödt hjärta och en praktfull kvast af påfågelfjädrar — —

Själfva ordalydelsen läste han med en bäfvande hjärtats förnöjelse:

Vi Erik med guds nåde Danmarks, Sverges, Norges, Wendes och Götes konung, hertig i Pommern, kungöra alla, som detta bref se eller höra, att vi för de hederliga fädernas, oss mycket älsklige herr Jöns Håkanssons, ärkebiskop i Upsala, och biskop Tomas' af Strängnäs böns skull och för troskap och villig tjänst, som denne brefvisare Tord Sanderssson och hands afkomma oss och vår farbroderson hertig Bogislav af Pomern . . . bevisa skola evinnerligen . . . unna och gifva honom och hans rätta äkta afkomma frihet och frälse . . . till evig tid . . . och unna vi dem och stadfästa sköld och hjälm . . . efter förenämnde vår käre fader ärkebiskop Jöns' bön och begäran . . .

Här fattades nu endast kungens underskrift och sekret.

Men bakom sig hörde Tord Sandersson den svenska afunden hväsa:

— Åsnor komma nu till hofs utan att ens bära säck!

Det var biskop Arendt, och därtill genmälde biskop Tomas:

— Åsnan känns af öronen och narren af talet. Tord Sandersson har ingenderas tecken.

— Säg mig då hvad lurken gjort, som berättigar honom till frihet och frälse?

— Han har varit broder ärkebiskopen och mig en synnerligen nitisk och sakkunnig hjälpare — —

— Måhända vid verkställandet af salig drottningens testamente? hånlog biskop Arendt. — I så fall äro Herrans vägar underbara — —

— Hvad menar vår broder?

— Att belöningen utgår just från detta rum! Att Tord Sandersson för dessa sina förtjänsters skull hugnas med frälsebref af drottning Cillas nåde! Nyss såg jag henne gunstigt underhålla sig med lurken — och hörde henne noga utspörja honom beträffande missnöjet i Sverge. Hon har, vid Kristi heliga blod, lika mycket ini som utanpå hufvudet — — —

III.

Ute i riddarsalen hade kungen flugit upp på sin tron. Därnedanför stodo sändemännen, som nyss på det nya fredsmötet i Nykjøbing företrädt honom och riket.

Biskopen förde ordet. I ett grundligt lärdt och genomtänkt föredrag med många fromma vändningar skildrade han förhandlingarnas gång, de holsteinska och hanseatiska ombudens halsstarrighet, omöjligheten att tvinga dem till erkännande af hvad rätt och billighet bjöd.

Därunder hade kungen uppenbarligen svårt att behärska sin otålighet. Han vände och vred sig på stolen, trummade på karmen med fingrarna, ryckte på axlarna och utbrast ändtligen:

— Uppnåddes alltså intet? Säg fort!

Vid detta afbrott kom biskopen af sig, minnet svek honom, hela det skickligt hopväfda slutet på berättelsen var som bortblåst ur hans hufvud och herr Axel Pedersson måste taga vid. Han strök sitt sida, hvita skägg, såg kungen tryggt i ögonen med sin trofasta, kloka gammalmansblick och sade buttert:

— Beggedera parterna fasthöllo vid sina fordringar från mötet i Neumünster. Sina rättigheter ville de framför allt behålla. Framlades bindande villkor, slingrade de. Kejsarns befallning till grefvarna att afstå från fiendtligheterna, aktade de ringa — —

Kungen for plötsligt upp från tronen, förde

händerna till hufvudet, stampade i golfvet af vrede och röt:

— Jag skall krossa dem — krossa dem alla. Här blir icke fred i landet innan hela detta ormyngel utrotats från jordens yta — — Nå?

Han spände blicken i herr Axel, som om han velat kräfva honom till räkenskap för ett brott. Men den gamle riddarn fortfor:

— Underhandlingarna måste slutligen afbrytas. Tyskarna lämnade Nykjøbing.

— Jag skall krossa dem — krossa dem alla! upprepade kungen och slog handen så hårdt i tronens karm, att blodet sprang fram under naglarna.

Ett ögonblick stod han med pannan rynkad och såg på sin hand, sedan lyfte han den och sade, bittert leende:

— Blod! Blod skall flyta. Ja, ske Guds vilja — och drabbe ansvaret dem som ha orätt.

Då upphof herr Bengt Stensson sin stämma:

— Herr konung — ännu är icke allt berättadt!

— Nå?

— Vi följde tyskarna till vägs, började svensken bredt och själfbehagligt, hunno fatt dem och fingo dem till Getsör. Där fanns ett här-

ıgt öl i källarn. Intet löser bättre tungans band. De togo till bästa mer än de tålte — och på natten kommo vi öfverens om villkoren för ett aftal om stillestånd på fem år — —

— Aldrig! Aldrig! Jag skall krossa dem! ıdhöll kungen i stigande upphetsning.

— Villkoren — —

— Tig! Jag skall krossa dem! Skälmar! Narrar! Lögnare! Löftesbrytare! Utrotas från ordens yta skola de. Stillestånd? Villkor? Nej!

IV.

I det ögonblick kungens första högröstadt reda ord slogo in från riddarsalen, reste sig Cilla och gaf tecken till uppbrott.

Från stekarhuset ledde en särskildt öfverbyggd gång in i stugan. Den vägen måste de ıffärdade gå.

När hon ändtligen blifvit ensam, ställde hon sig vid dörren och lyssnade. Intet, som försiggick därute, undgick hennes uppmärksamhet.

Efter det hennes ställning som kungens samkvinna mer och mer öppet erkänts, och hon

själf allt starkare förnummit maktens sinnesretelse med dess växande aldrig tillfredsställda begär, illfänades hon att behålla den och brukade därtill all sin slughet. Hon kände sitt välde öfver kungen. Från det hallet hotade ingenting. Därpå fick hon hvar natt nya bevis. Det var icke hans kärtecken, hon räknade. Lidelsen misstrodde hon och såg den utan saknad mattas, enär hon visste, att den kunde skifta föremål efter stundens nyck. Hennes trygghet grundade sig fastmer på ålderns aftagande hetta i blodet och tilltagande ensamhetsangest. Därmed följde tyvärr en retlighet, hvars allt oftare återkommande utbrott af raseri hon med oro bemärkt. Däri anade hon den största fara för sin egen framtid.

Som hon nu stod och lyssnade kom det plötsligt öfver henne en angestfull förnimmelse af, att hon till hvarje pris måste afbryta uppträdet inne i riddarsalen, afleda uppmärksamheten från kungens vanvett, tvinga regenten till uppskof med riksärendets afgörande. Men till att tänka var icke tid, hon följde stundens ingifvelse, gaf till ett tjut som om djäfvulen gripit henne med tjugu klor i håret och kastade sig raklång på golfvet. När kungen kom stör-

tande in, låg hon där som en illdöding med slutna ögon.

Med synnerlig sinnets tillfredsställelse hörde hon honom stöna af angest, kände hon hans famlande fingrar på hals och bröst. Men när han flög upp för att tillkalla hjälp, fann hon för godt att vakna till medvetande. Hennes första, matta åtbörd antydde önskan att få dörren till riddarsalen stängd. Sedan lät hon Erik, med Guds nåde Danmarks, Sverges, Norges, Götes och Vendes konung, hertig i Pommern, egenhändigt bära Lars Blåbens dotter till sängs.

— Hvad var det, hvad var det? sporde han andlöst, på knä, med händerna krampknäppta, ögonen stirrande som svarta pärlor i smala ringar af tenn.

Hon smålog trött och lyfte matt sin hand — strök lugnande öfver hans kala hjässa:

— Gofar, det stack i hjärtat — som af ett tåssebett. Jag tror, jag dör.

Han ryckte till, som om han själf fått onda bettet i hjärtat, och ångsten prässade stora droppar som af dagg öfver hjässans kvarvarande fattiga strån.

— Jag skall ge befallning om, att en tåssa

fångas och fläkes upp — den skall jag lägga p
hjärtat — — det hjälper — —. Men då ha
ville resa sig, höll hon honom kvar:

— Det är bättre nu! — hon klämde han
hand af alla krafter. Släppa honom ville ho
minst af allt. Hon njöt af att se honom på kn
och hans vånda smekte hennes fåfänga, gaf henn
en sinneseggande förnimmelse af makt.

Småningom hämtade hon sig och märkt
därunder med icke mindre hjärtats tillfreds
ställelse, hur hans spänning gradvis löstes. Nä
hon ändtligen med återvunnen hälsa reste sig
bädden, dignade han under sinnesrörelser
sjönk samman, dolde sitt ansikte i hennes sköt
och brast i gråt.

Då var det hennes tur att trösta. Kärleks
fullt begrof hon en hand i hvardera af de gr
tinningstestarna, böjde så med lindrigt våld han
hufvud bakut och såg honom in i ögonen.

— Gofar, Gofar! Inte gråta! Det är öfve
nu! sade hon leende.

Han ryckte på axlarna:

— Ingenting är öfver. Allt återkomme
utom de få drägliga stunderna i vårt långa li
Sorg går igen som iktavärk. Motgång och fö
smädelse följa mig som skuggor. Lifvet är e

:amp att hålla sig uppe i bottenlös dy — och lutet är gifvet. Hvad tjänar det så till att äkta?

— Har något annat gått Gofar emot? porde hon, och rösten blef varm af den medänsla, som beständigt lockade honom att blotta itt sinnes frätsår.

— Allt går mig mot! Jag är född till ofärd. Mig kunna alla trampa på.

Han satt en stund och rufvade sin dysterıet, for så plötsligt upp och utbrast:

— Detta förbannade krig mot dessa tvealdt förbannade holsteinska grefvar! Mer än jugu år har det räckt. Och Gud och hvar man ret, att vi ha rätt. Och kejsarn har dömt. Hvad ıjälper det? Mig blir allt till försmädelse. Och ıaturligtvis är det både nesligt och löjligt att vi tjugu år förgäfves sökt knäcka ett par loppor, som stungit vårt rikes tå.

Nej, Gofar, skrattade hon. — Mot ohyran kämpa jordens mäktigaste kungar och tappraste ıjältar förgäfves.

Hennes munterhet lyste upp i hans skumma sinne. Hela ansiktets uttryck var förändradt, ıär han fortfor:

— Som ohyra ha äfvenväl krämarstäderna

fallit öfver oss! Med kraf att få suga våra rikens blod. Det är hvad de kalla sina gamla rättigheter. Om dem skola vi förhandla. Men släppa dem vilja de icke. Bara ha kungligt bifall till blodsugeriet!

— Låt dem få hålla pa! Slut stillestånd med dem — —

Stillestånd? afbröt han — Som om jag icke visat min fredsvilja! Trots Holsteinarnas och Lübeckarnas lömska anfall pa Flensborg nu senast, har jag samtyckt till ett nytt fredsmöte. Men krämarnas villkor äro oantagliga.

- Hvarför? Loppor dräper man lättast när de fått suga sig stinna.

Han stannade, såg pa henne och öfvervägde ett ögonblick hvad hon sagt. Ett leende drog långsamt munvinklarnas nedåt löpande linjer uppåt i en bittert-spefull och spotskt-förnöjd krummelur.

Du har rätt, drottning Cilla, utbrast han. Vi skola låta lopporna suga sig stinna och sedan dräpa dem!

Svanen.

I.

Två ryttare kommo ridande ut från Köpmannehafn genom norra porten och stannade, skyggande med händerna för ögonen, bländade af den bråda öfvergången från mörkret till strålande solsken.

Det var en dag i början af mars, men himmeln var högsommarblå, och tövattnet stänkte som gnistor kring hästarnas hofvar, när de trafvade vidare. På några stenkasts afstånd framför dem låg en ansenlig gård och en by af spridda mindre stugor.

— Är det Serridslev? sporde den äldre af ryttarna. Namnet lät helt främmande på hans klangfulla språk.

— Det är Serridslev, bekräftade den yngre utan att stort bättre lyckas med uttalet.

Båda voro snarlikt klädda i räfskinnsfordrade kappor af vadmal och karpuser af gråverk, men ingen kunde för den skull taga miste på, hvem husbondetiteln tillkom.

Det var en medelålders, bredaxlad man af vapen med öppet ansikte, ramadt af kopparglänsande hår och skägg. Under hans breda, tvärhuggna panna lyste två stora, vakna ögon, hvilkas uppmärksamhet ingenting tycktes undgå. De hade en glans som nysmidt järn, men uttrycket var hvarken kallt eller hårdt, fastmer begrundande och medkänsligt, som om mannen åtskilligt sett i lifvet och däröfver åtåtskilligt tänkt. Till växten var han under medelmåttan, men tycktes mer betydande. Synnerligt käckt stod han i stiglädren, tyglade vandt sin röda hingst och bar sitt hufvud högt fast utan förhäfvelse.

Han hette Engelbrekt Engelbrektsson, och svennen var Elof Djekn.

När Erik Puke för två år sedan red norrut från Vadstena, lämnade han Elof sväfvande mellan lif och död i härbärget hos biskop Tomas. Den läkekunnige broder Katillus, som vårdade honom, berättade sedan, att ungersvennen mer än fjorton dagar legat i brinnande

feber och yrat mest om en vildsint bock och en bagarbodsfänta, men äfven ibland — med ljusnande uppsyn — om en ungmö, som bocken belackat, Ingalill, Engelbrekts dotter.

Mer än en månad hölls biskopen kvar i Vadstena af bestyren med drottningens sista vilja. När han ändtligen bröt upp, tog han Elof med sig som sven.

Stor nytta kunde han då näppeligen ha väntat sig af en stackars bleknos, som knappt kunde hålla sig själf upprätt på hästryggen. Icke dess mindre bemötte honom den bistre prelaten med synnerlig välvilja. Därför gåfvo honom de andra svennerna smeknamnet Benjamin. Ofta sände biskopen bud på Benjamin och ådagalade en förunderlig, skygg förnöjelse i att sysselsätta sig med honom.

Af ingen annan tålte han så mycken frimodighet i svar på tal. Men en gång blef han vred och sade:

— Gud har gifvit dig godt förstånd, men mycket vett har du icke fått i ditt hufvud.

— Alldeles tomt är det dock icke, vördige fader! fick han till svar.

— Är det något, du grundligt lärt?

— Fäkta, rida och rykta en hingst!

Med din egen själarykt synes dock illa beställdt!

— Icke sämre än med mången biskops i dessa tider.

Det gnistrade till i den myndige prelatens gråstensögon och han lyfte handen i hastigt mod som för att slå till, men skiftade sinne som genom ett under handen föll nästan smekande mot den förvägne svennens ännu blodlöst bleka kind, och den djupa rösten klang mer af sorg än af vrede när han straffade:

— Ohöfviskt tal tål jag icke! Minns det, min son. Saklöst leker ingen med hvass tunga och tiga är bättre än otidigt tala.

Kort efter kom till Strängnäs en man i hvars hus mången bångstyrig ungersven fått sin fostran och som däraf vunnit ett välfräjdadt namn. Det var herr Trotte Engelbrektsson, kyrkopräst i Torstuna. Då sände biskopen åter bud på sin yngste och blekaste sven.

— Så länge du icke kan bära vapen, sade han — är min vilja, att du i stället öfvar dig i boklig idrott. Jag har därom talt med herr Trotte. Han har lofvat taga dig i sitt hus för ett år. Därefter må du själf bestämma, antingen

du vill återinträda i min tjänst som klerk eller sven.

Som Elof nu vid sin nye husbondes sida red genom Serridslev, lekte honom biskopens ord i sinnet och han mindes med en känning af samvetssveda den mot andra så bistra prelatens förunderliga godhet, som han illa lönat. Likväl kunde han icke annat än le vid tanken på, att han en tid på fullaste allvar studerat till klerk, och att herr Trottes egen brorsdotter betagit honom all håg för det ogifta ståndet.

Hon kom en fager sommardag till Torstuna prästgård och stannade där en månad. Det var Ingrid Engelbrekts dotter, densamma som enligt Måns Bengtssons skräfvel skulle ha suckat förgäfves för getabocken. Hon såg icke så ut. Det lyste fastmer kring henne af hjärtans glädje, och fagrare ungmö hade väl aldrig trampat Guds gröna jord. Hon hade kopparrödt hår, som fadern, men hvitare hy och mörkare ögon. När hon drog hem blef det tomt i huset, men hjärtat kändes underligt fullt, och icke ens Upsala ärkebiskopsstol skulle sedan kunnat fresta Elof Djekn att bli präst.

På hösten återinträdde han som sven af

vapen i Strängnäsbiskopens tjänst, men sökte sig fortast möjligt därifrån till Noorbergh.

Det var då bestämdt att Engelbrekt Engelbrektsson skulle segla till Danmark, och han tog gärna i sitt bröd en sven, som varit i det landet någon längre tid än han själf. Så snart det blef öppet vatten, inskeppade han sig i Nyköping och hade dagen förut anländt till Köpmannehafn.

Där höll kung Erik för tillfället hof, och på Borgen hade Engelbrekt denna morgon anmält sig till företräde, som i nåder beviljats efter kungens återkomst från jakten kring sjöarna utanför stadsplanket. I ändamål att förvissa sig om tiden hade de ridit ut.

II.

På den smala landtungan mellan Peblinge och S:t Jörgens-sjön höllo de in sina hästar vid det de sågo jaktsällskapet komma stormande österfrån på motsatta stränderna. Främst gick drefvet af löpande jaktsvenner och hundar. Houi! Houäu! Det gällde att skrämma upp villebrådet, och svennernas rop och hundarnes

skall öfverdöfvades gång på gång af skrattande skrällar från stora skramlor, liknande dem spetälska buro. De sanka, af marssolen upptöade stränderna voro tätt bevuxna med småträd och buskar och utomdess öfversållade med höga tufvor, mellan hvilka en hare eller en häger kunde trycka.

Hack i häl efter drefvet sågs kungen till häst, i röd gråverkskappa och utterskinnshatt. Vid hans sida sprängde jaktens genius fram.

— Hvem är det? sporde Engelbrekt.

— Drottning Cilla — genmälde Elof leende.

Också hon var klädd i röd gråverkskappa och liknade på afstånd en man. Det enda, som förrådde könet var mössan. Grensle stod hon i sadeln och styrde med högra handen sin hetsiga hvita hingst. På vänstra handens hökhandske satt en snöhvit islandsfalk med röd kappa öfver ögonen, som om han doppat sitt hufvud i blod. Den hade hon fått af kungen. Till tack gaf hon falken namnet Gofar. Alla trodde, att hon uppkallat honom efter ljungeldens hednagud.

Vintertid låg naturen i dvala, men när våren kom, vaknade vilda drifter hos Lars Blåbens dotter, och intet gaf henne större förnöjelse än jakt. Flyga fram öfver stock och sten på hing-

stens rygg var hennes lust, ögonen gnistrade, när hon med skälfvande hand tog kappan från falkens hufvud. Ingen annan unnade hon att bära Gofar, och hon skrek högt af sinnesförnöjelse, när han som en blixt slog ned på sitt rof.

Kungen deltog endast som vittne i jakten. Mest njöt han af att följa Cilla med blicken. Hennes hållning, hennes djärfhet, hennes minspels vildhet tjusade honom, och hvar gång falken hackade ögonen ut på en hare, såg han på henne med samma uttryck, som hon på falken och falken på sitt offer.

Rikligt byte var redan fäldt. Jaktsvennerna släpade på fem harar, åtta åkerhöns och en häger. Fjorton gånger hade Gofar stillat sin härskarinnas blodtörst, och för hvar gång minskades hennes sinneshetsighet. Skådespelet blef i längden alltför likartadt, spänningen bröts af vissheten om stridens utgång. Gofars seger blef alltför lätt, villebrådets motstånd för svagt.

Uppenbarligen började också kungen tröttna; saktade farten och föll i tankar med läpparna hårdt slutna, som om han nyss måst svälja en bitter dryck.

För några veckor sedan fick han bud, att

ırkebiskopen af Upsala gått hädan och skref då egenhändigt till domkapitlet, anbefallande biskop Tomas af Strängnäs till efterträdare. I går kom svaret — illistigt eftergifvet i form men trotsande i sak. Domherrarna hycklade idel belåtenhet med kungens förslag, men föreburo att biskop Tomas icke önskade komma i åtanke. För den skull var en annan vald — en viss mäster Olof, som kungen aldrig hört talas om. Och denne tycktes redan på omvägar ha gett sig af till Rom att hos den helige fadern söka stadfästelse på valet!

Drefvet gick: Houi! Houiii! Hundarna skällde, skramlorna skrattade skadegladt, som ett uppstudsigt folk, när konungen förödmjukats, hans värdighet kränkts, hans urgamla rätt åsidosatts. Hvad annat var det som händt i Sverge! — Kungen strammade tyglarna så häftigt, att hingsten reste sig på bakbenen. Ve öfver upprorsandan! Ve öfver de lömska domherrarna! Slikt trots fick aldrig tålas!

En sven kom sprängande för lösa tyglar och skrek:

— Se svanen! Se svanen!

Kungen såg upp. Längst västerut i Sanct Jörgens-sjön, som glittrade blå med blinkande

solreflexer sam fågel Fenix bland hvita lågor med halsen böjd som en kräkla. Cilla brände sin hingst i sidan med sporren och satte af.

— Sakta! Sakta! manade kungen och följde efter. Men hon hörde icke. Hingsten snubblade öfver sankmarkens gropar och tufvor, men hon störtade hufvudstupa framåt, storögdt stirrande på det stolta villebrådet. Tyglarna hade hon släppt. Den högra handen höll hon i luften öfver Gofars hufvud, redo att när tiden var inne släppa roffågeln lös.

Efter henne ropade kungen:

— Akta dig! Du bryter halsen!

Men hon lystrade icke. Vildare och vildare for hon fram.

Ändtligen! Snabbt som om hon nappat en glöd tog hon hufvan från falkens hufvud, han sköt till väders som en pil och blef borta i solglittret.

Cilla famlade efter tyglarna och flög vidare utefter stranden. Kappan flaxade för draget som två röda vingar och med sina af mordlust lysande ögon liknade hon själf en jättestor roffågel.

Svanen tycktes växa och växa. Nu var han nästan inom håll för ett pilskott. Hjärtat bul-

ade spändt. Den hvita falken tycktes slukad af :vigheten öfver henne och tiden nere på jorden)lef olidligt lång.

Men nu! Det susade i luften, svanen lyfte)ch som en snöboll, slungad af himmelns Herre rån omätlig höjd slog falken ned på svanens ɪals.

Cilla skrek af fröjd, och Elof Djekn gaf ill ett rop. De båda svenskarna följde från ındra stranden med andlös spänning striden, nen deras önskningar gingo stick i stäf mot olkets hinsides sjön.

Svanen föll med falken hängande vid halsen illbaka mot vattenytan och piskade den med ingarna så, att skummet yrde. Ett ögonblick veptes kampen i dunst, i nästa höjde sig vanen åter mot rymden, friad fast blödande.

Men också falken flög upp och försvann om en sicksackblixt i det blå.

Blossande af sinnesrörelse följde Elof vanens, och Cilla falkens flykt.

— Gofar! Gofar! lockade hon. Och som en lungad sten kom roffågeln ånyo susande från ıöjden.

För andra gången föll svanen tillbaka till

vattenytan och åter inhöljdes striden i ett ogenomskinligt moln af skum.

Ett oartikuleradt fröjdeskri undslapp Cilla. Darrande af spänning flög hon utmed stranden, hack i häl följd af kungen, som förmanade:

— Akta dig! Akta dig!

Men hennes själ var hos falken.

— Stå på dig, Gofar! flämtade hon.

I detsamma störtade kungens hingst och ryttarn slog kullerbytta öfver dess hufvud.

Plask! Ett gnistrande dask yrde upp och alla hofmän flögo hufvudyra af sina hästar, skockade sig kring kungen, som hamnat i en pöl. Genomvåt men oskadd till lif och lem steg han upp, pustade olustigt och strök vattnet ur ögonen. Då såg han den hvita svanen lyfta och styra utåt mot Sundet.

Ett glädje- och ett jämmerskri korsade hvarandra i luften. Tårarna störtade utför Elofs och Cillas kinder.

— Hvarför gråter du? sporde Engelbrekt.

— Jag vet icke, svarade svennen leende. — Det kom mig bara så underligt för. Jag tyckte att svanen var Sverge.

— Hvarför gråter du? sporde kungen.

Cilla kunde icke tala. Med en öfvergifven utbörd pekade hon ut öfver vattnet, där hennes drunknade älsklingsfalk sjönk som en smältande snöflinga.

Den lille bärgfrälsemannen.

Iförd krona och purpurkappa satt kun
Erik i riddarsalen på Borgen utanfö
Köpmannehafn. Bakom sig hade ha
Danmarks rikes förnämligaste herrar.

Som han på hemvägen ridit förbi Engel
brekt och hans sven och förstått, att svenskarn
bevittnat jaktens snöpliga ändalykt, hade ha
omedelbart befallt alla de herrar af rikets råd
som funnos i staden, och hela sitt hof att öfver
vara sändemännens mottagande.

Inför denna lysande samling trädde de
lille bergfrälsemannen med höfvisk hälsning
enkelt klädd i mörkblå tröja, med kopparbält
och svärd, och följd af en sven, som på bröste
bar sin husbondes vapen sömmadt i silke: tr
halfva liljor i trekant.

— Hvad vill du? sporde kungen och stac
efter honom med blicken.

— Jag kommer å Dalaallmogens vägnar — —

— Med klagan? Aldrig spörjes annat!

— De fattiga bönderna bedja Er, herre konung, att för Guds skull skilja från dem Jösse Eriksson.

— Det talet känna vi! afbröt kungen och ryckte på axlarna så häftigt, att kronan gled på sned.

— Han har gjort dem mycken orätt och hellre än de längre lida sådan vånda vilja de gå från arf och eget, ja de lida hellre döden, än de längre utstå sådan nöd.

Kungen rynkade ögonbrynen, blickens fladdrande oro samlade sig till eftertänksam hvila, och han betraktade utan ogunst den lille frälsemannen med det rättfärdighetshungrande uttrycket i ögonen. Det var lärorikt att tänka på, hur stilla han talat, och hur han likafullt fått orden att dallra som af själfva sanningens inneboende spänning — tack vare denna underbart starka och djupa röst med klang af högtids eller domedagsklocka.

— Dalabönderna klaga beständigt.

— Herre, deras klagan har grund, därpå sätter jag mitt hufvud i pant.

— Det är mycket du vågar, kopparhufvud!

— Hur mycket jag vågar, vet ännu ingen, herre konung.

Nu måste kungen skratta. Det där klang både koppar och järn.

Låt kalla Jösse Eriksson hit, fortfor Engelbrekt. — Själf vill jag bida hans ankomst i tornet. Må hvar af oss anhängiggöra sin sak, och låt hänga den som har orätt!

— Vet du så visst hvad rätt och orätt är?

— Ja, herre konung.

— Med ja och nej löses ingen träta!

— Därtill ha vi svenskar af urminnes tid haft konungar att de i tvistiga mål skola skipa rätt.

— I så fall måtte Fanen själf vara svenskarnas konung! De träta beständigt. Det står en dunst af hat och split ur självfa jorden. Hvar dag bär nya bud om tvedräkt och uppstudsighet.

Den lille bärgfrälsemannen mötte med sina järngrå ögon kungens hvassa blick och genmälde tryggt:

— De svenskes lynne är som en växande björnunges. Godsint och stridbart på samma

gång. Fostra detta folk till samdräkt, herre konung — och ni kan eröfra världen!

Herrarna af Danmarks rikes råd och kungens hof, som med stigande undran följt den främmande svennens skick och tal, stirrade som om de plötsligt, vid det hans känsla flammade till, sett en skugga bakom honom pa väggen — något jättelikt stort.

En stund satt kungen och trummade med fingrarna på tronens karm; så reste han sig och sade:

— Må rikets råd rannsaka och döma mellan Jösse och Dalarnas allmoge. Vårt bref därom må du själf bringa med dig. Rådets utslag skola båda parterna underkasta sig. Så är vår vilja. Gudi befalladt.

Fribytarkungen.

I.

tt märsskepp och tva snäckor länsade makligt undan sydostvart öfver Östersjön. Akteröfver pa babord hade skanska vallen nyss försvunnit, förut på styrbord steg Bornholm som ett Blåkulla ur solröken vid himmelranden.

Från alla toppar fladdrade fribytarflaggen med Lancasters röda ros, och fran märsskeppets kompani utomdess en vimpel, däri namnet Ribbungen sågs sömmadt öfver en sköld med tre hjärtan.

Det var herr Broder Svenssons skepp, som han gifvit sin unga hustrus ättenamn och vapen. Pá lyftingens däck låg den frejdade fribytarkungen under ett segel, som han låtit spänna till skydd mot augustisolens stickande

strålar. Men också i skuggan var luften tryckande het, och brynjans järnringar brände honom kring bringan. Hjälmen hade han tagit af och ställt från sig. Tankarna stimmade stundtals i medvetandets vattenbryn, sänkte sig dess emellan på djupet, där alla sinnets rörelser tona som fjärran sus från minnets och känslans dunkla skogar.

Då kunde det komma öfver honom en oro, outsäglig som landkrabbans vånda i öppen sjö — den snöpligaste förnimmelse för en Hallandsfar, som vuxit upp med Gud och Kattegat för ögonen och i hafvet alltid sett den teg han med kärlek skulle plöja för att därur hämta ära och äring.

Bådadera vann han tidigt, och lyckan följde alltfort hans färd. Efter tre års vinterhvila hade han denna sommar åter lagt ut, och inom kort stött på tre lybska koggar, som kommo från Riga.

Bättre kap var icke gjordt i nordiskt farvatten, sedan holsteinska fribytare för tre år sedan togo skeppen, som förde kungens inkomster från Sverge till Danmark. Det var koppar och järn och gråverk, som efteråt deltes i Wismar. Men detta var silke och silfver,

som tillföll fribytarkungen ensam, enär han bemannat både Ribbungen och snäckorna med eget folk. De gamla gastarna gaf han dubbel sold, men bytet delade han numera med ingen.

Följaktligen var han i detta nu rikets rikaste riddare, men i stället för glädje förnam han blott en sällsam beklämning, en outsäglig inre spänning af sugande tomhet — något liknande hade han aldrig förr känt!

Fribytarkungen, som tidigare haft hem i märsskeppets hytt och rike så vidt hans köl kunde plöja, hade sista åren som bofast smålänning plöjt Sverges jord, och som häradshöfding i Njudung skipat rätt åt Sverges allmoge. Fribytarkungen hade fått en husfru, som beständigt lekte honom i hågen... hög och mörk med sol i blicken och en fjunfin skuggning öfver munnen — — han reste sig, drog djupt efter andan och lät blicken på trots mot trånaden, som slet akteröfver, flyga spanande förut.

Där hade klippön växt helt ur hafvet och kommit så nära, att Hammarn, dess mot norr vända udde, tydligt urskiljdes.

Fribytarkungen spände hjälmen på hjässan,

steg så ned att ställa kurs och mönstra. I detta farvatten stroko de fiendtliga Hansestädernas skepp tidt och tätt. Hamburg, Lübeck, Wismar och Lüneburg hade afvisat kungens fredsvillkor. Nya nappatag kunde hvart ögonblick förestå. Och i farans spänning försvann den sugande tomheten i bröstet.

Nedanför Hammarn vid västra kusten fanns en liten vik, som skapad till förtöjningsplats för tre fribytarskepp. Från klinten därofvan kunde en spejare sommartid dag och natt skönja seglen, som flögo väster- och österom ön.

Röd som en vårdkase brann solen på Hammarns spets när fribytarskeppen styrde ditin. I söder lyste högt på klippan ett sagoslott med tinnar och torn förgyllda af återglansen. Därnedanför lågo sju märsskepp med rikets flagg. En väl bemannad båt lade ut från det största och nalkades.

Fribytarkungen gaf sitt folk befallning att hålla vapnen redo. Sedan steg han upp på kompaniet och väntade, stödd mot sitt svärd.

— Hvem där?

— Herr Erik Krummedike, märsskeppens höfvitsman.

— Vändkappan! Skall jag sända honom en välkomsthälsning genom gluggen, husbonde?

En armborst spändes och lyftes.

— Vänta. Låt honom komma ombord. Få se hvad han vill.

— Han vill oss säkert ingenting godt, han är falsk i grunden, om han också är söt i munnen... Peter Skalle fick pilen ur loppet och lät bågsträngen surra tillbaka, men följde alltfort med misstänksamma blickar båten, som närmade sig.

— Tro mig, husbonde, jag känner holsteinarn! — Det är en sniken herre — och en, som ätit räfägg. Nu har han, kantänka, försport om vårt goda kap — och det vattnas honom i munnen — —

— Vi skola då till en början fägna honom med vårt bästa öl! sade Broder Svensson, och log mot den gråskäggstrålande gasten, som trofast tjänat sin unge husbonde från första stund, han stack i sjön med eget skepp.

Vändkappan steg ombord och hälsade fribytarkungen med hjärtans glädje, förplägades med aftonvard och smackade med tungan åt ölet.

— Ängladryck! Hvarifrån har du fått den?

— Från de lybska skeppen, jag tog.

— Du har lyckan med dig, du! Jag ligger också och lurar på att tjäna en örtug, som nog kan behöfvas! Lifvet är kort och sommarn är den enda årstid, då man kan skaffa sig en smula inkomst. Jag behöfver pengar. Vill du sluta förbund med mig?

— Du tjänar mer om du jagar på egen hand, och jag seglar gärna ensam.

— Därtill har du nästan alltför dyrbar last ombord.

— Jag har trehundra välbeväpnade män —

— Icke värre? Jag har tusen — och bjuder dig likafullt förbund.

Leendet, som beledsagade orden, gjorde meningen otvetydig. Utomdess tillade holsteinarn skämtsamt:

— Du lär ha myntadt silfver i kölrummet! Slikt kan fresta den rättrådigaste.

Hotet kändes som en knifsegg mot hjärtat, men fribytarkungen genmälde skrattande:

— Du är i kungens tjänst och dina skepp föra rikets flagga.

Vändkappan ryckte på axlarna:

— Kluten betyder ingenting — Hvad jag

föreslår, är att vi två jaga gemensamt — och att bytet delas.

— För att göra ett sådant aftal rimligt fordras lika insatser.

— Min insats är tre gånger större än din — sju märsskepp och mer än tusen man!

— Men af ditt eget vågar du ingenting annat än lifvet.

— Vid Kristi heliga sår — Vändkappan gjorde stora ögon. — Du talar som om lifvet vore det minsta!

— För mig är lifvet det minsta af hvad jag vågar — —

— Hvad vågar du mer?

— Min frihet och allt hvad jag äger.

— Friheten vågar också jag. Men mig är lifvet kärt och i nödfall ville jag hellre fångas än dö.

— Du ja!

— Och du?

— Jag tjänar på egen risk. Min insats är min och de minas hela välfärd — fribytarkungen rynkade ögonbrynen, och hans ansikte lyste af beslutsamhetens bleka allvar, när han fortfor:

— Blefve jag fången skulle min husfru

nödgas äta nådebröd — och att lefvande veta detta vore mig bittrare än döden.

Vändkappan lade lugnande sin hand på hans skuldra:

— Blir du fången, löser dig kungen, om du seglar under rikets flagg — därpå har jag hans ord.

II.

När Holsteinarn sent omsider lät ro sig tillbaka till sitt skepp, spottade Peter Skalle efter båten och mälde vresigt:

— Jag likar icke detta aftal, husbonde!

— Icke heller jag, du gråskägg, sade fribytarkungen, som ännu satt kvar vid dryckesbordet på kompaniet. — Men någon gång nödgas man offra ett lamm för att rädda hjorden.

— Jag nös i morgse på fastande mage — den gamle steg upp för trappan — det betyder förargelse eller rus. Men jag förmodar att Vändkappan kolkat i sig allt det goda ölet?

Leende sköt husbonden storstånkan öfver till trotjänaren:

— Håll till godo med hvad som är öfver — kanske räcker det till ett rus.

— Ja, på så vis kan förargelse undgås, mumlade Peter Skalle, i det han kärligt fattade stånkan mellan sina båda händer och drack. Sedan torkade han munskägget och satte sig. Ömt som en mor höll han träkannan tryckt till bröstet, och hans tunga rörde sig allt friare, ju mer han drack.

— Klokhet har ögon i nacken, sade han. — Vänskapas Vändkappan gäller det att se upp! Han var så mör i mun och lade sina ord så fiffigt som räfven, när han lismar med haren. »Vore jag så vacker som du, hare, är, hur ofta skulle jag gå kvinna när,» säger räfven — —

— Håll styr på tungan, annars blir det både rus och förargelse! afbröt honom husbonden skrattande.

Den gamle tömde stånkan och pladdrade sedan oförtrutet:

— Rus blir det näppeligen! Därtill räcker skvätten icke. Och hvad förargelsen anbelangar skulle jag gärna taga den på mig, om det hjälpte. Men den som litar på räfvens ord får umgälla

ıed halsen! Gregers Magnusson fick veterligt itta i torn och stock tills fränderna tiggt samıan så mycket silfver, som krämarpacket i Lüeck kräfde i lösen. Kungen var ju annars kyldig att betala för enhvar, som fångats i ikets tjänst. Men han slog döförat till och it budkaflen gå, som om ingenting händt. De eskedliga svenskarne lystrade ännu. Året fter lågo vi åter i Sundet och sögo på ramarne, edan vi väl förtärt hvad vi haft med oss hemrån. Vår herre gaf oss hvarken vått eller orrt. Jag menar naturligtvis icke den store äruppe i himmeln, utan bara den lille här nere å jorden. När magarna knorrade, fingo vi ricka vatten som oskäliga djur. Är icke kungen slika fall skyldig att bispringa? Men han gaf ss ingenting annat än Fanen!

Herr Broder Svensson nickade förströdt:

— Jag liter hvarken på kungens löfte eller ändkappans vänskap.

— Hvarför då sluta förbund med honom, usbonde?

— Därför att han har tusen man.

— Må vara! — Peter Skalle fnös föraktligt. – Icke lär han väl ändå ha vågat bjuda den ruktade fribytarkungen fejd!

— Tror du, att mitt silfver frestar honom mindre än de hanseatiska krämarnas skinn?

— Jag tror, att han ogärna själf släpper skinnet till.

— Den honing vill slicka får icke frukta för bien!

— Men han hoppas, att vi skall ta styngen och låta honom få hälften af honungen!

— Han litar på min lycka, därför bjöd han förbund. Om jag med afslag tvingat honom att fresta lyckan på egen hand, skulle han omedelbart ha brukat sin öfvermakt mot oss. Godnatt, Gråskägg!

— Gud bevare husbonden!

Peter Skalle tog den tömda stånkan och steg nedför trappan till mellanskeppet, men stannade halfvägs och knotade akteröfver:

— Aftal, slutet under slika vidriga omständigheter, har en hederlig man ingen skyldighet att hålla.

— Ord är ord under alla omständigheter, mumlade fribytarkungen, som redan sträckt ut sig på däcket och blundade.

III.

Sommarnattens trolljusdunkel omsvepte honom, och på fladdermusvingar kom kvinnotrollet, som nattetid far osynligt kring och lägger sig på folk och kväljer dem. Jungfrur diar hon upp, så de få mjölk i brösten, ungersvenner kysser hon, så brännblåsor slå upp på läpparna. Med kväfvande famntag slöt hon sig till hans bröst och sög hans hjärta — —

Hvita, varma armar vinka, och två mörka ögon blinka fjärran... hon som bär hans barn i sitt lif och som alla tankar med brinnande vingar trå till, blir till en annan — en större — — och vid hennes fötter står den lille bärgslagsmannen, som på vårvintern ånyo red förbi. Och nu brinner Hook! Stora klockor dåna och i stormen sjunger Herran med sin tunga af malm detta som öfvergår allt förstånd — — Kan en människa älska ett helt, stort land lika högt som sin egen torfva? Hemlandsjorden trycker sig tungt till hans hjärta, tiggande kärlek...

— Vakna, husbonde!

— Hvad har händt?

— Spejarn på Hammarn vefvar med armarna som en väderkvarn — — Vändkappan låter ro sig i land — —

Solen hade ännu icke kommit till synes öfver klippöns krön, men en ljusning förrådde gryningen därbakom. Fribytarkungen lät äfvenväl ro sig i land och hann först upp på klinten.

Österåt flammade diset som brinnande spindelväf, och ur flammorna flög som falaska — segel efter segel.

— Morgonstund har guld i mund! Vändkappan klef mysande uppför sista klippafsatsen och fick gryningsljuset rakt i ansiktet. Ett ögonblick lyste det till af rof- och dådlust. Men när han hunnit räkna till femton, vände han sig frånsols med mörknande uppsyn.

— Så många rå vi aldrig på!

Därtill genmälde fribytarkungen, het af ifver:

— Mer än fem äro säkert icke bevärade. Och de gå främst i fylkingen. Låta vi dem länsa förbi, ha vi spelet vunnit med de eftersta. Kulingen friskar. Och det lär töfva, innan de bevärade skeppen hinna de andra till hjälp — mot vinden — —

Hans blickar följde fiendeflottans segel-

sträck. Från alla toppar flaxade som fejdebref flaggor med Lübecks vapen: örnen.

— Öfvermod är en skadefågel, sade Vändkappan, medan de stego ned mot stranden. — Jag likar eljes icke att lyssna till dess locksång. Men lika godt — jag följer dig, om du seglar främst!

— Så hjälpe oss Gud och sankt Niklis — Jag seglar med glädje främst, om du lofvar att osvikligt följa?

— Därpå har du mitt ord, sade Vändkappan.

IV.

Ribbungen strök nordvästvart, tätt i kölvattnet följd af två snäckor och på något afstånd af sju märsskepp. Norrut sågos de lybska koggarna glida mot väster i viggformig slagordning.

— Krämarna låtsas icke se oss, husbonde! ropade Peter Skalle, som med tio armborstskyttar besatt kompaniet. I trappan, halfvägs nere mot mellanskeppet, stod fribytarkungen

och följde uppmärksamt fiendeflottans rörelser, medan han samtidigt höll ett öga på förkastellet och lågmält gaf sin rorsman befallningar rörande kursen. Seglet var hårdt brassadt. Det gällde att hålla snålt upp mot vinden — —

Hansekoggarna gledo fram till synes oberörda af kaparflottans anlopp. Mellan de fem i viggens spets och de fem i hvardera vingen blef afståndet större och större.

— Hela gåssträcket tycks mig likna ett giller, husbonde.

— Följa de sju märsskeppen?

— Ja. Men de sacka!

Ombord på Ribbungen stod hvar man på sin post, förut på kastellet äntergastarna med bilorna redo; men ombord på den närmsta lübeckarn syntes utom rorgängarn icke en lefvande varelse.

— Den där stillheten likar jag icke, husbonde!

— Icke heller jag.

— Luckorna ligga illa falsade öfver lastrummet — Jesus!

Fiendeskeppet syntes plötsligt ha fått en myrstacks krälande lif. Ur skrofvets inre vällde

med döfvande vapengny en ström af välbeväpnade män.

— Trehundra — minst! Vi ha knappt hälften, husbonde!

— Hälften räcker, gråskägg.

— Herre! Herre! Vändkappan drejar från!

Rustningens tyngd gaf en afmätt ro åt fribytarkungens rörelser vid det han steg upp på kompaniet och såg och såg... Akteröfver länsade sju märsskepp undan för fulla segel, hvart af dem med rikets flagg hängande som svansen mellan benen på en hund, medan förut tio starkt bevärade koggar styrde mot Ribbungen, som i afsikt att krossa den mellan sina tunga skrof.

— Dreja, husbonde! Ännu hinna vi undan!

— Mina snäckor hinna icke undan.

— Offra dem. Det gäller lif och frihet — —

— Jag är hallandsfar, sade fribytarkungen.

Pilarna hördes redan hvina i luften som ilskna bromsar, men nådde icke fram utan föllo som fräsande glöder i vattnet framför skeppet, där fribytarkungen med svärdet mönstrade sitt folk och befallde:

— Tjugo man! Öppna luckorna och vräk lasten öfver bord — först och främst silfret.

Manstukten var mönstergill. Ingen blinkade. Ribbungen höll stadig kurs mot den tiodubbla öfvermakten, och från lastrummet regnade skur på skur af myntadt silfver.

Krämarna trodde knappt sina ögon. Skeppshöfvitsmännen ropade:

— Håll! Håll!

Pilarna smattrade som hagel öfver Ribbungens däck.

En väldig änterhake föll döfvande öfver fribytarkungens hjälm och hakade fast i halsen. Ett ryck — och han störtade om på kompaniets däck. I det han föll, kände han Ribbungen darra som en lefvande människa i dödsens ångest.

Konung och folk.

I.

Som en anka, följd af femton fullvuxna ungar kom kungens flaggskepp Rosenkrandsen sakta simmande norrifrån genom Öresund och svängde in under Räfsvansgrundet. Bommen, som stängde för Köpmannehafn, reste sig, rak i ryggen, medan skeppen i gåsrad gledo in i gapet och ankrade i krets kring holmen, hvarpå Borgen stod. Somliga sackade ända bort mot det grunda sundet till Skarnholmen, och de sista måste förtöja vid bålverket nedanför Sanct Nicolai kyrkogård.

Redan på redden utanför hamnen hade herr Olof Axelsson, som förde kungsskeppet, låtit hissa alla flaggor ombord, och de andra skeppshöfvitsmännen följde genast föredömet. När seglen fallit fladdrade alltså tusentals lysande

klutar som lusteldar kring masttoppar, tackel och tåg.

Herr Olof stod vid kungens sida på Rosenkrandsens kompani och pekade mot husen utmed stranden, som likaledes började vifta med vimplar och vapendukar:

— Heder vill med heder bemötas!

En borgare kom strandgatan fram och stannade och såg, en annan skyndade till att utfinna, hvarför han stannat, en tredje störtade fram för att utforska, hvarför de båda stodo stilla; nya nyfikna krälade fram ur hvar källarhals — snart voro väldiga människomassor i rörelse.

— Den gamla biskopsstaden välkomnar hjärtligt sin herre och konung! ropade herr Erik Krummedike från sitt märsskepps kompani. Han hade från Bornholm genom Bälten tagit sig fram till Horsens och berättat om fribytarkungens nederlag.

Just som kungen steg i båten för att låta ro sig i land, tonade aftonringningen från alla kyrkors klockor, och biskop Arendt hväste salvelsefullt:

— Hör hur samstämmigt också templens tungor af malm tolka stadens fröjd!

— Att icke tala om himmelns! hviskade herr Olof.

— Himmelns? Hvad menar du? sporde prelaten förgrymmadt-eftertryckligt och angaf därmed det vördnadslösa infallet till vederbörlig näpst. Men herr Olof pekade trohjärtadt västeråt, där tusentals små purpurskyar blommade i sensommarluftens klarhet och genmälde fromt:

— I sin glädje har också Jungfru Maria sått ut sina bönor.

Kungen måste skratta. Han var ännu i synnerligt lynne efter den lyckosamma färden. Oväder följde honom eljes alltid till sjös liksom otur till lands; men nu hade Kattegattet legat skimrande blått, och med rikets fiender var stillestånd ändtligen slutet.

Aldrig hade han med större tillfredsställelse återvändt från något fälttåg eller fredsmöte, sällan med mindre motvilja tänkt på väntande regeringsbestyr.

Med innerlig förnöjelse betraktade han den flaggande staden, om hvars framtid han alltid hyst stora förväntningar, som han äfven uttalat för sin allerkäraste moder. Ännu mindes han leendet, som därvid krusat hennes tunna

läppar. Den tanken, att Köpmannehafn en gång i folkmängd, rikedom och anseende skulle kunna täfla med Kalmar, var och förblef för gamla drottning Margareta löjeväckande, obegriplig som en dåres dröm. Så närsynt kunde mänsklig klokskap vara.

Nu var samhället stadt i snabb tillväxt och därtill visste sig kungen ha afsevärdt bidragit. Han och ingen annan var det, som vid biskop Peders död slagit under sig borg och stad — det vördnadsvärda järnskägget må väl ha vändt sig i sin graf. Det var icke drottning Margareta och icke drottning Filippa, som förlänat Köpmannehafns borgare alla de företrädesrättigheter, tack vare hvilka denna utomordentliga utveckling möjliggjorts. Det var ingen annan än han, den af Köpmannehafnarna ringa aktade och för feghet beledde kung Erik, som tagit dem i sin kungliga fred. Detta skulle dock alltid sta till minnes, hur illa beryktad hans regering än månde bli.

De senaste åren hade han också oftare hållit hof på borgen här, än på Kallundborg eller Vordingborg; men aldrig hade hans ankomst hälsats med glädje.

Nu såg han sig om med ett underligt ut-

ryck af misstänksamhet, som längtar att smälta. nnerst i hans af lifvets bittra erfarenheter rusna själ bodde beständigt ett barn, som skrek efter sol.

Med blyga blickar och tafatta åtbörder hälsade han folket, som i en sorlande ström vällde öfver Höga bron och fyllde strandremsan utanför borgens murar och graf.

II.

Just som sol gick i skog kom mjölkedejan på kungens gård i Serridslev från fäladen med två spannar mjölk och lämnade dem i stugan. Därifrån utträdde med bekymmerlig uppsyn gamla Maren.

Den unga dejan stirrade storögdt:

— Hur har hon det nu?

Men utan att svara vände Maren om och började syssla med något i förstugan.

Där satt på sin vagel en gammal tupp, som många år skyddat gårdens folk mot allsköns otyg. Med darrande och af sinnesrörelse feberheta händer grep den gamla honom i fötterna:

— Kalla! Då dör hon!

— Får jag känna.

Den unga dejan, som själf var kall om händerna, kramade ifrigt solens fågel kring tårna: henne tycktes de brännande heta.

— Nej, men det blir eldsvåda —

Maren fattade tuppens fötter. Nu tycktes de henne hvarken kallare eller varmare än vanligt:

— Spöken äro i hvarje fall på färde.

— Se! Han vänder sig mot väggen!

— Varslar om lik — —

Hon afbröts af tuppen som gol — ett hest och ömkligt galande. Gamla Maren skakade sitt hufvud:

— Då hjälper nog ingenting. Men tag i alla fall den ena spannen och häll mjölken i brunnen. Vi ha sista torsdagen i skördemånan och solaglänningen lyser än.

Som dejan stod och hällde, kom en ungersven sprängande in på gården och hojtade:

— Spilla Guds gåfvor är syndigt. Ge hit en skvätt. Är det öl?

— Det är mjölk. Tag en klunk!

Hon räckte honom spannen, men han ryggade och fnös föraktligt:

— Jag däggar icke. Jag vill ha öl.

Då spände Maren sina hökögon i honom:

— Hvad är du för en, som befaller så sturskt?

Men han satte näsan i vädret och log:

— Jag skulle liksom föreställa kungen. Jag är hans varsel. Och kungens varsel vill ha öl!

— Är kungen kommen till bys? skrek Maren och slog händerna samman.

— Det är väl ingen olycka heller, farmor?

— Jag råder dig att strax vända om och varsko — — Hon därinne ligger för döden! Hon är redan gul i synen som gammalt vax!

— Guds moder! — svennen svängde, klämde skänklarna i hästens sidor, hukade i sadeln och satte af.

III.

Efter det kungen i krona och kappa, följd af ett lysande följe, dragit in på Borgen, förblef vindbron fälld, och folket, som vimlade utanför, visste däraf, att han inom kort skulle rida sin eriksgata till Serridslev.

Då önskade han ingen hyllning, men just därför väntade honom Köpmannehafnarna med ett slags godmodig ondsinthet och underhöllo sig mellertid med hvarandra, nickande och snattrande i grupper utmed Höga bron och Amagetorg.

Det var Svend Skælsör och Klaus Köge, Luce Flæckesild och Trine Kålkone och hennes man Peder Kålhode, och Niels Kirnemælk.

— Det finns intet tvifvel nu, att han kommer! sade Luce. — Han törs aldrig sofva ensam i kammarn på borgen.

— Nej, han är rädd för salig drottningens genfärd! bekräftade Trine.

— Aldrig kan jag väl tro, att fru Filippa gastkramat eller kvalt sin allra käraste herre i sömnen! utlät sig Peder, och Klaus instämde:

— Därtill var hon för god.

Men Niels Kirnemælk invände:

— Vid sitt folk har hon varit kärt fäst — för den skull lär hon väl gå igen och uträtta hvad hon tänkt i lifvet.

— Måntro det är sant, att hon alltid ser ömkansfullt på honom och skakar sitt hufvud? undrade Peder.

— Visst är det sant! sade Trine och gaf honom en ömkansfull blick.

— Ja, en stackare är och förblir han! mente Svend, och Klaus höll med:

— Dansar efter det röda trollets skalmeja!

Niels Kirnemælk spottade:

— I själfva verket är det hon som regerar!

— Och därför går allt på tok! fnös Klaus.

— Mellertid lär det nu vara så, sade Svend, att kungen i Horsens på egen hand slutit stillestånd både med grefvarna och Hansegässen. Och detta utan försmädelse.

— Måntro det är sant? sporde Peder. Niels Kirnemælk genmälde:

— Stillestånd sluta de tre gånger årligen — minst. Det hindrar icke att Lübeckarna nyligen fångat den döda drottningens käraste hjälte och riddare — —

— Undan!

Hofslag dånade, en sven kom trafvande. Män och kvinnor flögo åtskils som agnar för en vindpust, men yrde åter samman som af draget, när han jagat förbi.

— Fribytarkungens fru lär också vara kommen till bys att bedja kungen lösa honom ur

fångenskapen, som rätt och billigt är, fortfor Niels.

— Är det också sant, att den lille svensken, som i våras lär ha talt så käckt till kungen, kommit tillbaka? undrade Klaus.

En främmande man af vapen svarade:

— Det är sant.

— Så? Hvem är du?

— Jag är Engelbrekts sven, genmälde Elof Djekn.

Alla mönstrade honom; kvinnorna icke utan välbehag för hans käcka uppsyns skull.

— Jaså, du är hans sven!

— Är det sant, att din husbonde satt sitt kopparhufvud i pant för skatten? Och att bönderna i Dala hundare hängt sin höfvitsman i rök? Och att domherrarna i Upsala gjort uppror och valt en ärkebiskop, som kungen icke kan erkänna, men som påfven utnämnt?

Det var Niels och Svend och Klaus som talte i munnen på hvarandra. Elof skakade sitt hufvud och skrattade.

— Heliga Guds moder! Kungen!

Ett skydrag af utrop steg plötsligt till väders och folket flög åter åtskils. Hufvudstupa störtade röda hingsten utför Höga bron.

I sadeln stod kungen. Med båda händerna famlade han efter kronan, som vacklade på hans hufvud. Tyglarna hade han tappat.

— Seså! sade Luce, när han flugit förbi. — Nu är kungen ute igen och regerar!

— Gud hjälpe oss så visst! skrek Trine och korsade sig af förskräckelse.

Elof sporde:

— Hvart skenar hingsten månne?

Därtill genmälde alla med samma breda grin:

— Till Serridslev!

— Där har han nämligen sin röda slinka, förklarade Niels Kirnemælk. Trine nickade:

— Det vet hvart barn i Köpmannehafn och hvar katt i Sokkelunds härad.

— Då vet ni här i staden godt besked om dessa båda? Hvad tycker ni om dem?

Luce genmälde, sedesamt leende:

— Synnerligen aktad är välförståendes ingen af dem. Si, vi känner dem — —

— För några år sedan stod jag här, inföll Klaus — på samma fläck där jag nu står — och såg kungen komma skenande motsatta vägen — då som nu från vettet. Sedan hörde jag, att han sparkat salig drottningen fördärfvad — —

— Jag våndar han ville på samma vis behandla sin frilla! utbrast Elof och ref därmed upp ett mummel af ogillande. Köpmannehafnarna tycktes själfva gärna häckla kungen och drottning Cilla, men icke tåla att höra något liknande från andra.

— Hvem är du, som vill klifva upp i Vår herres rådskammare? upphof sig en vredgad röst och en tiggarmunk trädde hotande fram.

Elof genmälde leende:

— Lukte hvar i sin egen barm, gråbroder. I vår herres råd har jag aldrig velat klifva!

— Men en utbörding är du! envisades munken ondsint.

— Världsligt sedt, om du så vill, broder, men från samma kyrkoprovins som du.

— Inga slingerbultar! Hvad är du för landsman?

— Svensk.

— Tvi fanen! skrek munken och spottade.

— Tvi fanen! upprepade Niels och Klaus och Svend, och Luce spottade.

Elof såg sig förvånad om. Han förstod icke denna plötsliga hågvändning. Samma människor, som nyss betraktat honom med fryntligt välbehag, omhvärfde honom nu med blickar,

gnistrande af hat. Icke mot honom personligen, utan mot honom, emedan han var född några dagsresor längre mot norr.

— Där har du, upprorsmakaredjäfvul! — ett knytnäfsslag drabbade hans vänstra öga. Det var själavårdarn, som börjat striden, men nya händer lyftes omedelbart mot utbördingen. Niels Kirnemælk, Klaus Köge, Svend Skælsör, Luce Flæckesild, Trine Kålkone och hennes man Peder Kålhode kände sig i denna knytnäfskamp som ett folk.

IV.

Det började skymma, när kungen kom störtande in i stugan till Cilla, stannade med handen spänd mot bröstet och flämtade:

— Hur är det? Hur är det?

— Nådige herre — tack — det är ute med mig, kom svaret från den breda sängen vid ena långväggen.

Alla de tärnor och klerker, som omgåfvo bädden, drogo sig vördnadsfullt tillbaka och ett gulgrönt ansikte kom till synes utanför sparr-

lakanen. Han kände det knappt. Två matta gula ögon blänkte glansigt mot honom och en magrad gröngul hand räcktes honom till välkomst.

Han kastade sig på knä och slog armarna kring hennes skuldror, som för att brottas:

— Du får icke dö. Jag släpper dig icke! snyftade han.

Kort efter gömde han sitt kala hufvud vid hennes bröst och kvidde:

— Det kan icke vara Vår herres mening.

Sedan brast han i gråt. Hon strök hans hjässa och genmälde stilla:

— Hvem vet Vår herres mening, Gofar. En tror si, en annan sa. Dör jag, skola de fromma i landet säga, att vi båda fått rättvist straff för vårt syndiga lefverne.

— Hvad är det? Hur käns det? Hur har det kommit? sporde han andlöst. Hon log och hviskade:

— Torlak tror, att en guling flugit öfver sängen, när den stått oredd — —

— Något medel mot det onda måste finnas — att rädda ditt lif skall jag med glädje låta krossa den dyraste ädelstenen i min krona och

ge dig in! Det lär också finnas ett kostbart vin, som kallas Kristi tårar — —

Hon klappade hans hand — det kändes som en fågels sista flaxande med vingen, och rösten lät som en somnandes:

— Torlak har gett mig en kokad gulfink att äta — —

Hela natten satt han på sängens kant och höll hennes hand. Mattare och mattare blef pulsen. Inom honom tilltog spänningen. Det grydde och dagen led. Men hon vaknade icke.

— Ers härlighet — konungens af England sändemän vänta — — Det var rikets kansler i egen person.

— Låt vänta! mumlade kungen.

— Den lille mannen från järnberget är här — med bref från Sverges råd.

— Den lille mannen får ge sig till tåls — —

— Upsala domkapitels sändemän till Curian äro här och medföra egenhändigt bref från den helige fadern.

Ändtligen såg kungen upp, men ingenting tydde på, att han förstått. Ögonen speglade blott en vanvettig ångest.

Den heliga Maria Magdalenas hand.

det kanslern drog sig tillbaka stötte han i dörren på domprosten Torlak, som beställsamt hastade in.

— Hjälpen är funnen, ers härlighet! ropade han och rösten fyllde rummet som med smattrande segersignaler. Kungen rynkade ögonbrynen, som om han ansträngt sig att fatta, och upprepade tanklöst:

— Hjälpen? Hjälpen?

— Jag har juden därute, ers härlighet.

— Juden? Juden?

— Melkisedek! Jakobs son, Ers härlighet. Han som äger den heliga Maria Magdalenas hand.

Som en sinnebild af ifvern stod den liflige lille prelaten inför kungen. Nitälskan brann i ögonen, flammade mellan kindernas fräknar och skrällde i rösten:

— Heliga Maria Magdalenas hand, ers härlighet! Betänk hvem hon var! Den stora synderskan, ur hvars kropp Jesus utdref icke mindre än sju djäflar. Den välsignelsens ström, som då sköljde genom hennes varelse, har för alla tider helgat stoftet — och ännu efter mer än tusen år bevarar det en undergörande kraft. En skärfva af hennes ben är värd sin tiodubbla vikt i guld. Men detta är hela handen — vänstra handen, ers härlighet.

Med sitt ringlande röda hår och sina sprittande rörelser liknade den lille prelaten själf en besvärjare, fäktande framför trolltrumman. Från hans väsen strömmade den tro, som af intet motstånd vet, och dess kraft var redan uppenbar i kungens blick.

— Hvad kostar det heliga föremålet? sporde han, blåblek af spänning.

— Tusen gyllen, Ers härlighet.

— Det är mycket — —

— Ute i världen skulle denna relik tvifvelsutan betinga tiodubbla priset! försäkrade domprosten.

— Är dess äkthet obestridd?

— Melkisedek har företett bevis —

— Och dess undergörande kraft?

— Lär vara pröfvad. Dock vill jag föreslå ers härlighet att ånyo anställa prof. Låt juden komma in med skrinet och låt mig lägga den heliga handen på jungfruns hjärta — — Räddar den henne till lifvet — —

— Hämta in honom! Fort! sade kungen och drog djupt efter andan.

Domprosten försvann och kungen gick fram till sängen. Den sjuka låg alltfort försjunken i blytung sömn.

Dörren gnisslade, en man dök in och föll på knä vid kungens fötter. Hans svarta hår och skägg var flätadt i små piskor och framför sig höll han ett kostbart smyckadt skrin af silfver.

Han följdes af domprosten Torlak och gamla Maren. Efter henne smögo alla Cillas tärnor och svänner, en efter en, in i stugan och ställde sig i krets kring sängen.

— Är du juden? frågade kungen. Han genmälde:

— Ers härlighet, vi äro nu två i Köpmannehafn — —

Med skälfvande händer tog kungen helgonskrinet och öppnade locket. Därinne låg på ett hyende af månskensblått sindal någonting

iknande en mörkbrun bit multnande trä med em torkade rotskott.

Torlak trängde sig fram:

— Ers härlighet, detta är den heliga Maria Magdalenas undergörande hand — nu skall jag ägga den — —

Hans ögon lyste af beslutsamhet, men kungen började darra och huttrade:

— Torlak — jag skall själf — — .

Han lyfte högtidligt den heliga kvarlefvan ur skrinet, kysste den andaktsfullt, tecknade re kors i luften, trädde fram till sängen, föll på knä och lade mumiehanden på Cillas bröst.

— Öppna vindögat? befallde domprosten — — Må himmelns kraft stråla hitin.

Sedan föll han på knä och började bedja högt.

Då föll också gamla Maren på knä och alla innevarande tärnor och svenner likaledes. Närmre och närmre slöt sig kretsen kring sängen, och allas ögon stirrade mot den sjukas ansikte. Endast juden låg med blicken sänkt. Genom vindögat strålade ett stycke himmel, soligt blått som tron.

Alltjämt bad domprosten Torlak. Stämman växte i styrka, orden blefvo tunga af tillförsikt.

Allas hjärtan fylldes af visshet om att undre var nära.

Och det skedde. Den sjuka öppnade ögonen, såg sig om och log.

— Hur är det? Hur är det? flämtade kungen.

Hon drog honom tacksamt och kärligt den ena tinningstesten och hviskade:

— Bättre.

Då brast gamla Maren i gråt, och alla tärnorna gräto med henne af glädje. En dufva kom flygande och satte sig på vindögats kant.

Kungen reste sig. Trött och blek var han af nattens vaka, men hans ansikte sken.

Småningom reste sig alla. Endast juden låg ännu på knä.

— Seså! Stig upp! Hvad gör du där? sporde domprosten Torlak.

— Jag också tackar Gud, sade juden.

— —

Den svenska andan.

I.

I riddarsalen på Borgen stod höfvitsmannen, herr Esge Brock jämte två svenner med långa spjut framför brefammarns dörr. Ditin hade kungen nyss beett sig, där täcktes han ändtligen i tur och rdning lämna enskildt företräde åt alla som ärtill anmälde sig.

På bänkarna längs salens väggar väntade edan herr Broder Svenssons fru och Engelrekt Engelbrektsson och Upsala domkapitels ändemän till Rom, herrar Henrik Ubelin, nders Ingemundsson och Andreas från Gotand.

Herr Esge öfvade sin tunga med namnen, om han själf skrifvit upp. Han var en riddare, om både kunde läsa och skrifva. Men uttala

dessa främmande namn utan att förvrida sitt ansikte, kunde han icke.

Värst var att säga Ybelin. Anners Ingemyndssön gick lättare, men allra smordast gick Andreas. Det var nästan danska. Den lille prästen var också från Gotland, som väl egentligen hörde till Danmark, fast till Linköpings stift. Fru Mærete lät likaledes hemtamdt nog, men kopparhufvudets långa och knaggliga namn försökte han icke ens uttala.

Allt emellanåt lyssnade han till hvad de väntande sade hvarandra sinsemellan. Så berättade nu den unge svennen tydligtvis hur det gått till, att han fått ögonen igenmurade.

— De voro tio mot en — och nöjde sig icke med att slåss och sparkas — utan en af dem stångades till sist. Det kallas dansk skalle.

Elof talte högt och klart och skrattade själf åt sitt äfventyr. Och meningen fattade herr Esge fullväl, men orden förstod han icke.

Han hade vuxit upp i den gängse föreställningen vid drottning Margaretas hof, att Nordens folk med olika munarter talte samma tungomål, liksom jylländarn och siäländarn trots alla olikheter båda tala danska. Men det han nu hörde klinga sig i öronen tycktes honom

ett annat språk. Dessa människor voro främlingar. De talte icke danska. De talade svenska.

Dörren till brefkammarn öppnades inifrån, en kunglig notarie nämnde fru Mæretes namn. Herr Esge ropade ut det i salen, trädde höfviskt till sidan och lät henne gå förbi. Den järnbeslagna dörren stängdes åter inifrån.

Cellen tycktes redan full. Vid ekbordet satt kungen, vid hans sida kanslern och längre bort vid hvar sitt hörn två kungliga notarier. Bakom kungen stod biskop Arendt och bakom bönstolen hade kungens särskilda sändebud till påfliga curian, mäster Knut, klämt sig in.

Fru Märta hälsade höfviskt och kungen lyfte mot henne sina af nattens vaka urblekta ögon. Detta var alltså den fångne fribytarkungens hustru. Han log förläget. Hon var högväxt, ung och fager, tvifvelsutan äfven högättad — hufvudets hållning tydde på att hon betvungit sin stolthet — —

— Fru Märta, herr Broder Svenssons hustru, ljöd kanslerns röst — Ert ärende?

— Herre, konung! Min allrakäraste herre har i rikets tjänst blifvit fången. Enligt lag skall han lösas af kungen.

Kungen lyssnade uppmärksamt och kände sig lätt till sinnes men hade svårt att hålla tankarna samman och visste intet att svara.

Kanslern genmälde:

— Herr Broder fejdade för egen räkning och risk och icke under rikets flagga.

— Annorlunda spörjs från Lübeck. Fru Märta vände sig alltfort till kungen, som om hon icke ens märkt Vändkappans närvaro. — Flaggan som ströks från *Ribbungen* förvaras i Mariekyrkan. Det är rikets flagga.

— Förhåller det sig så? sade kungen och lät blicken irra mellan fru Märta och herr Erik. Det var uppenbart, att rikets kansler farit med lögn.

— Ers härlighet, invände herr Erik, utan att vilja bestrida möjligheten af hvad nyss anförts, ber jag få vidhålla, att herr Broder Svensson drabbats af nederlaget och fångenskapen uteslutande som följd af sitt eget öfvermod.

Blodet hade stigit kungen åt hufvudet, och han tänkte klarare. Nyss föreföll det honom som om han haft skyldighet att lösa den fångne. Men nu skymtade en annan möjlighet, som han begärligt grep, enär det plötsligt föll honom in,

tt han lofvat betala tusen gyllen för den heliga
Iaria Magdalenas hand.

— Förhåller det sig så? upprepade han,
ıen nu hade orden motsatt mening.

— Det förhåller sig icke så! sade fru Märta
estämdt. Herr Erik genmälde:

— Med all aktning för fru Märtas känslor,
ıåste jag som åsyna vittne vidhålla, att det
örhåller sig just som jag sagt. Af skonsamhet
ar jag mildrat min berättelse. Fångenskapen
ch nederlaget drabbade i främsta rummet
roder Svensson som följd af hans löftesbrott.

— Herre konung — det var fru Märta,
on fann icke andra ord, men den fjunfint
kuggade öfverläppens skälfning förrådde, hur
on stred för att kufva sin vrede eller sin gråt.

Herr Erik såg på kungen och fortfor:

— Öfverenskommelsen oss emellan var, att
ıg med mina sju skepp skulle segla främst.
)et anstod icke svensken. Med sitt enda skepp
ch sina två små snäckor flög han hufvud-
öst på fiendeflottan och förspillde därmed
egern. Mig återstod efter hans löftesbrott
ıgenting annat än vika för öfvermakten — —

— Herre konung, afbröt honom fru Märta
– riddaren ljuger.

— Hvad säger du därtill? sporde kungen och vände sig mot kanslern, som stirrade honom onaturligt stint i ögonen och genmälde:

— Tigga är tungt, ers härlighet — och ett förfluget ord är ingen kvarnsten.

Det blixtrade till i fru Märtas mörka ögon, hon vek tillbaka mot väggen och blundade som om vreden gjort henne yr. När hon åter såg upp, flög blicken mot kungen med ett uttryck som om hon väntat något af honom. Han vred sig på bänken och utlät sig ändtligen:

— Innan vi fatta vårt beslut, måste vi pröfva huru härmed förhåller sig.

— Jag tackar, herre konung. Rätt skall vara rätt, men tigga är icke sed i min ätt.

Därmed vände hon sig och gick. Hennes hälsning var stolt men höfvisk.

II.

— Engelbrekt Engelbrektsson, ljöd kanslerns röst och dörren drogs igen bakom den lille bergslagsmannen med kopparhåret.

Han hälsade och såg sig om med dessa

underbara ögon, som tycktes märka allt och döma allt med samma rättrådighet, hård som järn och mjuk som järn allt efter hjärtats värme.

Kungen log ett godlynt leende, fast han föresatt sig att möta kopparhufvudet med en skarp och pröfvande blick. Han visste sig hata allt hvad denne bärgsbo företrädde, allmogeviljan som reste sig och knöt sig till uppror — i dag mot fogden, redan i morgon måhända mot den myndighet, hvars angelägenheter Jösse Eriksson lika väl som de andra förvaltade. Han borde ha visat sitt kungliga ogillande, men han log igenkännande. Han förnam ett oförklarligt välbehag i den lille mannens närhet, det strömmade idel kraft och trygghet och god vilja från hans väsen.

— Tog du dig hem till ditt land igen? sporde kungen skämtande. — Jag vill minnas att isen stängde dig vägen?

Engelbrekt genmälde:

— Isen stänger beständigt för oss, som bygga och bo i köldens land, men vilja finner likafullt väg — bryter sig fram, där det tarfvas.

Rösten fyllde kammarn som med genljud

af en storklockas djupa klang, högtidlig, mäktig och varnande.

Kungens lynne skiftade. Han rynkade ögonbrynen och sporde barskt:

— Har du rådets utslag?

— Ja, herre konung.

Medan kungen läste brefvet, mulnade hans uppsyn än mer, och när han slutat, lyfte han en stickande blick mot sändemannen.

— Känner du innehållet?

— Ja.

Vid Sanct Erik — detta är icke hvad vi väntat!

— Detta är sanningen, herre konung!

— Sanningen? skrattade kungen föraktligt. — Vet du icke att sanningen är blå på ena sidan och röd på den andra? Från Jösses synpunkt ser sanningen alltså helt annorlunda ut än från rådets.

— Nej, herre konung, sade Engelbrekt — sanningen bär enfärgad dräkt och skiftar icke.

Det var uppenbart att kungen misstyckte svaret. Mothugg tålte han blott af en enda lefvande varelse. Af andra fördrog han icke ens motskäl. Vreden pyrde redan inom honom och han sporde spotskt:

— Du känner törhända också innehållet af vårt bref till Sverges råd?

Engelbrekt genmälde:

— Är det sant, som sägs, skall rådet ha fått befallning att rannsaka och döma folket — men icke fogden, därest han befanns skyldig.

— Det är sant, sade kungen — Alltså har rådet brustit i lydnad mot sin konung. Eller hvad menar du, kopparhufvud?

— Jag menar, att rådet gjort sin plikt mot Sverges folk som mot Sverges konung. Ty där en ond sven får råda, står hans herre i våda.

De kungliga notariernas pennor upphörde plötsligt att raspa, tystnaden blef tryckande som stillheten i väntan på ett åskslag, allas blickar flögo oroligt mellan kungen och den djärfve mannen, som tycktes tryggt och trohjärtadt redo att offra sitt hufvud till bekräftelse af sina ord.

Men det väntade åskslaget uteblef. Denna trygga trohjärtenhet verkade uppenbarligen lugnande på kungen.

Han satt och gned sig i pannan, visste icke hvad han skulle säga, slets mellan motsatta ingifvelser. Innerst fann han ett obegripligt välbehag i den lille mannens väsen, men för

sin kungliga värdighets skull trodde han sig skyldig att tillrättavisa. Alltså utbrast han ändtligen, snarare ledt än ondt:

— Gå och kom aldrig mer för mina ögon.

— Än en gång skall jag komma — genmälde Engelbrekt stilla, hälsade, vände och gick.

Men länge efter det han gått satt kungen tyst, som lyssnande till genljudet i kammarn af hans manligt lugna stämmas djupa, darrande klang.

III.

När Upsala domkapitels tre välfödda sändemän med möda trängt in i brefkammarn, befanns det, att dörren icke kunde stängas bakom dem.

Främst stod den digre herr Henrik Ubelin, alldeles inpå kungen, som äfvenväl af honom mottog den helige faderns bref. När han läst det och räckte det åt biskop Arendt, ryckte det olycksbådande i hans munvinklar, hvaraf alla förstodo, att påfven — i enlighet med hvad mäster Knut förmält, men i strid med kungens

enträget uttalade vilja — stadfäst de upproriska domherrarnas val.

— Hvad skrifver hans helighet? frågade kanslern. Kungen svarade gycklande:

— Guds tjänares tjänare är oss mycket nadig — lofvar å vår herres vägnar evigt lif, därest vi vilja hugna denne hvarken lagligen valde eller nämnde ärkebiskop med vår gunst.

— Sannerligen, ers härlighet, hvisslade biskop Arendt förtrytsamt — det är för mycket begärdt!

Till svar sjöng herr Andreas på Gotlandsmål:

— Den nye ärkebiskopen är dock i enlighet med kanoniska lagen vald och af den helige fadern utnämnd.

— Vald i trots mot vår vilje! skrek kungen och slog handen i bordet. — Ty som Gud och hvar man vet hade vi anbefallt biskop Tomas. Därför smög sig electus som en missgärningsman ur riket, utan att djärfvas träda sin konung under ögonen.

Nu ansåg herr Anders tiden inne att börja sitt samvetsgrant öfvervägda och inlärda försvarstal;

— Ers härlighet, om ärkebiskop Olof därigenom har felat — —

Men kungen slog ännu häftigare handen i bordet och utbrast:

— Jag känner ingen ärkebiskop Olof! Slikt får icke tålas. Det är brott mot rikets ärliga stadga och skäliga sedvänja. Därför ha vi skrifvit till curian och anbefallt biskop Arendt till ärkebiskop i Upsala — han och ingen annan skall bli Jöns Håkanssons efterträdare så visst som jag och ingen annan är Sverges konung.

Medan han talte, hade han åter ryckt till sig påfvens bref och egenhändigt rifvit det i bitar. Nu kastade han dem från sig på golfvet och trampade dem under fötterna.

— Ers härlighet — tog herr Anders åter till orda, men kungen afbröt:

— Riket är mitt — och ingen annans — som arf och eget — — .

Bakom bönstolen höjde Mäster Knut sin ifriga stämma:

— Ers härlighet — just detta har electus vid den påfliga curian bestridt!

— Är det sant? sporde kungen hest och

knöt handen mot herr Henrik, som ryggade och svarade:

— Nej, ers härlighet. Ärkebiskop Olof har ingenting annat sagt än som sanningen är.

— Hvad har han sagt?

— Att ers härlighet icke är född utan vald till konung i riket — —

— Det skall du äta i dig! skrek kungen med fradgan jäsande hvit i munvinklarna. — Och påfvens lögnord på köpet. Tag upp dem! Fort!

Den omfångsrike prelaten böjde sig för den knutna handens hot och lyckades, stönande af möda, fiska upp några bitar af det sönderrifna brefvet.

— Fort! Fort! illfänades kungen. — Ät i dig lögnorden!

Men herr Henrik Ubelin fattade icke. Mycket hade han ätit i lifvet — men pergament — —

Då slog kungen honom med knuten hand i ansiktet och med blodet frustande från näsa och mun tumlade prelaten tillbaka. Herr Anders Ingemundsson mottog kamraten i sin famn.

Alla stirrade på kungens af raseri för-

vridna ansikte. Herr Andreas steg fram och sjöng på gotländska.

— Herre konung — för att taga hugg och slag ha vi icke kommit.

Och herr Anders instämde:

— Slik behandling äro vi svenske icke vana vid — och tåla den icke!

Kungen stod med öppen mun och kippade efter andan. Ändtligen fick han luft:

— Upprorsmän — upprorsmän — i tornet med dem —

Det svartnade för hans ögon och med en häftig åtbörd befallde han alla att lämna rummet.

Sedan sjönk han tillbaka i stolen med hufvudet stödt mot händerna. Vanmakten kom öfver honom, men han förnam den icke som ett ondt, fastmer som en lisa efter vredens spänning. Alla pinande tankar domnade ljufligt som ljud i stillhet, tiden stannade och han visste intet om tillvarons sveda och värk.

Hjälpa våren.

I.

Utför höjderna väster om Noorberghs köpstad kom en liten sotsvart vandrare med spjut i hand. Öfver hans hufvud hade alla majdagens moln blåst samman till ett Noaskepp, som seglade sollyst i det blå, styrande mot skogskanten högst på åsen.

Han följde stigen utmed en vårbäck som med glittrande glädjesprång störtade utför. Där dess böljor skummande och dundrande brötos mot is, som stängde, stannade också vandrarn och tycktes lyssna.

Han kom från skogen. Däruppe sysslade folket ännu kring milorna och hela dagen hade han själf så ifrigt bistått med råd och dåd, att han snarare liknade en stigman än en frälseman. Dräkt och händer, hull och hår — allt

hans yttre var inbyrdt med koldamm, men i ansiktets mörker lyste ögonen dess klarare, och blicken bar vittne om ädelmod, klokhet och viljekraft.

Från vapentjänsten vid främmande hof, där hans läroår förflutit, hade han med mognadt vett vändt hem till fädernegården i Järnbärarland, till hyttorna i hvilka far och farfar före honom bragt ätten bärgning och anseende. Allt sedan lefde han som man för sig, bröt malm ur hemmets berg och smälte den vid egna bälgar. Bättre än äta andras bröd smakade honom att äta eget. Redligt arbete skämde ingen frälsemans händer, men höll armod fjärran och gjorde sömnen söt.

Där ner under åsen låg stugan som han för mer än tjugu år sedan timrat till hem åt sig och sin unga käresta Ingrid. Mycket hade hon och han sedan pröfvat samman i kärlek, och hustrun som väntade honom vid härden var hvit under hufvudklädet, men vid fönstret satt en ny käresta och spann och drömde redan om sin hjärtans kär. Ingrid hette också hon, fast hon kallades Ingalill, hon var ung som mor när mor blef mor och bade fars och mors ungdom lefde förkroppsligad i henne. Så fo-

gade sig led till led i den ked hvars början och slut intet dödligt öga förmådde skönja.

Den lille sotsvarte mannen stödde sig på sitt spjut och såg ut öfver bygden. Vägg i vägg med sin egen stuga skymtade han sitt barndomshem, Engelbrektsarfvet. Ännu lefde där som änkling hans gamle far, Engelbrekt Englikoson. Han själf var Engelbrekt Engelbrektsson.

Mångt och mycket drog honom genom sinnet där han stod, lyssnande till forsens sång. Aldrig flögo tankarna högre och lättare än vid ljudet af dess starka stämma, som för honom var hembygdens egen röst.

Från sin tidigaste barndom mindes han den. Sommartid torkade backskvalet in till ett flyktigt glitter djupt i den steniga bädden och jollrade som ett lekande barn. Om hösten växte det till en ström, som skummande vräkte sig utför hällarna och hvar morgon väckte honom till dagens id och hvar afton nunnade honom till sömns. Af det sjunkande vattnet kunde frosten sedan forma en jätteharpa med silfversträngar. Vissa vinterkvällar gaf den från sig ett sprödt och brustet klingande. Det var strömkarlen, som klinkade i mörkret. Men vid

islossningstid, när snön smalt och kälen gick ur jorden, och öfverflödsvattnet från mossar och myrar på höjderna sökte sig nedåt, återfick forsen sin naturliga stämma, började dundra och sjunga om striden mellan vinter och vår.

Vintern var en sträng tyrann som höll bygden i köldens bann, och den unga våren var befriarn. Hvilken pilt med hjärta i bröstet red icke helst i vårens följe!

Senare i lifvet hade han ofta tagit del i de vuxnes lek, som föreställde samma strid, och alltid med grönt i hatten ridit i Majgrefvens följe; men aldrig hade han därvid förnummit den innerliga spänning och hjärtats lycka, han kände som liten pilt, när han och syskonen lekte »hjälpa våren».

Hjälpa våren var, ytligt sedt, bara att med hugg och slag spränga isen, hvarhelst den stängde. Men i själfva verket betydde det: hjälpa marken att grönska, träden att kläda sig, blommorna att blomma, skördarna att mogna. Hjälpa våren var att skapa glädje, frihet, värme, ljus, mana sommar till bygden, sång och sol i alla piltars hjärtan. Hvad jubel att krossa hvar krossbar kristall i Kung Vinters krona och se våren hvirfla utför med skärfvorna.

Underbart hvad alla minnen lefvandegjordes af forsens sång! Just där han stod och lyssnade hade vintern byggt sitt starkaste fäste af på hvarandra staplade isblock, mot hvilka vårbäckens hvirflande böljor gingo till storms. Oemotståndligt kom lusten att leka den gamla leken ånyo öfver honom. Han lyfte sitt spjut, men sänkte det strax och sade sig själf:

Du är icke längre någon liten pilt, utan en man, som vet att vinterns välde icke bryts af litet lek i täppan kring ditt hem.

Starkare än så är vintern, och hans ishand tynger icke mindre människorna än marken. Hårdare än frusen jord är ett fruset människosinne. I den eviga köldens bygd grubblar folket dolskt och tyst, men där tungorna tiga, skola pilarna hvissla, och hvad människorna icke våga hviska, sjunger forsen högt, med hembygdens egen starka stämma:

— Af urminnes tider ha vi hållit oss konung, men en som var född och fostrad inomlands, en som förstod att skipa oss rätt och föra oss an och vara en far för oss. Nu går all vår svett och blod till en främling i främmande land, och vi känna knappt ens till namnet svenskarnas konung. Hvad vi känna dess värre, är plågan,

som han satt oss på halsen, blodsugarn, skinnarn, våldsmannen, fogden Jösse Eriksson. Men sådan drängen är, plägar herren vara.

Engelbrekt stötte spjutet i isen. Så visste han att bönderna tänkte. Som deras talman hade han själf två gånger om dragit till kungs och som deras höfvitsman likaledes två gånger om dragit mot Västeraros för att med väpnad hand kräfva hvad de förgäfves tiggt.

— Så har sed af gammalt varit härtillands — sjöng forsen — att om konung intet gitter hjälpa, hjälper folket sig själft.

Två gånger om hade allmogen dragit mot Västeraroshus, två gånger om hade samma herrar af Sverges råd trädt mellan. Just som betydde Jösses välfärd mer för dem än folkets nöd.

Där speglade sig något djupt och starkt i den lille kolsvarte mannens blick. Hjärtat blef honom stort i bröstet vid tanken på, att det var honom detta folk i förtviflan valt till sin höfvitsman.

Ännu tycktes honom allt som en dröm, men visst och sant var dock, att folket sista gången skakat blodsugarn af sig. Från Midfastotid att räkna var Jösse Eriksson afsatt.

Ytterligt bestört lär fogdens uppsyn ha

varit, när han stirrat mot bondehären, som lägrat sig framför borgen. En och en eller få i flock hade han hittills tänkt sig bönder, på sin höjd som en hjord, aldrig som en här i vapen.

Med hundra danska svenner i följe hade han allt ditintills ridit rundt i Wästmannaland och Dalarne och öfvat hvad våld han gitte. Aldrig föll det honom då in, att han förgrep sig på en starkare. Men för bondehärens tusenden bleknade han af. Hvad som enat de många hvar för sig svaga till något fruktansvärdt, fattade han icke.

Engelbrekt såg ut öfver bygden med en tankfull och fjärrsynt blick. Han mindes grant med hvilken fröjd bönderna för några veckor sedan vändt hvar till sitt. De trodde visst, att vinterns välde för alltid var brutet. Och ingenting hade det kostat.

Hittills hade striden för hem och härd varit litet lek i täppan kring den egna knuten.

Men om leken vändes till allvar, skulle de vuxna barnen också då stå bi?

Utanför Dalaböndernas bygd sträckte sig andra svenskars hembygd, och hundaregränserna stängdes hvarken af rös eller gärdsel. Som frändegård vid frändegård lågo Sverges

landskap sida vid sida. Bröto sig röfvare in hos Lars, var fara på färde också för Nisse, och brann det hos Jon i Wraka, stod lif och gods knappt mindre på spel för Björn i Mo.

Sedan mer än ett halfår satt som ärkebiskop i Upsala en skälm, som den främmande kungen mot kapitlets, mot alla gode herrars och svenske mäns vilja och till trots för själfva den helige faderns myndighet, inträngt med väpnad hand; en ärke-Jösse, som prästerna i stiftet och rundt om i landet hatade värre än spetälska, en niding, i likhet med den af samme kung på samma ärkestol inträngde röfvarn, tjufven, menedarn, blodskändarn Jösse Jerkersson! — — Vid Kristi heliga sår — där slika herrar råda, står landet i våda!

Hjärtat bultade Engelbrekt hårdt i bröstet, som när han var barn, och af gammal vana började han bända med spjutet bland isen, som stängde vårbäckens väg. Därunder greps han ofrivilligt mer och mer af lekens spänning. Ifrigare och ifrigare högg han, block på block sprängde han. Skärfvorna hvirflades bort af strömmen, böljorna skummade, forsen sjöng:

— En kung, som för krig mot eget land och intet aktar hvarken gudomlig eller mänsklig

lag, har brutit sin ed och mot en menedare och våldsman må folket ha rätt att värja sig!

Blott ett enda landfast isblock stängde ännu. Af all sin kraft högg han piken i flaket, men halkade, som det gled undan, och föll i forsen.

Leende åt sin egen barnslighet reste han sig och skyndade hemåt. Kvällsvinden blåste bitande kall och han var genomvåt.

II.

Utanför Engelbrektsarfvet varsnade han ett ovandt vimmel, och väl hundra människor sprungo honom till mötes. Han ropade mot dem:

— Guds fred! Hvad står på?

Sorlande som en vårbäck rann folkströmmen uppför sluttningen och omhvärfde honom. Bergsmän och bönder trängde sig med glädjeglimtar i ögonen fram att trycka hans händer och talte i munnen på hvarandra:

— Så du ser ut! Nå, idog hand gör kålen fet. Men nu stunda vargatider! Jösse har seglat till Danmark.

– Det kallar jag goda tidender – sade Engelbrekt.

Ingalunda! Fogden skall fastmer ha framställt sin sak för kungens frilla, som gett honom rätt! Och kungen lär ha svurit att till straff sända oss en sjufaldt värre Jösse på halsen.

Det var Hans Bredekættil, som talte å folkets vägnar. Han bar namn af sin breda bringa. Rösten kom som från djupet af en kopparkittel, och han var hufvudet högre än de andra.

— Är det er mening — bergsmän och bönder – att ni icke vill tåla en ny förtryckare? sporde Engelbrekt.

– Så är vår mening! sorlade svaret honom till mötes. Men vi ha kommit till dig att spörja råd.

— Hvarför till mig? Icke vet jag råd me än någon af er andra.

— Du är klokare än vi — har gått årsgång — — lärt tecken och tydor af mångahanda ting — — och vi lita på dig. Därför är det vå vilja, att du framgent som hittills skall föra oss an.

Mellan hvar sats, Hans Bredekættil talte, sorlade folket:

— Så är det!

Engelbrekt såg ut öfver mängden och hans ögon tindrade som stjärnor af stundens allvar:

— Är det alltså ert fasta beslut att icke längre tåla främmande fogdar?

— Vårt fasta beslut! dundrade svaret från hundra strupar.

En liten kvinna, hvit under hufvudklädet, steg ut på tröskelstenen framför Engelbrekts hus, men han såg henne icke.

— Är ni beredda att därför offra lif och blod?

— Lif och blod!

— Då vill jag också vara er höfding.

I jublet, som följde på hans ord, drunknade en liten kvinnas röst. Hon sade:

— Du skakar af köld. Du är våt. Gå in och värm dig vid härden.

Men då han hvarken hörde eller såg henne, gick hon stilla tillbaka till stugan efter en kappa åt honom.

Han vände sig mot folket och talte:

— Bergsmän, bönder af Dalarne! När fåglarna beslutat välja sig konung, kvittrade hvar

med sitt näbb: »Vi kora den som kan flyga högst.» Och högst flög örnen. Men en liten spink satt på hans rygg. Och när spännarn hunnit så högt han orkade, flög spinken ännu ett stycke högre. Så kom det till att skogens minsta fjäderfä blef kungsfågel. Och så har det gått till, att jag blifvit er höfding. Spännarn som burit mig är ert förtroende.

Den lilla kvinnan hade nu återvändt och bakifrån banat sig väg till sin allrakäraste husbonde. Bakifrån hängde hon kappan öfver hans axlar. Den var fodrad med gråverk och purpurröd.

Utan att se henne, svepte han den kring sig och fortfor:

— Längre än ert förtroende bär mig, kan jag icke vara er höfding. Men så länge jag är det, kräfver jag i kraft af det kall, hvartill ni korat mig, samdräkt och lydnad. Som er höfding företräder jag er, och i allas namn kräfver jag obetingad lydnad af alla enskilda. Äro vi ense därom?

— Därom äro vi ense! dundrade svaret från hundra strupar.

— Så gån med gud hvar till sitt. Inom kort skall jag låta kalla er.

På tröskelstenen framför sitt hus vände Engelbrekt sig och hälsade folket till afsked.

— Hell vår höfding! ljöd bakom honom hembygdens starka stämma, öfverröstande forsens dån.

Uppe i väster hade solen sjunkit bakom åsens rygg, och Noaskeppet, som strandat pä skogsstrimman, tycktes brinna.

III.

I drömmen hade han brottats med Gud, men icke med sin egen gamle, gode och rättvise Gud, utan med en främmande, en ond och hård och hatfull våldsverkare, af hvars brännande armar han ännu kände sveda och värk i hela kroppen, när han vaknade.

I det han slog ögonen upp, hörde han sin hustrus suck:

— Gudalof!

Han sporde:

— Har jag sofvit länge?

Hon svarade:

— Fyra dygn.

Borta vid bordet satt fader Engelbrekt. Silfverskägget rörde sig:

— Du har varit döden nära.

— Därom har jag intet vetat — genmälde kopparskägget.

— Måhända minns du ingenting af allt som händt? sporde brodern Totte, prästen, i det han steg fram till bädden.

— Jag minns, att jag fick lust att leka vår barndoms lek — sade Engelbrekt leende, räckte honom sin hand, reste sig och sporde ifrigt:

— Bekräftar det sig, att kungen tänker sända oss en sjufaldt värre fogde på halsen?

— Därom vet jag ingenting mer, än hvad ryktet förmält, svarade herr Trotte. — Men från Upsala fick jag nyss bud till Thorstuna, att herr Arendt, inkräktarn i ärkebiskopsgården, ändtligen drabbats af Herrans hand — —

— Är han död?

— Han är död. Och ryktet vet berätta, att kungen svurit sända oss en sjufaldt värre archidiabolum på halsen.

— Då är ingen tid att spilla — —

Den sjuke ville ur bädden, men brodern höll honom med kärligt våld tillbaka.

— Vi veta nu alla, hvad uppgift som väntar

dig, sade han. — Men detta är halslös gärning.

— Sant! Men nöd bryter lag. Och när vattnet stiger till munnen, måste man simma eller sjunka.

— Ske guds vilja! Men så länge du ännu har feber i kroppen, duger du icke till ditt folks höfvitsman — vidhöll herr Trotte med handen på broderns heta panna.

— Du har rätt — Den sjukes hufvud föll tillbaka mot kudden.

När han åter öppnade ögonen visste han icke hur länge han blundat, men det skymde i stugan, och vid bädden satt nu ingen annan än Ingalill.

— Du här, mitt barn?

— Allrakäraste far!

Hon knäföll och strök sitt hufvud mot hans hand, som om hon sökt hans välsignelse. Och han visste sedan länge hennes hjärtas hemlighet. Hittills hade han däremot haft tusen betänkligheter. Den unge svennen, Elof Djekn, var fattig och värre än lågättad — af oäkta börd. Men i detta ögonblick förekom det Engelbrekt som om allt detta intet betydt. Han kände sig lyft och buren af en vilja, starkare än hans

egen, han skådade tingen ur evighetens synpunkt, hvarifrån allt enskildt smått försvann, men det hela blef ofattbart stort.

Djupt inom sig förnam han en högtidlig stillhet, den oändliga tryggheten hos en man, som vet sig korad till en gärning af betydenhet bortom nuet: något oeftergifligt och oundvikligt, något han måste underkasta sig i och genom sitt väsens halt, som stenen faller på grund af sin tyngd, en uppgift han måste se i ögonen utan att blinka, som en man ser döden i hvitögat.

I hans blick läste hon jaordet. Då brast hon i gråt. Och han kysste henne på pannan med samma innerliga spänning och hjärtats lycka, som när han var en liten pilt och lekte: hjälpa våren.

Herr Torlak.

I.

Nu lyste det gult i Ertedalen af solöga och käringtand, bokarna i Store skog och Valleborup skog luftade sitt unga löf, och i strändernas grönska blänkte Valsölille sjö som en hinna mellan två djupbla himlar.

På udden, som sköt ut i sjön, där Skjoldenæs låg, från landsidan skyddadt af vall och graf, stodo aplarna hvita af blom. Kring deras kronor kretsade tusentals bin med lyckligt surrande, och från långbordet i grönskan under dem hördes ett gröfre lyckobrummande, som från hundratals jättehumlor.

Aftonmåltiden led mot sitt slut, gästernas blossande kinder förrådde ymnog fägnad och många dästa blickars tack för mat som dryck sökte guldgåsen. Så kallades kungens sam-

kvinna af herr Olof Axelsson, efter det hon blifvit gudsnådelig.

Hon tronade vid bordets midt i krona och purpurkappa, uppvaktad som en drottning af tio tärnor, fast hon låtsade som om världslig höghet och ståt numera intet betydde för henne. Mager och vissen var hon visserligen vorden efter sin sjukdom, föreföll kinkig, klemig och hjärtnupen, företedde fromma later och miner, talte med förkärlek om lifvet efter detta. Men att det lif, hon tills vidare lefde på jorden, öfver måttan behagade henne, skönjdes nogsamt bakom den gudliga uppsynen, just som ansiktets rynkor under pudret.

Den ende som icke tycktes genomskåda pudret var kungen. Han gitte icke. Utvärtes fägring var för honom, numera, idel fåfänglighet. Som hans skallighet årligen gjorde honom mer och mer helgonlik, tilltog äfvenväl hans sinnes renhet. Därmed följde dock en sinnets retlighet, som han mindre och mindre kunde behärska, och efter hvart utbrott af raseri behöfde han bättre och bättre ett hyende af fromhet att hvila sitt hufvud mot.

Där han nu satt på andra sidan långbordet, lang i synen, med långa, uppåtstående grå-

tofsar framför öronen, liknade han en syndare, som till dräggen druckit lifvets bittra dryck, men för tillfället glömt dess vedervärdighet.

Vid ena sidan hade han sin dubbelgångare och lynnesmotsats, hertig Bogislav, hvars långa ansikte täckeliggjordes af en gladlynt förnöjsamhet, som tydde på, att han utan betänklighet njutit sötman af lifvets dryck; men lämnat dräggen åt andra.

Oföränderligt krökte sig hans munvinklar uppåt, med samma godmodigt förhoppningsfulla leende mötte han beständigt sina fordringsägares kraf, som han oftast lyckades vända till nya försträckningar med sväfvande anvisningar på arfvet, han hade att vänta — ättens väldiga egendomer, Danmark, Sverge och Norge, af hvilka han tvifvelsutan kunde påräkna anständig bärgning, när hans allrakäraste farbroderson och gode vän kung Erik en gång hvilade hos Gud.

Visserligen kunde det hända, att han dessförinnan själf gatt till Fanen — och äfven i bästa fall var hans rätt till det stora arfvet ingalunda oomtvistlig — men det berodde då vid alla helgon icke på honom — — och fordringsägarna finge väl se sig om — —

Allt detta snuddade hans tankar för tusende gången lättvindigt vid, medan han leende lyssnade till domprosten Torlaks smattrande röst från andra sidan om kungen.

— Nu har jag från tillförlitligt håll försport, hur med gref Gerdts plötsliga död förhåller sig.

— Berätta! Berätta! En synnerligt världslig nyfikenhet med snusksnåla ögon glittrade till i Cillas fromhetsmin.

Vi minnas alla när nyheten kom, att den yngste grefven af Holstein firat sitt biläger. Icke sant? Jag tycker, det var som i går! Den höga bruden hette Anna — markgrefvinna från Baden — ett land som lär ligga söder om Välskland. Ingen anledning fanns väl till annan förmodan, än att hon med glädje följt sin herre till Holstein. Men hingsten lär ha gnäggat i brudstassen — —

Herr Torlaks ögon gliste som strimmor under grisborstbrynen, och det långa håret dansade elddans kring hans fräkniga kinder:

— Sju månader efter bilägret blef gref Gerdt välsignad med tvillingar! Läkare och jordemödrar vittnade, att fostren för tidigt kommit till världen. Det trodde gref Gerdt. Men hans äldre bror, gref Adolf, måtte ha försport

om hingstens gnäggande — alltnog, han stred för ättens ära och den unga frun blef skymfligen hemsänd — —

— Kräk till karl! utbrast Cilla.

— Hvilken af dem? sporde herr Tolak. — Icke sant? Den ene tvang den andre med hugg och slag att offra sitt enskilda tycke för ättens ära. Den andre ångrade sig sedan bitterligen, red efter sin husfru och fick sin helsot på vägen af kropps- eller sinnesrörelsen. Hvem af de två hade alltså rätt? Han med de hårda näfvarna eller han med det veka hjärtat?

Herr Torlak lät blicken stryka från hufvud till hufvud utmed motsatta bänken.

Där sutto väl tjugo herrar af Danmarks och Sverges råd, som varit med kungen på möte i Kallundborg och nu med honom ärnade sig till Vordingborg, där nya fredsunderhandlingar förestodo med gref Adolf af Holstein.

Den gamle, fromme biskop Sigge från Skara upphof sin röst:

— Mig tyckes, att han med det veka hjärtat — —

— Han som stred för ättens ära och genomdref sin vilja — sade herr Bengt Stensson från Göksholm.

Vid sidan om biskop Sigge satt biskop Tomas från Strängnäs och vid hans sida herr Erik Krummedike.

— Se bara, gäckades herr Erik, hur drottning Cillas ögon lysa af tacksamhet, när hon betraktar den norske skräflarn! Hon tror, att han räddat hennes lif! Och han tror det själf! Han drömmer stora drömmar! För öfrigt lär han redan nu vara Nordens mäktigaste prelat. Den heliga Maria Magdalenas hand har underbart hjälpt honom! Allt hvad han täcks inbilla guldgåsen, intalar hon den olycksfödde.

— Farlig makt i en samvetslös människas händer! utbrast biskop Tomas.

— Det må ni väl säga, vördige fader, skrattade herr Erik. — Ingen har i högre grad än ni själf bidragit till, att förhållandena blifvit sådana de nu äro. Ingen af rikets biskopar har haft sådan makt öfver kungen som ni. Och kungen är nu en gång så beskaffad, att han måste toppridas af en kvinna — men drottning Cilla är sa beskaffad att hon måste toppridas af en präst. Följaktligen kunde rikets styrelse nu ha legat i era händer, vördige fader — därest ni icke satt namn och sigill på gemensamhetsinlagan från Vadstena i fjol.

Det gnistrade till under biskopens mäktiga panna då han genmälde:

— Jag är säkert mindre än herr Torlak ägnad att styra riket på antydt sätt — och brefvet från Vadstena innehöll intet annat än hvad sant var. Med hotelser om hugg och slag hade kungen trugat af oss namn och sigill på intyget, att han genom födsel och arfsrätt var enhälligt vald till rikenas konung!

Herr Erik log: — Han är galen. Men han menar icke mer ondt med hugg och slag än med ett förfluget glåpord.

— Vi svenske tåla icke slikt! sade biskop Tomas. Hvartill herr Erik gycklande genmälde:

— Man måste ofta tåla ett mindre ondt för att undgå ett större! Nu sitter herr Arendt som ärkebiskop i Upsala. Men så stort var herr Torlaks anseende redan förra året, att kungen tvifvelsutan sändt norrmannen till Upsala, därest bref icke afgått till curian om herr Arendt. Herr Torlak har i gengäld tillvällat sig öfversteprästerlig myndighet öfver rikets biskopar och prelater. Det var han som intalat drottning Cilla att tvinga herr Peder, ärkebiskopen af Lund, och hela kapitlet till den där eviga psaltar-

läsningen! Ni vet väl icke, vördige fader, att herr Peder och kapitlet sedermera tillställt oss en skriftlig gensaga, däri de djärfvas förebrå kungen den gudsförgätna dristighet, hvarmed han af- och tillsätter ärkebiskopar!

Herr Erik skrattade så att tårarna tillrade honom utför kinderna och blefvo hängande i det bleknade skägget, som dagg i visset gräs.

— Nu senast har den norske skälmen på samma vis nödgat sin egen norske ärkebiskop till samma eviga psaltarläsning i Nidaros' domkyrka. Liksom de goda kannikerna i Roeskilde! Till tack hvarför den fromma drottningen högtidligt skänkt kyrkan heliga Maria Magdalenas hand!

En sven kom löpande, stannade, böjde sig och hviskade i örat på Cilla. Hon sade till kungen:

— Bud från Sverge.

— Därifrån spörjes sällan hugnesamt nytt.

— Kristiern Benctsson är budbärarns namn.

— Hans Kröpelins måg? Låt honom komma.

Den svenske svennen kom, och kungen sporde:

— Hvad bär du för bud, Oxpanna? Bref?

— Nej, herre konung. Höfvitsmannen på — —

— Fort! Ditt ärende! afbröt kungen.

— Skall jag föredraga hvad jag har att säga i allas närvaro?

— Fram med det!

— I anledning af ärkebiskop Arendts död ber Hans Kröpelin om muntlig anvisning, hur han, som Uplands höfvitsman, har att förhålla sig till kapitlet — —

Så långt hann svennen, innan kungen fattat. Kring bordet var redan allmän uppståndelse.

— Är ärkebiskop Arendt död? Och därom veta vi intet! Ha de gudsförgätna kannikerna mördat sin föresatte?

— Nej, herre konung. Ärkebiskopen dog sotdöden på Arnö — af en skamlig sjukdom — —

— Tig! skrek kungen. — Därom vilja vi intet veta. Men väl om domkapitlet också denna gång gått till val utan att spörja sin konung åt?

Den unge svennen genmälde lugnt:

— Kapitlet står fast vid, att herr Arendt aldrig varit ärkebiskop — utan den af hans helighet påfven utnämnde Olof Larsson — — —

Kungen flög upp och slog sin knutna hand så hårdt i bordet, att diskar och stop hoppade:

— Då skall du hälsa Hans Kröpelin och säga, att vi också stå fast — och aldrig skola tåla mäster Olof inom vårt rikes gränser — — och att vi skola sända de trotsiga Upsaladomherrarna en sjufaldt värre ärkebiskop — —

Det ryckte kring hans munvinklar, och ögonen förrådde en vanvettig inre spänning, när han, vänd till herr Erik Krummedike, fortfor:

— I kraft af den myndighet, gud i sin nåd beskärt oss som Danmarks, Sverges och Norges konung, nämna vi till ärkebiskop i Upsala oss älskelige domprosten Torlak, och skall vårt bref därom i morgon afgå till påfliga curian i Rom, till kyrkomötet i Basel och till domkapitlet i Upsala.

— Ers härlighet —

Den nyutnämnda ärkebiskopen förde handen till hjärtat, och hans fräkniga ansikte sken af högmod. Kungen vände sig mot honom:

— Du skall snarast möjligt segla till Sverge att tillträda ditt ämbete. Fem skepp och fyrahundra man skall du få med dig. Utomdess vänta vi af hvar svensk man och framför allt

af rikets rådsherrar att de hjälpa ärkebiskop Torlak till sin rätt.

Hans blickar fladdrade från biskop Sigge till biskop Tomas och från honom till herr Bengt Stensson. Kyrkoförstarna undveko, men herr Bengt lade handen på sitt svärd och svor:

— Så hjälpe mig gud och helge kung Erik.

— Vänd alltså med gud tillbaka till Hans Kröpelin och berätta hvad du här sett och hört!

Därmed ville kungen utan onåd och utan nåd ha affärdat Kristiern Benctsson. Men svensken stod kvar:

— Ännu ett bud har jag att framföra, sade han och fortfor oombedd:

— Det spordes nyss till Nidaros genom isländska köpmän, att biskopen af Skalholt, förre ärkebiskopen af Upsala, herr Jöns Jerkersson, för sina många illdåds skull blifvit gripen af en isländsk man framför altaret, stoppad i en säck och dränkt i Bruar-å. Det hände den helige Torlaks dag.

Medan han talte, blef det dödstyst kring bordet, och det enda ljud som förnams när han slutat, var biens lyckosurr. Allas blickar sökte kungen.

Han stod och svalde och svalde som om

något vämjeligt stigit honom i halsen. Uppenbarligen pröfvade han i början allvarligt att kufva sitt sinnes uppror.

Men plötsligt lyfte han sin knutna hand mot himmeln, skakade den som i ansiktet på en osynlig fiende och röt i fullt raseri:

– Det hjälper icke — du däruppe — det blir i alla fall som jag vill!

Biskop Sigge såg på biskop Tomas, som slog ögonen ned. Men den nyutnämnde ärkebiskopen föll på knä och tackade vettvillingen, som hädat gud.

II.

I kapitlets församlingsstuga vid domkyrkan i Upsala var sammanträde, och så mangrant hade prelater och kanniker icke på mången god dag inställt sig. De penningar, som under året flutit in för mandråp, skulle enligt den gamla förordningens bestämmelse delas uteslutande mellan de domherrar, som personligen bevakade sina företrädesrättigheter.

Blodskatten låg i en hög på bordet framför

ärkedjäknen, som redan börjat fingra på silfvermynten, då ett dånande tramp af hundratals hästhofvar mot gatans träbeläggning ådrog sig kapitlets uppmärksamhet. Några domherrar störtade upp och öppnade fönstren.

Därute stimmade stadens borgare stirrande nedåt backen mot bron, hvarifrån dånet förnams starkare och starkare.

Det blef trängsel kring fönstren. Nu urskiljdes vapenslammer. En hornsignal smattrade. En ryttarstyrka ryckte an mot ärkebiskopsgården.

Främst red en man med mitra på hufvudet, kräkla i ena handen och ett svärd i andra. Hingsten leddes af två svenner.

Domherrarna sågo villrådigt på hvarandra. Alla förstodo hvad detta betydde. Men att trotsa var ingen vån.

I den nye ärkebiskopens följe redo många herrar af rikets råd, främst Närkes och Östergötlands lagmän.

Stampande steg i trappan gåfvo till känna, att inkräktarn nalkades med många väpnade män bakom sig. Domkapitlets ledamöter intogo sina platser kring bordet.

Dörren slogs upp för den främmande

kyrkoförsten. Ärkedjäknen reste sig vördsamt och efter honom öfriga domherrar. Den nykomne hälsade nådigt:

— Jag är ärkebiskop Torlak. Jag tackar er, herrar af domkapitlet, att ni så mangrant samlats. Däraf sluter jag till er undergifvenhet under konungens vilja.

En kunglig notarie läste fullmakten. Därunder hvilade ärkebiskop Torlaks blickar oafvändt på silfvermyntshögen, som ärkedjäknen förgäfves sökte dölja med sin kåpas ärm. När notarien slutat, gick ärkebiskopen fram och strök egenhändigt åt sig pengarna.

— Till en början öfvertager jag dethär, sade han och lät blodskatten försvinna i sin kåpas vida snappsäck. — Och nu bjuder jag er alla att följa mig öfver i templet.

Vid högaltaret böjde han knä och bad en bön, befallde sedan, att helge kung Eriks ben skulle bäras fram.

Inför silfverskrinet försjönk han i längre begrundan och fingrade, som om han kämpat med en frestelse.

III.

Ärkebiskop Torlak trippade beställsamt af och an på golfvet i domkapitlets församlingsstuga, dikterande sitt herdabref för tio raspande pennor. Orden flödade från hans läppar, och det långa röda hårets testar guppade kring hans fräkniga ansikte, som lyste af en synnerlig öfvertygelsens eld, när han lade stiftets präster på hjärtat nödvändigheten att i dessa orons och otrons tider böja sig för den högstes vilja.

Aldrig hade han känt sin egen vilja så fullständigt i samklang med den högstes, som sedan han blef ärkebiskop. Ända från det han vid åtta år kom i tjänst hos gud, som korgosse vid Apostlakyrkan i Bergen, hade mitran varit målet för hans fåfängas och maktlystnads drömmar. Men långt tidigare än han någonsin vågat hoppas hade Herran hulpit honom — och till ett högre mål än han någonsin drömt om.

Därför tackade han hvar dag af uppriktigt hjärta sin gud och helge kung Erik, som han valt till sin särskilde himmelske förespråkare, sedan han kommit till Upsala tack vare sin jordiske gynnare kung Erik. Han trifdes både

med sitt nya, höga kall och sitt nya fosterland. Nätterna voro nu, vid midsommartid, så ljusa som i Bergen, och kvinnorna så ljufva som Paradisets förbjudna frukt — —

— Och anbefalla vi eder — förestafvade han men brådtystnade och tvärstannade vid det han varseblef en svart skalbagge, som kom krypande öfver golfvet och tycktes vilja korsa hans väg.

— Hvad är det för ett kräk?

— En tidandeskrubba, svarade en af de skrifvande klerkerna. — Den bådar nytt.

Herr Torlak gjorde en lof till sidan för att undgå nyhetsbringarn.

— Och anbefalla vi eder — upprepade han, men tankarna hade fastnat hos tidandeskrubban. Nytt bar alltid med sig någon möjlighet till förändring, och han hade däraf intet att vinna, allt att förlora.

I själfva verket hördes brådskande steg och in genom dörren for Måns Bengtsson.

Ärkebiskopen ryggade och bleknade värre än om han i stället för en vän sett den lede fienden själf träda sig till mötes. Måns Bengtsson hälsade dock höfviskt. Sedan sade han:

— Vördige fader, min fader herr Bengt

Stensson, Närkes lagman, har sändt mig med bud, att bönderna i Dala hundare rest sig och belagt och bränt Borganäs.

Herdabrefvet blef ofullbordadt. Ärkebiskopen tog Måns Bengtsson med till lönkammarn. På kvällen seglade Måns tillbaka till Göksholm.

Knappt gick nu en dag, som icke medförde nya orosbud: först att bönderna bränt Köpungs hus, senare att de intagit Västeraros hus. De hade valt sig en liten höfvitsman, som hette Engelbrekt, och som fått med sig en rent otrolig mängd människor, och meningen tycktes vara att afsätta kungen. Bönderna ville själfve vara herrar och återställa den ordning som var i landet i helge kung Eriks tid, då det hvarken fanns skatt eller annan tunga.

Ärkebiskop Torlak bad hvar dag till gud, att han måtte stäfja upproret, innan det hunnit komma än värre ondt åstad. För egen del trodde han väl icke, att någon fara hotade, men för säkerhets skull höll han ett skepp segelfärdigt. Nätterna började äfvenväl bli mörkare, och därmed följde en synnerlig förnimmelse af otrygghet.

En mulen dag såg herr Torlak från lön-

kammarns fönsterglugg en snäcka med den vågrätt klufna nattochdagsskölden i toppen glida uppför Fyris. Och åter var det Måns Bengtsson, som bragte bud, att Engelbrekt med bondehären drog mot Upsala.

Den dagen lät ärkebiskop Torlak föra allt hvad han kunde komma åt af reda pengar och silfver ombord på sitt skepp.

När det började skymma smög han in i domkyrkan.

Där fann han före sig hela kapitlet. Domherrarna tycktes honom synnerligt misstänksamt bevaka silfverskrinet med helge kung Eriks ben.

Visste de alltsa, att han tidigt nästa morgon tänkte fly?

Ärkebiskop Torlak befallde på trots, att silfverskrinet skulle sättas på högaltaret. Därframför låg han länge försjunken i bön. När han slutat, tog han till afsked med sig ett enda litet ben.

Utkommen möttes han af en storm, som om Fanen och hela Pockers följe släppts lösa mot honom.

Den natten fick han ingen blund i sina

ögon. »Helgerånare! Helgerånare!» röt stormen kring ärkebiskopsgårdens knutar.

Innan det dagats steg han ombord. Till en början gick färden lyckligt. Efter honom följde Måns Bengtsson i sin snäcka.

Men på Björköfjärden blef himmelns raseri så våldsam, att herr Torlak icke längre vågade trotsa. Med slitna segel kom han i land vid en holme och efter honom snäckan med bruten mast.

— Värre väder har jag aldrig varit med om! sade Måns Bengtsson. — Vördige fader — hvarmed kan jag ha ådragit mig herrans vrede?

Då tog herr Torlak fram hvad han stulit, gaf det åt Måns Bengtsson och bad honom återställa en småsak till silfverskrinet i Upsala domkyrka.

Gamla krönikor förmäla, att denna småsak var helge kung Eriks tumme, och att stormen bedarrat efter det herr Torlak gjort sig urtjufva.

I.

Biskop Tomas.

fver Vadstena hängde himmeln tung och gra som vadmal, genomblött af vatten, och det duggade oaflåtligt öfver de tusen bönderna på den öppna platsen utanför gillestugan, där Sverges råd höll möte.

En förväntansfull tystnad rådde, och vapnen höllos redo. Det var yxor, armborst, klubbor, spjut och liar att mäja riksens ogräs med.

Nyss hördes Engelbrekts starka stämma besvärja ordsvallet däruppe, sedan förspordes skrämda skri och tumult, så blef det tyst; och ovillkorligt slöto sig bondehärens led.

Men utför trappan trampade Hans Bredekættil med långa, trygga steg och banade sig väg genom mängden till torgets midt.

— Landsmän, sade han. Rådets samtliga

prelater, herrar och män af vapen underteckna nu brefvet, som Engelbrekt förestafvat, och däri de uppsäga kungen af Danmark tro och lydnad.

Medan han talte, hördes ingenting annat än hans ord och regnets nunnande, men så snart han slutat, började människohafvet kring honom svalla och brusa. Tusen tunga hjärtans tysta spänning löste sig i ett glädjesorl, mörkt af allvar på djupet.

Med kåpans hätta dragen öfver ansiktet kom biskop Tomas från rådsförsamlingen, vände vänsterat för att undga bondeträngseln och nådde på omvägar sitt härbärge. Folket i storstugan hörde honom häftigt slå regeln för dörren till sofkammarn.

Därinne strök han hättan tillbaka och slet upp kåpan, som om den klämt honom för strupen. Svetten rann honom utför panna och kinder, ögonen lågo så djupt att de knappast skönjdes mer än som två strimmor öfver två mörka ringar i ett helsotsblekt ansikte. Han satte sig i sängen och stöttade sitt stora, tunga hufvud mot händerna, vaggande af och an som för att söfva en olidlig vånda.

Gud i himmeln — hur aftvå skymfen, som tillfogats honom och kyrkan i hans person.

Inom honom skrek vilddjursdriften efter blod och i det flämtande ljuset från egenrättfärdighetens torrvedssticka föreföll det som skulle han ha utfört en gudi behaglig gärning genom att på stället dräpa upprorsmannen och själf låta slita sig i stycken af hans anhang.

Hämnas! Hämnas! brummade vredens bassträng inom honom, darrande af lidelse. Men på hans sinnes harpa voro många andra strängar spända, en efter annan råkade de i rörelse, ton mötte ton i missljud, i välljud, allt klang samman till ett helt, och det hela hänförde honom.

Biskop Tomas var en man, som i stilla stunder såg och tänkte stort och starkt, fattade genom inre åskådning, dömde högtifrån; och när storm kom alla strängar inom honom att brusa, hörde han susa kring sig i luften känslor, tankar, syner från de skogars djup, dit eljes inga stigar leda.

När han, som nyss, från Danmark vände sin af många bestyr i kungens tjänst förströdda blick mot hemlandet, varsnade han blott en okynneseld af mindre betydenhet än den som samtidigt tändts ute i världen af glöd från bålet, där kättarn Hus för tjugu år sedan brändes.

Men i likhet med de andra herrarna af Sverges råd hade också biskop Tomas seglat hem för att släcka...

Själfförhäfvelse. Kortsynthet. Först nu, då gnistorna brännmärkt hans panna, skönjde han, till trots för svedan i ögonen, denna mot himmeln flammande frihetselds storhet.

Hur litet blef icke däremot det mesta han sag omkring sig, hur små enkannerligen de gode herrarna och beskedlige männen af Sverges råd, där de sutto nyss kring bordet, sysslande med småting af ringa eller ingen betydenhet för Sverges folk. Onyttigt släpades förhandlingarna från timme till timme och aldrig lyste ett ord af eld, af själ, af sanning och klokskap. I högsätet lallade ett gammalt barn eller lyssnade med ständigt samma självförnöjda leende till de andras lallande —, — vaneträlarnes, välefnadsmännens, dryckeshjältarnes och bland dem Tomas, biskop af Strängnäs, vanans träl och vällefnadsman.

Af annat virke var den lille man, som steg i salen med eld och själ och makt i sin blick som i stämmans klang, när han djärft och klokt och sant utsade allt hvad biskop Tomas i sina bästa ögonblick tänkt.

Nej förhäf dig icke, biskop Tomas, farisé! Du som de andra böjde dig blott för våldet, när du satte namn och sigill under brefvet, däri du uppsäger kungen tro och lydnad, emedan han brutit sin ed. Dessförinnan skulle du utan skrupler ha gått ed på, att kung Erik var Sverges laglige konung!

Är du en så ömklig man, Tomas Simonsson, att gränsen mellan rätt och orätt för dig bestämmes af två starka händers grepp i din hals? Eller böjde du dig för makten i den lille mannens väsen? Eller blott för sanningen bakom hans ord?

»Fordom kallades vår drott svenskarnes konung, folkets konung — men allt sedan kung Magnus skildes från riket, ha vi haft tyranner, icke konungar, som sökt folkets bästa, enligt eden, de svurit — herrar sig till godo, icke folket till godo — —»

Men är detta sanning, och kan du icke försvara kung Eriks förhållande till Sverges folk — hur försvara dig själf?

Du har svikit ditt land och ditt folk, Tomas Simonsson, din gud, dig själf — allt hvad du innerst vetat rätt och sanning vara! Värre skymf än den som i dag öfvergått dig, har

lu förtjänt. Värre än tagas vid halsen af en ɔehjärtad man!

Kungen har du aldrig älskat. Dock har lu hållit dig högt i hans gunst. Han har gjort lig till biskop i Strängnäs, han har velat inränga dig på ärkebiskopsstolen i Upsala.

Därför har du hittills med rätta varit missrodd af dina egna landsmän. Lastarenom har lu själf gifvit rum. Du har lefvat ett ömkligt if, Tomas Simonsson. En ovärdig kyrkans jänare har du varit. Du har förnedrat dig. Du, som fordom hedrats med drottning Filippas örtroende, har så snart hon gått till gud, satt lig till bords med kungens fräcka frilla — och if henne, som en ärelös man, låtit mota ut lig bakvägen bland andra ärelöse.

Du har svikit i allt. Och nyss svek du honom för hvars skull du hittills svikit alla. Du är en ömklig man.

Så föllo självanklagelserna som släggslag mot ett städ, och städet skalf och skakades i sitt väsens djupaste grund, men krossades icke.

Innerst inne möttes fastmer hvart slag af en kraft som böjde sig utan att brista — med ett klingande, som i sinom tid blef till sång.

II.

Det bultade på sofkammarns dörr, och biskop Tomas gick att öppna, men ryggade för blicken, han mötte, med stora ögon, som om han stått inför en genfärd.

— Jag kommer med hälsning och bud från Engelbrekt — sade Elof Djekn i det han steg in i kammarn och drog dörren igen efter sig.

— Från Engelbrekt? upprepade biskop Tomas.

Tonfallet förrådde, att tankarna dvaldes fjärran. Han såg och såg på den käcke svennen i brynja och vapenrock med svärd i bälte kring lifvet och stormhufva öfver sin lejonman — hennes solskenshår och hennes stjärnögon under hans egen tvärhuggna panna. Och det var honom som när länge efter solaglädningen, alla nattvakor med ens börja sjunga i minnets skogar.

— Engelbrekt hälsar er, vördige fader, och frågar, om ni vill unna honom en stunds samtal, innan vi tåga tillbaka till Ringstadhaholm.

Biskop Tomas drog djupt efter andan och kinderna blänkte våta, som om hjärtats käll-

ådror flödat öfver, men hans ögon hade ett uttryck af förstulen lycka.

— Du är ännu i Engelbrekts tjänst? sporde han blott för att spinna samtalet vidare.

— Nej. Jag är nu en man för mig.

— Därtill kan jag icke annat än önska dig lycka.

— Jag tackar, vördige fader — Jag — —

Benjamin bet sig i tungan för att behärska sin barnsliga lust att berätta. Men hans forne husbonde sporde:

— Har du också tagit del i det som händt härhemma?

— Vördige fader, svarade svennen och hans stjärnögon tindrade — det var jag som brände Faxaholm!

Biskop Tomas såg alltjämt på honom med samma blick, mönstrande och drömmande, närsynt och fjärrsynt på samma gång. Elof fortfor:

— Det var jag som red med brefvet från Engelbrekt till Erik Puke, däri Engelbrekt manade Puken, att göra folkets sak till sin. Därtill var Puken strax beredd, samlade själf en här af bönder från hela stora länet i Norr- och Österland, sände mig att båda hälsingarne och Johan Folkeson till Åland. Så drogo vi alla

ned att ena oss med Engelbrekt. Öfverallt räcktes oss starka, trofasta händer. Borgarne brunno, fogdarne flydde för rättfärdighetens svärd och vedergällningens låga — vördige fader, den som en gång känt lyckan att tjäna sitt folk och sitt land under sådana män — hans lif tillhör för evigt fosterlandet, som hans hjärta för evigt dem!

— Hvilka?

Elof log:

— Vedergällningen kallar jag nu Puken. Engelbrekt är rättfärdigheten.

— Du älskar dem båda — lågan och svärdet? sporde biskop Tomas, skälfvande på målet, som om han frusit, fast han tycktes ånga af hetta. Elof genmälde:

— Kan jag annat? Den ene har varit mig som en äldre bror — den andre mer än en far.

— Hvad har han då gjort för dig — han — den andre?

— Skänkt mig kärlek!

Biskop Tomas kunde icke längre uthärda dessa stjärnögons tindrande, som minde honom om enstaka, oförgätliga högtidsstunder i hans långa, mörka, syndiga lif.

— Han vet att jag aldrig känt mor eller

far, utan har en oäkta börds nesa att bära — icke dess mindre har han upptagit mig i sin ätt — gett mig det käraste han äger — sin enda dotter — —

Utan att lyfta blicken, lyfte biskop Tomas sin hand och lade den signande på Elofs hufvud i det han sade:

— Gå med gud, min son. Bed Engelbrekt komma.

Sedan vände han sig inåt kammarn, kastade sig på knä vid sängen, gömde ansiktet i händerna och sjönk i bön.

III.

Bönen var för biskop Tomas oftare en omedelbar känslans lyftning än en medveten viljans vändning mot den högste. Bön var en andens spänning, då han kände alla strängar på sitt sinnes harpa darra. Orden föddes först på hans tunga i det ögonblick, hänförelsen nått sin höjdpunkt, då han kände sig ansikte mot ansikte med Gud.

I början såg han ingenting klart. Hans

inre var som det stora hvirflande mörkret, innan skaparns stämma ljudit och bjudit: Varde ljus. I djupet af detta mörker rufvade blott ett kaos af sorg. Men i detta kaos tindrade stjärnögon. Minnen, minnen; ljus, men i synd och sorg.

Likväl tycktes det honom nu, som om också synden och sorgen hade en inneboende högre mening. Lida straffet för hvad han brutit — därtill var han beredd; men när han tänkte sig sitt lif utan detta syndens minne, föreföll det honom som skulle det icke ha varit värdt att lefva. Allt hvad han känt starkast och störst knöt sig till detta minne. Aldrig hade han stått sin gud närmre än i det smärtans eldprof han genomgick efter hennes död. Det var då han där nere i Wälskland af det vandrande löfvet, bönsyrsan, ett markens kräk, lärde att underordna sig den allvises vilja, lärde att också lidandet är en gåfva af en kärleksrik fader, en gåfva som i ödmjukhet skall brukas till hjärtats förädling, icke i förhärdelse kastas bort — —

Läpparna började röra sig, bönen fick ord: först hviskande, stilla, men högre efter hand:

— Så har du i dag ånyo bränt mig med lidandets eld, o Herre. Du har förödmjukat mig djupt, rättvise gud. Du har visat mig min

ömklighet. Du har låtit mig känna min svaghet. Du har lyst öfver mig med minnet om min stora synd och min stora kärlek, du har vändt mina tankar till henne som med sitt lif fick sona hvad vi båda brutit. Du har sändt mig bådas vår son för att lära mig genom honom hvad jag hittills aldrig rätt fattat — aldrig i gärning visat — nämligen att näst sin gud och mer än sig själf skall en man älska sitt folk och sitt land. Herre, jag tackar dig för din nåd! Mycket har jag att blygas för, mycket att sona, mycket att afbedja — gif mig kraft att handla så visst som du vet att jag har vilja.

Biskop Tomas reste sig, öppnade ögonen och mötte Engelbrekts blick, förstod af dess uttryck, att han oförvarandes kommit in i kammarn och måst lyssna, men förnam däröfver ingen skygghet.

— Vördig fader biskop Tomas, sade Engelbrekt och böjde sitt hufvud — jag har redan af gud och er fått svar på den fråga, jag gick hit att ställa. Jag vet, att från och med i dag ha vi gemensam väg.

De gnistriga gråstensögonen och de stora järngrå ögonen möttes. Biskop Tomas räckte Engelbrekt båda sina händer.

Berenike.

I.

ovemberstormen brusade och tjöt kring tak och knutar i Serridslev, som om allt mörksens följe stämt möte i luften att beränna syndahuset, där kungens frilla Cilla höll hof.

Hon satt i sina tärnors krets kring spiselns flammande bål och lyssnade förströdt till ärkebiskop Torlaks smattertal, som fyllde tystnaden inomhus och skoftals öfverröstade afgrundsandarnas tjutande utomhus.

Af gammalt dufnade Cilla så ofta det led mot midvintertid, men efter det hon fått gula soten, tyngdes hennes sinne yttermera af föreställningen om dödens närhet. Däraf kom en otrygghetsförnimmelse, som hon i ungdomens och hälsans dagar aldrig erfarit och aldrig för-

stått. Nu förstod hon kungen, och nu klamrade sig båda till hvarandra med samma skräckens krampgrepp, hvarmed två i lifvets mörker vilsegångna hålla samman. Tidvis kunde väl båda bli leda åt hvarandra, men snart sökte de ånyo hvarandras armar, därtill dömda af vanans makt, en ömsesidig svaghet eller ett gemensamt olycksödes frändskap.

Lika ensam, som han länge känt sig, kände hon sig nu. Lika oumbärlig, som hon länge varit honom, hade han blifvit henne. Samma ångestfyllda längtan, som hon i sin ungdomskrafts själftillräcklighet ofta belett hos honom, förnam hon nu själf.

Denna längtan strålade hvarken af ömhet för eller kärlek till honom, men af något som liknade bådadera. Hennes tillvaro hvilade så helt på honom, att all hennes oro för egen del blef till oro för honom. All hennes ömhet för sig själf tillföll honom som återstrålning, starkare och starkare med åren; ty hur trådarna än snodde sig om hvarandra i lifvets härfva — alltid växte den förnimmelse af otrygghet, som ohälsan medfört.

Hon kände hat och hot i luften utanför det hägn, där hennes hvardagslif förflöt, och

kring detta bortom kretsade hennes tankar oaflåtligt. Det föreföll henne, som kunde den hägnande hinnan hvart ögonblick brista och blotta något ohyggligt, helvetet — om ofvan eller under jorden betydde för henne detsamma, enär hon i grunden hvarken trodde på guds eller människors barmhärtighet. Innerst inne var och förblef Lars Blåbens dotter hedning, med hedningens naturdriftstro på vedergällningens oundviklighet. Sedd i kristendomens ljusdunkel blef den till en skuldmedveten föreställning om, att hon måste umgälla hvad hon brutit.

Medan hon ännu var trotsigt ung och sprittande af hälsa, stod denna föreställning blott som en strimma mörker vid himmelranden — en skogsrand, ett backdrag, en molnbank eller måhända gapet till underjorden, i hvarje fall oändligt fjärran från nuet, där lättsinnets lusteldar flammade. Först med de senaste årens ohälsa hade det kommit fruktansvärdt nära, men hvad det gömde kunde hon lika litet urskilja. Blott att vedergällningen väntade, visste hon.

Ingenting annat än Gofars närvaro gaf trygghet. Så ofta han var borta, led hon af ängslan. Inomlands kunde hon dock i värsta fall nå honom med ett bud och själfva med-

vetandet därom lindrade. Men när han som nu och förra året vid samma mörksens tid befann sig i Sverge, lefde hon i beständig ångest.

När hon sist såg hans segel svinna vid synranden, kände hon det, som om han ensam styrt mot evigheten, lämnande henne värnlös kvar på tidens strand. För honom, som bland alla andra olycksgåfvor också fått den att beständigt rifva upp storm, måste en färd från Siæland till Stockholm medföra månget lifsens äfventyr, och hur ofta han förra året varit döden nära, hade hon efter hemkomsten fuller erfarit af hans egna ord. Utomdess var det nu som då till ett land i uppror han rest, för att kufva ett hetsigt och styfsint folk — och själf var han hetsig och styfsint — —

Många långa veckor hade redan gått och ännu spordes intet om, att han lyckligt nått fram. Däraf växte dagligen hennes ångest.

Och mot denna sinnets svaghet hjälpte inga yttre omständigheter. Hon hade sitt hof af tärnor, svenner och klerker, hon hade allt hvad en kvinna kan behöfva till kroppens och själens rykt. Synnerligen tryggade sig till henne alla dagliga klerker, som kungen lämnat efter

sig. Den som alltfort stod högst i hennes gunst var ärkebiskop Torlak.

Han hade efter flykten från Upsala med bibehållen titel återinträdt i kungens personliga tjänst att afbida stunden, då förhållandena i Sverge skulle tillstädja honom att åter sätta sig i besittning af sitt stift. Med uppenbar orätt hade svenska upprorsmän frånhändt honom den ställning och det lefvebröd, han undfått af Sverges laglige konung — mente han — och med bistra blickar följde han allt som tilldrog sig i det långa landet hinsides Skåne. För honom var kungens kamp mot upprorsandan i Sverge ett heligt krig, ett korståg, hvarmed han häfdade sin egen rätt till kronan och den af honom utnämnda ärkebiskopens rätt till ärkestolen i Upsala.

Pa stridens lyckliga utgång tviflade han egentligen icke; det skulle ha varit att ifrågasätta den högstes rättfärdighet. Men icke dess mindre lefde han i spänning och talte beständigt om det hvaraf hans hjärta var fullt.

Utanför brusade och tjöt stormen alltfort, och spiselns bål, som nyss fyllt stugans dunkel med sin ljuslek, föll samman till en hög af glöder, som drog allas blickar till sig. Mörkret

smög ånyo fram ur vrårna, tätnande kring människornas ansikten, som glödde och falnade af de falnande glödernas återsken.

— Hvad är det annat som händt i Sverge, ifrade ärkebiskopen, än uppror af en handfull missnöjda bönder i ett hundare! Icke sant? Och hvad är han annat själf, denne Engelbrekt? En hutlös liten bonde! Men han beter sig som en kung. I Upsala efterskänkte han bönderna tredjedelen af skatten. Vid Gud och helge kung Erik — hade jag varit hemma, skulle detta aldrig ha händt.

— O att ni stannat och förhindrat det, vördige fader! suckade Cilla i mörkret. Ärkebiskopen suckade till svar:

— Tro mig — det var med blödande hjärta jag lämnade mitt ärkestift. Men jag kunde icke svika i likhet med de andra — till exempel den där biskopen af Strängnäs, som dock af kungen njutit större välgärningar än någon annan — —

— Han talte så vackert, biskop Tomas — kom det drömmande ur mörkret; hvartill ärkebiskopen genmälde, fnysande af rättfärdighetsharm:

— Fagra ord, fagra ord! Den mannen är

lekare mer än biskop. Han har ingen heder i lifvet. Icke sant? Att han låtit truga sig tror jag icke. Tvifvelsutan har hans hjärta alltid varit med upprorsmännen, och af hjärtats ondska har han undsagt sin konung tro och lydnad.

— En gång berättade han om en drottning i sydlandet — och om ett under — —

— Ett under! Pssch! På öfvernaturliga ting förstår den mannen sig icke stort bättre än en åsna på kokt lake. Man måste nämligen noga skilja på Satans bländverk och under af Gud. Ett under är det tvifvelsutan, att en liten bonde på några månader kan draga Sverge rundt och bränna alla fogdars borgar. Men detta är icke af Gud, utan af Satan, liksom detta, att biskopar, prelater och höga herrar böja sig för honom, att fribytarkungen blir löst och seglar hem och sällar sig till honom, och att Peder Ulfsson och Puken synas besatta af hans anda — stormande och brännande — — Ett under är, att en liten man kan få ett folk så helt i sin hand, kan hemförlofva hundratusentals människor med en vink och åter samla dem — som förra året, när kungen kom till Stockholm. Men det största undret är dock, att denne lille man efter det kungen lämnat

landet koras till Sverges höfvitsman — och att därtill enigt bidragit biskopar, prelater, herrar och bönder af detta stridiga folk, som eljes beständigt hårdragas.

Stormen famnade huset så hårdt, att det skrek i bjälkarnas fogar. Cilla gaf befallning om, att mer ved skulle kastas på elden. Sedan sade hon:

— Ni har rätt, vördige fader det är det största undret — —

— Icke sant? Men det undret är icke af Gudi utan ett Satans bländverk. Länge skola Sverges stolta herrar icke heller finna sig i att lyda en Engelbrekt. Allt som detta är försports vittnar om att stridiga viljor redan brottas. Än låter det som vore kungen ännu kung — som när Kröpelin och Althaus kom från mötet i Sigtuna. Men biskop Tomas talar i sitt bref till kyrkomötet i Basel om Danmarks kung, som om han redan vore afsatt i Sverge.

— Skamligt! Skamligt! huttrade en harmsen röst ur mörkret.

— Icke sant? Men på mötet i Halmstad — där dock upprorets ledare, Engelbrekt och Puken, belönades med förläningar — var icke tal om annat, än att kungen var kung. Mot-

satte någon sig mötets beslut, skulle han straffas som riksförrädare. Och i Upsala, där Engelbrekt själf var med, bekräftade riksrådets medlemmar detta med ed. Följaktligen svor han att afsätta sig själf.

— Är det möjligt? undrade Cilla.

— Otvifvelaktigt. Visserligen på vissa villkor. Men ej anstår det undersåtar att ställa sin konung villkor. Med en ängels tålamod har hans härlighet gång på gång fogat sig, när dessa upprorsmän stämt honom sig till mötes — men denhär gången hade han mycket krigsfolk med sig — —

Ärkebiskopen gnuggade händerna, och hans ögon lyste af hopp. Inomhus hade elden åter flammat upp och jagat mörkret tillbaka till stugans vrår, men starkare och starkare bar stormen Cilla bud från mörkret utomhus. Hon satt med slutna ögon och lyssnade.

Ärkebiskopens ordström dämpade icke hennes ångest; mycket af hvad den medfört föll fastmer som bränsle på eld, tankarna fladdrade som flarn däröfver, tändes och dansade sin sinnesförvirrande elddans.

Bakom allt hvad ärkebiskopen med sina ljusa ord berört skönjde hon det mörka obe-

kanta, hvarmed hennes inbillning ständigt sysslade. Hvad det gömde, visste hon icke, men dess storhet fattade hon. Outgrundligt rufvade det på hennes öde.

Feberheta händer tycktes klämma henne för strupen; tankarnas elddans fortfor; stormen tutade henne i öronen minneslämningar af en saga, som biskop Tomas en gång förtalt.

En drottning lefde för mer än tusen år sedan mer än tusen dagsresor söderut. Också hennes herre och konung drog ut i krig, och hjärtat må väl ha darrat också henne i bröstet, då hon gjorde löftet att offra det dyraste hon ägde, om hennes allrakäraste herre välbehållen lände hem. Han kom. Och hon lät klippa af sitt långa gyllne hår att hänga i templet, men natten efter var det hämtadt upp att lysa som stjärnbild på sydlandets tindrande firmament.

Hon hette Berenike, som betyder segerns gudinna, och stjärnbilden, som ännu lär lysa, kallas Berenikes hår.

Så hägrade sagan i dunkla drag för Cillas erinring, och ovillkorligt knäppte hon sina händer. Alla sågo att läpparna rördes, men hvad de hviskade, fattade ingen.

— Heliga guds moder, bad hon, låt också

Gofar lyckligt lända hem från denna farliga färd, och om du icke försmår min gåfva skall också jag med glädje offra mitt hår till tecken att jag försakar världen — —

II.

Utanför kungens gård i Serridslev föll snön i stora mjuka flingor, men i stugan blossade glädjen i kapp med stockelden på spiselhällen och facklorna i de blådragna väggarnas krampor. I högsätet vid bordet satt kungen och närmast honom ärkebiskop Torlak och herr Erik Krummedike, men midt emot kungen i kvinnornas bänk satt Cilla i ärmkappa af mörkblått sammet med gyllene bälte och gyllene ännespann öfver sitt gullröda hår.

Det led mot slutet af Torsmånaden och fastan stod för dörren, men ännu var köttets tid och ännu fröjdade vinet människornas hjärtan. Ärkebiskop Torlaks var så fullt att han lallade latin:

— Vivat in æternum qui dat mihi dulce falernum!

Med högtidlig och höfvisk uppsyn som om han stått för högaltaret i Upsala domkyrka drack han för kungen och vände sig sedan galant mot Cilla:

— Det vill säga, tolkadt fritt: Lefve evigt, ljufva flicka! han som ger oss vin att dricka.

Cilla tackade prelaten med ett nådigt leende och såg på kungen med ögon som gliste af någonting liknande ömhet.

Redan före jul hade Gofar välbehållen ländt hem. Och ju värre ångsten under hans frånvaro anfäktat henne, dess starkare kände hon, när han återkom, hur dyrbar han blifvit henne. I den trygghet hans närvaro ingaf henne, drunknade minnet af hennes löfte till Guds moder.

Nu njöt hon af att höra honom berätta om de tusen faror och vidrigheter, han mött på sin färd. I upprymd sinnesstämning kom han beständigt tillbaka till dem och välbehaget att åter vara i Danmark gaf då sitt sonande skimmer åt det mesta, han omrörde.

I kväll var han synnerligt talför och ärkebiskopen hade länge fått öfva sig i tigandets för honom svåra konst, medan kungen lifligt skildrat, hur han i Jungfruhamn bemött herrarna af Sverges råd, som för länge sedan

tänkt ge sig af för det han en smula låtit vänta på sig. Däråt log han godt. Sedan skrattade han åt skriften, som de under förhandlingarne i den heliga Klaras kloster lade fram i allmogens namn. Det var samma klagomål, som herrarna själfva gång på gång kommit med.

— Rösten var Jakobs, händerna Esaus! tog ärkebiskopen tillfället i akt att instämma. Kungen nickade bifall:

— Bönderna förbehöllo sig att alla borgar i Sverge skulle lämnas åt svenske män. De svenska bönderna ha blifvit så svenske, att de icke vilja låta sig skinna af andra än svenske herrar!

Han tömde långsamt silfverbägarn, som stod framför honom på bordet, lyssnade en stund till den undersåtliga munterhet, han väckt och fortfor spefullt som förr:

— Jag förbehöll mig å min sida Stockholm, Nyköping och Kalmar. Hvilket beviljades. Sedan satte jag Olof Finne på Stegeholm och Johan Fleming på Stegeborg. Men då reste svenskarne borst värre än fargalten i Flemings vapen!

Cilla skrattade till som en skata, och ärke-

biskopen stämde in, men kungens blick blef hård och halsstarrig:

— Jag hemställde höfligt, om icke en konung borde ha samma rätt öfver honom pantsatta borgar, som hvarje annan frälseman. Och då de därtill nekade, förehöll jag dem all den förlust och skada, som de vållat mig genom att biträda upproret.

— Och hvad föreburo de, ers härlighet? sporde ärkebiskopen.

Kungen svarade icke strax. Uppenbarligen bekämpade han i tysthet det raseri, som blotta tanken på de svenske herrarnes beteende väckt. Han var het af mycket vin och ögonen glänste som klippingar af tenn.

— Intet! sade han ändtligen. — De veta icke hvad rätt och orätt är! Hade Engelbrekt tagit från någon af dem själfve en frälsegård genom att uppvigla bönderna, skulle de säkert ha sett därpå med andra ögon. Men då det gäller en konung, tyckes orätt vara rätt. Och sitt våld bemantla de med ett nyuppfunnet ord: fosterlandskärlek.

— Hvad vill det säga? frågade Vändkappan plötsligt. Och ärkebiskopen utbrast förtrytsamt:

— Jag kan tänka mig att en frälseman har ett slags kärlek till sin jord. Likaledes att en konung kan ha kärlek till sitt land. Men om en torpare fattar kärlek till sin husbondes gård, är det brott mot guds tionde bud. Likaledes om en bonde fattar kärlek till sin konungs land. Icke sant, ers härlighet?

Kungen nickade gillande:

— Visst och sant! Men sanningen vill nu ingen höra i Sverge. Fanen har farit i de svenske. Bäst att låta dem hållas en tid. Därför gaf jag dem drotsete och marsk, som de kräfde, att de inbördes må stånga hornen af sig på hvarandra. Din svärson — han vände sig till herr Erik Krummedike — är ett fynd som drotsete. Hvad marsken beträffar är han ung, makt- och äregirig, vill komma sig upp och baxnas för inga medel. Hans näsa är platt som en paddas, men han är lång som en humlestång och beständigt praktfullt påklädd. En man med later, en lekare med åtbördens storhet och kattguldets glans öfver sitt framträdande — just en man för de svenske att beundra. Låt honom hållas en stund. Den svenska humlestangen skall krossa Kopparhufvudets makt — och bedrager jag mig icke skola Sverges

herrar snart inbördes stå med hand i hår och knif i strupe — då är tid för oss att tukta och tacka för sist!

Han reste sig med blossande kinder och glittrande ögon, som om han velat bryta upp, men betänkte sig, räckte Cilla sin bägare till påfyllning och satte sig åter. I detsamma mälde dörrsvennen, att herr Esge, höfvitsmannen på Borgen, visat en sven från Sverge ditut — Måns Bengtsson — —

Kungen bad honom komma, och mottog honom nådigt.

— Sätt dig ned och få dig vin, sade han. — Drick och berätta. Men om du medför onda tidender, må du gömma dem till i morgon.

Måns Bengtsson drack och mälde sedan:

— Ers härlighet, hemma i Sverge har striden åter flammat upp. Engelbrekt, marsken och Puken bestalla Stockholms hus, men herr Erik Nielsen biter från sig som en redlig kungens troman.

Kungen drack och log:

— Ditt bådskap är både ondt och godt. Men säg — hvad förevändning brukade upprorsmännen denna gången? Sjung ut!

— Strax efter det ers härlighet seglat

söderut — fortfor Måns Bengtsson — spreds ett rykte, att kungen farit fram som en röfvare mot de fattiga bönderna längs kusten.

Kungen skrattade:

— Mycket sant! Vår herre sände mig som vanligt storm och flera af mina bästa skepp förliste. Jag blef tvungen till strandhugg. Man måste lefva, fast man är kung! Och där ingenting gifs af godt hjärta får kungen taga med våld. Var det ingenting annat?

— Visserligen, ers härlighet — medgaf Måns Bengtsson, smittad af kungens till synes muntra lynne — ett annat rykte förmälte, att kungen med en väldig här inom kort skulle komma till Stockholm och låta hylla hertig Bogislav I förskräckelsen sände Stockholms borgare bud till Sverges råd, som samlats i Arbugha — — det var då Engelbrekt genomdref, att alla herrarne omedelbart skulle rida till Stockholm, hvarigenom fejden bröt ut.

— Alltid Engelbrekt! Alltid detta gudsförgätna Kopparhufvud! utbrast kungen. Jag våndar den mannen vore död!

Måns Bengtsson genmälde med en glimt som af kniffsegg i blicken:

— Mellan Engelbrekt och min ätt är fejd.

Så länge han lefver, få vi icke fred i landet. Gifve gud allas vår fiende i mitt våld — och jag fäller honom, vid Kristi blod!

Blek om kinden reste sig Cilla, bjöd godnatt och drog sig tillbaka innanför sängens sparrlakan.

Hela kvällen hade hon följt skiftningarna i kungens lynne och med stigande oro låtit tankarna kretsa kring hvad komma kunde. Allt hvad hon hört bar bud från mörkret, som ånyo hotade att omhvärfva henne. Men i mörkret hade Måns Bengtssons ed tändt ljus.

Inne i sängens innersta hörn föll hon på knä och bad:

— Heliga guds moder — förlåt mig att jag förra gången bröt mitt löfte, men nu skall jag gälda min skuld. Om du däri finner något välbehag och unnar mig någon belöning, ber jag dig gifva upprorsmannen Engelbrekt i Måns Bengtssons våld.

En af tärnorna räckte henne mellan sparrlakanen stora fårsaxen och medan dryckeslaget fortgick utanför, gäldade drottning Cilla i sitt rikes mörker och ensamhet sin skuld till guds moder.

Sverges vår.

I.

 sin kammare på Sigharsö vid Hjälmarns södra strand satt biskop Tomas lutad öfver bordet vid fönstergluggen och skref egenhändigt ett utkast till ett bref.

Gården tillhörde biskopsstolen i Strängnäs, och biskop Tomas drog sig, sommartid, gärna tillbaka till dess tysta ensamhet att hvila och drömma eller arbeta och öfverväga. I år var han tidigare än vanligt på färde, men han måste nu säga sin mening till Karl Knutsson, rikshöfvitsmannen, som för några månader sedan med sin utomlands till utomordentlig behändighet öfvade ungbjörnstass nappat riksens tömmar ur Engelbrekts händer.

Hela dagen hade biskopen arbetat, skrifvelsen drog ut på längden och allt bistrare blef

hans uppsyn. Han sökte kloka, goda och likafullt oförsagda ord för hvad han hade på hjärtat, men tankefebern gjorde honom het i hufvudet, och fjädern fräste i hans hand, fast han eljes frös och ideligen måste resa sig och vandra af och an på golfvet för att få blodet i omlopp. Därvid log han beskt åt sina förtidiga sommardrömmar.

När han seglade från Strängnäs var det vår, och när snäckan i går lade till vid Sigharsö lyste marken grön i alla hagar. Mellan björkarnas hvita stammar strålade tusentals hvita stjärnor, och välsignadt solsken tinade jorden, som kärlek ett människosinne — —

Men i dag var det frost, och värre än vid midvintertid biter kölden i blomstermånaden genom märg och ben.

Han satte sig åter och genomögnade eftertänksamt sitt utkast:

När vänner skrifva eller tala till hvarandra bör allvar framgå och smicker tillbakastå. Käre Karl, jag tackar dig för den vänskap, du till denna dag visat mig — — Nu bör jag skrifva och råda dig till det bästa — — — Är du en dödlig människa, så tänk hvar dag att världen är omskiftelig, hon häfver upp och hon kastar neder hvem hon vill. Säll är den som väl gör. Jag har nu ofta skrifvit dig till och sökt efter goda svar

och jag finner alls intet utom tvärhet — — — men jag tager det icke till sinnet, enär jag intet gjort dig — utom att jag icke vill tillåta orätt och öfvervåld på den heliga kyrkan. I liknande omsorg ha många före mig lidit döden; så vill jag ock gärna lida, om så tarfvas. — — — — — — — — Allt meniga prästerskapet mente, att det skulle ha kommit i stor frihet och frälse, sedan svenske män fingo styra rikena. Men mig tyckes att de aldrig ledo värre undertryckelse och träldom och det skulle du mest förskylla, som har tagit dig riksens styrelse i händer. — — — — — — — Du har nu väckt upp mot dig konung Erik, alla hans vänner, en stor del af ridderskapet i Sverge och Danmark, som mist sitt gods. Nu går du på kyrkans prelater och prästerskapet, du vill ej höra oss till rätta — — — du låter gästa både präster och deras hjon med öfvervåld och orätt — — — — — — — — — — — — — — —

— — Vi behöfva icke söka länge efter föredömet — kung Erik gjorde med öfverdådighet hvad han ville både mot biskopar, riddare och svenner — du vet själf hvad lön hans högmod fått. Då vet du ock, att den gör väl, som i tid kan vakta sig för en annans fall; i Sverge skulle den vara kung, som mest kunde styrka rätten — — —

Åter raspade pennan en stund öfver papperet och åter började biskop Tomas sin rastlösa vandring af och an på golfvet.

Nej. Han kunde icke klargöra hvad han innerst kände. För sina egna och kyrkans bekymmer hade han funnit ord, icke för det stora nya, som sprängde honom i bröstet.

Hvad han detta sista år upplefvat hade gripit honom starkare än något han förr erfarit i lifvet utom den lycka och sorg, som hans syndiga kärlek skänkt. Icke mindre innerlig var för honom denna nyupprunna kärlek till folk och land.

Frihetsrörelsen, som han det sista året själf tagit del i, tycktes honom mer och mer försinnligad i Sverges vår, och hvad han innerst fruktade, var att den blomstring, han drömde för sitt folk, skulle frostbitas redan i roten.

Frosten, som beständigt dräpte Sverges vår, var egensinnet, afunden, ofördragsamheten, oförmågan att underordna sig — det var detta han velat säga Karl Knutsson. Det var detta, han i sitt hjärta förebrådde honom mest — att han med de egensinnige, afundsamme, fåfänge svenske herrarnas hjälp undanträngt Engelbrekt från riksens ledning.

Aldrig hade han mött en människa af större mått än den lille bärgfrälsemannen från Noorbergh. Ingen hade han sett som så bar märke af det kall, han undfått. Undrens man som ingen annan var han. Herrans redskap som ingen annan. Hvem utom han kunde väl ha uträttat dessa senaste månaders storverk!

Biskop Tomas stannade och lyssnade. Nej, han hörde ingenting. Ändå var det honom som om luften skälft af fjärran klockors dån. Eller var det sitt eget hjärta, han hörde bulta?

Gårdsfogdens hustru kom med aftonvarden. Han försökte äta; men alltfort hade han samma underliga förnimmelse af en luftens oro, icke stark nog eller icke nära nog att af örat fattas som ljud.

Han gick ut och mötte på tunet gårdsfogden, som hälsade och sade:

— Det låter som om stormklockan ginge i Stora Mällösa kyrka. Jag har sändt ridande bud att spörja, hvad det betyder.

Biskop Tomas vandrade vidare nedåt stranden. Under fötterna kände han jorden hård som sten. Gräset var fruset, alla blommor hängde vissnade på sina stjälkar, och i hagen var tyst som om kölden dräpt all fågelsång.

Biskop Tomas gick längs stranden norrut. Mörkret tätnade bakom honom. Himmeln hängde mulen, men vid synranden flammade något rödt.

Han återvände till gården. Då stod fogden utanför stallet, framåtböjd och med lufvan i hand.

— Elden måtte vara lös någonstädes norrut — sade biskopen. Gårdsfogden genmälde:

— Det är Göksholm som brinner.

— Göksholm — —?

— Bönderna ha tändt förborgen.

Han lät märkligt tjock i målet, och när biskop Tomas trädde närmre, varsnade han, att den starke mannen stod och grät.

— Hvad har händt? sporde biskopen.

— Engelbrekt är död.

Biskop Tomas raglade omkull, men reste sig häftigt. Fogden sade stilla:

— Han dräptes af Måns Bengtsson i går kväll. De funno honom på en holme hinsides näset vid Göksholm. Han var på väg till Stockholm. Det sägs att herr Bengt Stensson lockat honom att fara båtledes — —

Biskop Tomas fattade ingenting mer. Det ringde för hans öron som af stora klockor. Tyst vände han sig och gick tillbaka till sin kammare.

Hela natten satt han vid bordet och den breda pannan brände mot händerna, medan smärtan skalf i alla sinnets strängar. Af den djupa rörelsen blef toner, syner. Toner och

syner togo gestalt i tankar, tankar brusto i ord och det karga svenska språket blommade för första gang i en frihets- och fosterlandssång.

Det var sangen om Engelbrekt i dess första, brutna strofer, burna af hans stora sorg och hans stora kärlek.

Andens starka spänning gjorde honom rymden stor, bortom stundens smärta reste sig sorgen för Sverge, och allt hvad han nyss i sitt hjärta förebrått Karl Knutsson, krympte för hoppet, att han trots allt måhända var den man, som Gud i sin outgrundliga vishet utsett att föra Sverges folk och land mot sommar och blomstring.

II.

Nordvästvinden kom, isande kall, från fjällen, trasade himmelns gråa hölje och dref trasorna mot sydost. Mellan dem kom sol till synes. Landet låg i fruset ljus, hvaröfver stora, mörka, fantastiskt formade skuggor jagade.

Budet om Engelbrekts död följde med vinden, och det blef så underligt tyst i bygderna,

där hans stämma nyss kallade till samling, manade till kamp. Tungt att tänka denna starka röst för evigt tyst; tungt att tänka detta stora hjärta för evigt stilla.

Höfvitsmännen för den svenska hären, som bestallade Stockholms hus, hade på morgonen samlats till öfverläggning hos Karl Knutsson, och som alltid blef det fägnad.

Erik Puke stod ett stycke afsides från de andra gästerna. Genom hjälmens lucka lyste hans ögon, när han såg och lyssnade på den unge rikshöfvitsmannen.

Aldrig visste han rätt, om han hatade honom. Tidtals drogs han till honom. Dessemellan kunde han afsky honom. Var det då den åsidosattes afund han kände? Men mot Engelbrekt hade han aldrig känt något sådant. Engelbrekt hade han älskat. Honom hade han alltid med glädje underordnat sig. Den mannen hade kallets ljusring öfver pannan inifrån.

Den andres panna lyste blott af ett utvärtes sken, som tidtals bländade honom. Innerst förblef han dock alltid fiende till ränksmidarns sträfvan, äfven när han föll till föga för hans konst att behaga.

Hvar gång Puken med harm vändt honom

ryggen, hade Karl Knutsson dubbelt mödat sig att åter vinna honom. Och den unge rikshöfvitsmannen var en så sällsam blandning af stort och smått och godt och ondt, att Erik Puke ideligen lockades af det goda och stora och ideligen tillbakastöttes af det onda och lilla.

Som han nu stod där och lyssnade, kände han sig åter mer och mer dårad af Karl Knutssons tal och dragen till honom. Måhända var det goda hos ränksmidarn trots allt öfvervägande. Måhända mente han det af hjärtat, när han sade, att för honom stod Sverges framtid öfver all själfvisk sträfvan? Sedd i stort var måhända också den mannen stor.

En hagelskur piskade mot fönstret, hofslag dånade mot gatans träbeläggning, en sven kom störtande in i stugan och flämtade:

— Engelbrekt är mördad.

Bleknande reste sig alla. Allas ögon vändes mot budbringarn. Blickar och frågor omhvärfde honom som eld.

Puken ensam stirrade på Karl Knutssons ansikte. Ännu efter det förställningen bredt sorgens mask öfver dragen, glimtade i hans ögon någonting liknande hemlig inre tillfredsställelse.

Muskelsträngarna började skälfva kring Pukens munvinklar, och med ett skyfall af tårar flödande utför de magra, bruna kinderna störtade han fram mot Karl Knutsson, höjde sin knutna hand mot honom och skrek:

— Du satan! Detta förlåter Gud dig aldrig. Och aldrig jag.

III.

Öfver Östersjön lyste varens sol mellan drifvande skyars trasor, men skuggorna ströko sydostvart och släckte på sin väg alla vågors glitter.

Till Gotland kom budet om Engelbrekts död med en kogg från Kalmar. På Visborg höll kung Erik hof, och med honom var Cilla.

Hon satt i frustugan och spelte schacktafvel med en klerk, när kungen med ett glädtigt glitter i sina tennögon trädde in.

— Berenike, sade han leende — Guds moder har bönhört dig.

Hon förstod icke strax, men när hon fattat ordens innebörd, föll hon på knä och tackade guds moder för hennes stora godhet.

Den eviga förbannelsen.

I.

n sommarmorgon i höstmånaden just som solen rann upp bortom storstadens muromkransade gyttring af spetsiga gaflar, tak och torn, stod Cilla med sina tärnor jämte hertig Bogislav och ärkebiskop Torlak på fördämningen utomkring Visborgs hamn och såg skepp efter skepp glida ut ur dess gap.

Med gråtmilda ögon följde hon hvart segel, som hissades, fångade dagrandens skära ljus och flög mot nordväst. Den friska kulingen gaf hopp om snabb seglats, så visst som himmelns klarhet lofvade väderlycka.

Först kom Herman von der Hagens märsskepp Drottning Filippa. Fribytarflaggen med Lancasters ros sänktes för den presumerade

tronföljarn. Med ett glitter af tillfredsställd världslig fåfänga i sin fromma blick återgäldade drottning Cilla hälsningen och nickade nådigt åt skeppshöfvitsmannen. Herman von der Hagen var den flinkaste seglarn och hade lofvat bringa bud till Söderköpung så längt i förväg, att de svenska herrarna hunne vidtaga alla nödiga anstalter i och för kungens högtidliga landstigning, då han nu kom att ånyo låta sig hyllas af Sverges råd i enlighet med hvad i Kalmar nyligen stadgadt och aftaldt var.

Hertig Barnims akterhöga kravel Barth gled förbi, och den ärorika pommerska gripen sänktes. Ofrivilligt härmade Cilla flaggens nedåtgående rörelse i en nigning så djup, att hon, som efter sjukdomen blifvit knäsvag, satte en rofva bland fördämningens stenblock. Med sitt oförbränneliga leende räckte hertig Bogislav henne handen till upprättelse.

Herr Bengt Stenssons skepp Göksholm strök förbi, och hans vapenduk med den vågrätt klufna skölden sjönk från stången. Denna hälsning mottog Cilla blygsint rodnande och förlägen; men när Måns Bengtsson seglade fram utan att fira på flaggen, rodnade hon af förnärmad högfärd och sände ett ursinnigt ögon-

kast efter hans flytande kåk. Ombord på detta obäke hade han hela sommarn tjänat lifvets nödtorft som sjöröfvare. På akterkompaniet lästes med blodröda bokstäfver missfostrets namn Unionen och från toppen fladdrade en lodrätt klufven sköld med ett djur som vände ryggen åt en liljehälft.

— Där seglar en ungersven med hjärtat pa rätta stället! utbrast ärkebiskop Torlak och viftade ifrigt åt Engelbrekts mördare. Med några hundra lika behjärtade svenner i följe skulle kungen från början ha seglat till Sverge och tuktat bönderna. I stället inlåter han sig på underhandlingar med ett uppror iskt folk. Slikt slutar alltid med undfallenhet och flathet. Icke sant?

Hertig Bogislav uttryckte sällan sin mening i tvistiga fall med ord. Men han log och och leendet var mångtydigt. Ärkebiskop Torlak tydde det till förmån för sina egna tankar. Icke mindre än han själf hade hertigen fallit offer för kungens svaghet. Hertigens anspråk på Sverges tron hade i Kalmar nyligen underkänts af de svenske herrarna lika fullständigt som ärkebiskopens anspråk pa Upsala ärkestol, och i allt hade kungen måst foga sig.

Hertigen bar sin motgång lätt, med leende undergifvenhet, men ärkebiskop Torlak fräste af bitterhet:

— Eller är det icke kränkande för en kung att gång på gång dagtinga med sina undersåtar, när slutet alltid blir för honom och kronan nesligt? Tvangs han icke nyss i Kalmar att afsäga sig sina oförytterligaste företrädesrättigheter? En kung blir ju en nolla därest han icke har makt att besätta rikets slott och biskopshus med män till hvilka han har förtroende och att redan i lifstiden nämna tronföljare, som rätt och billigt är. Icke sant?

Prelaten fladdrade som en låga af ifver, och hans sista fråga kräfde ett instämmande.

— Obestridligen kan det så tyckas — ljöd hertigens orakelsvar, öfver hvilket hans egna munvinklar tycktes slå knorr af förnöjelse.

Skepp efter skepp hade glidit förbi. Sist kom kungens nya kravel R i k e t s ä r a. Högt på kompaniet stod han själf, och åter var det Cilla, som om han dragit mot döden, lämnande henne ensam kvar i det otrygga lifvet. En snyftning slet i hennes bröst, och med bländade ögon följde hon det röda seglet. Det var bras-

sadt åtsols och lyste på färden mot synranden längst i norr som blod i blått.

Det svartnade för hennes ögon, och hon satte sig ytterst ute på fördämningen. Bakom sig hörde hon ärkebiskop Torlak smattra vidare, mer och mer oförbehållsamt, ju längre från land Rikets ära flög.

— Lyssna till sitt samvete måste en konung så väl som hvar annan dödlig. Det är Herrans egen röst i våra bröst. När kungen nyss i Kalmar vägrade bära den eviga förbannelsen, som samvetet förutsade honom, därest han tillstadde, att alla danskar, norrmän och tyskar finge drifvas ur landet af de svenske hembygdsifrarna — var han i sin goda rätt och talte som det en konung anstår. Men när han lyssnade till den usle krämarborgmästarn Rapesulver, svek han Gud, sig själf och kunglighetens sak så visst som vår. Icke sant?

— Vördige fader — hvad var att göra?

— Sätta skälmen i tornet! utbrast ärkebiskopen. Eller är det kanske icke majestätsbrott, att en krämare säger till en konung: »Om Ni följer ert eget hufvud och godtycke, kommer den eviga förbannelsen att drabba er»?

Hvilken väg han än väljer, hotar alltså len eviga förbannelsen!

— Vissa människor föra den med sig — —

— Jesus! Hjälp! skrek Cilla. — Kungens kepp går under!

Hon hade flugit upp och stod som en gra-rut på en sten, flaxande med den askblå kåpans rmar, i det hon pekade mot seglet vid syn-anden, där det för allas ögon tycktes sjunka hafvet.

Hertigen och ärkebiskopen fingo henne ned lock och pock att återvända till borgen. Trösta henne kunde ingen af dem, enär ingen kunde förneka sina egna ögons vittnesbörd. Återstod att hoppas på en synsinnets förirring, och att aldrig förtvifla om Guds barmhärtighet.

Ärkebiskopen måste ägna hela dagen åt Cillas själavård. Medan hertig Bogislav jagade jöfågel fick ärkebiskop Torlak sitta i fru-tugan, hänga näsa öfver och föreläsa ur en ok som hette »Själens tröst».

Om natten hade Cilla en vanvettig dröm. Hon tyckte sig se jorden sväfva, som utan yngd, fritt i en rymd — och icke ens flat, om hvar förnuftig människa visste, att jorden ar — — utan rund som en rofva.

Hon vaknade vid det hon kände en vålnes hand i sitt hår. Rundt om borgens tinnar och torn tjöt och röt en rasande storm.

II.

I sin hytt ombord på Rikets ära vaknade kungen samtidigt af ett vämjeligt illamående, ropade på sin kammarsven, men fick intet svar.

Skeppet gungade och rullade, väldiga vattenmassor vräkte mot plankorna, och det tycktes kungen, som hade han knappast mer än ett nötskal mellan sig och evigheten. Stormen hvisslade och hven i tackel och tåg som tusentals af Satan med glödande gissel piskade perklar, och rymden dånade som om yttersta domen vore för handen.

— Sören! Sören!

En brottsjö vräkte Rikets ära så våldsamt på sidan, att kungen kastades ur bädden. Helt förvirrad kraflade han upp, fick på sig kappan och kröp uppför trapporna till akterkompaniets däck. Däruppe låg en människo-

kropp, som stängde hans väg. — Sören! Sören! stönade kungen; och då han intet svar fick, huttrade han: — U-u-undan!

Människokroppen rörde sig icke, men när kungen kröp öfver den, mötte han i det röda ljuset från lyktan, som lyste i mörkret akteröfver, sin kammarsvens dödssjuka ögon.

Bortom relingen såg han böljorna gunga i dunklet, höga som stugor med skum på ryggarna. Tjutandet och rytandet i tackel och tåg ledsagades af ett dånande flaxande som af en öfverjordisk jättefågels vinge — Gud och Sanct Niclis och Sanct Botvid — stormen hade slitit märsseglets skot!

Han försökte ropa nedat mot mellandäck, men hans röst drunknade som en flugas surrande i åskans dunder. Han fick fatt i ett rep och sökte resa sig, men kastades åter som en vante i däck. Krypa tillbaka utför trappan kunde han icke. Det gällde lifvet, därest han släppte sitt tag i tåget, som han fått i hand. Störtsjö på störtsjö vräkte öfver relingen och han måste hålla sig raklång på magen för att icke bli spolad öfverbord.

Styrsvennen tycktes ha förlorat herraväldet öfver Rikets ära, men på kompaniet lyste

ännu den röda lyktan och i det ljus som glimtvis föll ut i mörkret akteröfver skymtade kungen af och till breda, hotande bogar af skepp, som styrde efter den röda stjärnan, tryggande sig till kungligheten.

Kungen låg och stirrade på vidundren. Närmre och närmre nådde de. Nästa väldiga störtsjö kunde kasta dem redlösa öfver kraveln och krossa den.

Tinningstestarna reste sig af skräck, och viljan knöt sig krampaktigt inför medvetandet, att döden vore honom fullständigt viss, därest han icke kunde släcka ljuset, efter hvilket de följande skeppen styrde.

Repet, som var fastgjordt vid ena vanten, räckte icke att slå kring lifvet, men han knöt det kring vänstra armen och kröp akteröfver, famlade fram och löste linan, hvarmed lyktan hissats. Som en droppe brinnande blod sjönk den genom mörkret, damp i däck och spolades öfverbord, af en störtsjö för hvilken skeppet tycktes skaka i alla fogar. Med ett dånande brak som om blixten slagit ner, flög det flaxande seglet hädan, slitande med sig hälften af masten.

Lång som ett lif i törst och köld led natten. Kungen låg alltfort, klamrande sig till det räd-

dande repet, framstupa på kompaniets däck. När morgonen grydde varsnades icke ett segel, men öfver babord höjde sig ett Blåkulla ur dunklet.

Ditåt dref Rikets ära, vräktes mot en strand och krossades. Kungen själf kom med lifvet i land men hvar han befann sig visste han icke. Det var en ö i det villande hafvet och den tycktes obebodd.

Kainsarfvet.

I.

tormen som kom norrifran kastade sig med all sin kraft öfver skogen högst på Kolmårdens krön, fällde hundratals träd, afslet tusentals grenar, susade nedåt öfver Bråviken, strök öfver Vikbolandet och hann ett stycke utanför Söderköpung ett tåg af väpnade män till häst, så långt, att den siste svennen i eftertrafvet, icke ens där stigen krökte, var i stånd skönja fjädrarne i den främste ryttarens hjälm.

Det var Karl Knutsson, den unge rikshöfvitsmannen. Stolt och ståtlig i skinande rustning och skarlakanskappa med svärd i gyllne bälte stod han skrefvande i sadeln på sin svarta hingst. Påfågelfjädrarna i hans hjälm gjorde honom mer än hufvudet högre än enhvar af männen, som redo närmst. Framför honom

gingo väl tio basunare, blåsande i långa horn och bakefter kom en klerk, som redan fått i uppdrag att skrifva hans äreminne. Hornens skrällande toner tog stormen och förde till Söderköpung långt innan marsken själf hann fram; klerkens jubelsång genljuder ännu i Sverges häfder.

Vid marskens sida red Erik Puke, också han i skinande rustning och skarlakanskappa, men utan påfågelfjädrar i hjälmen. Mellan dem två var åter fred och vänskap efter det marsken med en oemotståndligt vinnande åtbörd räckt Puken sin hand och anförtrott honom, hur smärtan öfver Engelbrekts död och sorgen för fosterlandet tyngde hans sinne. Därom talte Karl Knutsson med tårade ögon och så hjärtegripande tonfall af sanning, att Puken måste tvifla på sina egna ögons vittnesbörd.

Och mot bakgrunden af en sådan smärta och en sådan sorg tedde sig rikshöfvitsmannens skyddsbref för mördarn som en handling af storsint självöfvervinnelse.

— Kufva sitt hat och offra sin hämnd är hvar dandemans plikt om fosterlandets välfärd så kräfver! sade Karl Knutsson.

Ingen förstod som han att leka med skift-

ningarna i Pukens lynne; ingen visste bättre, att den fladdrande lågan icke kunde döma med kallt förstånd — som han själf. I fosterlandets namn var det lätt att förvända Pukens syn.

Till mötet i Söderköpung väntades både Måns Bengtsson och herr Bengt Stensson. Erik Puke hade tidigare svurit att fälla dem båda, hvarhelst han mötte dem. Men nu var han stämd till förlikning. I fosterlandets namn hade marsken öfvertalat honom att lämna straffet åt Gud och landsens lag.

En ryttare kom sprängande från staden. Med hufvudet framåtböjdt, som för att stånga sig genom stormen stod han i stigläden, och hingsten strök i sträck öfver stigen. Marskens basunare flögo åtskils och tystnade. Marsken ropade:

— Hvad flyger du med för bud?

— Från drotseten, flämtade svennen och höll in sin häst. — Herr Kristiern hälsar och beder er ofördröjligen rida ut till Djursnäs, där rådet är samladt.

— Har något händt? sporde marsken, bleknande. Svennen svarade:

— Kungens skepp skall på väg från Visborg ha gått under med man och allt.

Det tindrade till i Karl Knutssons ögon, som om ett vanvettigt hopp tändts och slocknat i hans själ.

— Tomma rykten, tvifvelsutan! sade han.

— Det tycks icke så, genmälde svennen. — Tio öfverlefvande besättningsmän från skeppen, som följde närmast efter kungens, betyga enstämmigt, att de med egna ögon sett den röda lyktan öfver kompaniet släckas, när kraveln gick under.

Marsken gaf basunaren tecken att åter stämma upp. Från staden strömmade redan nyfikna utåt vägen att möta och hälsa den unge rikshöfvitsmannen. Hans breda, skägglösa, uppnästa ansikte rodnade af förnöjelse, och han hälsade åter med fagra later och strålande ögon.

Erik Puke följde honom med ett hetsigt glitter i blicken.

— Gud i himmeln — tänkte han — om den mannen är utsedd att fullföra Engelbrekts gärning — hvarför synes han beständigt mig så liten?

II.

Hårda, hvassa, misstänksamma blickar mötte marsken, Puken och de andra frihetsmännen i rådet, när de trädde in i stugan pa Djursnäs, där den gamle drotseten samlat kring sig ifrarna för det bestående.

Han och hans meningsfränder ville till hvarje pris hålla fast vid föreningen mellan Nordens riken. Därför hade de genomdrifvit beslutet i Kalmar och på grund däraf kom marsken till Söderköpung att lägga sin myndighet som rikshöfvitsman i kungens händer.

Men om kungen var död?

I så fall tycktes det Puken som om en högre makt fällt sitt utslag till förmån för Sverges frihet. Vid den tanken tog det eld i hans svarta ögon, men vid det han lät dem glida öfver församlingen, kände han motståndarnas blickar bränna sig som hagel piskade mot ansiktet af en storm.

— Nej du! Nej du! smattrade blickarna. Hvad du vill, vill icke vi.

Mot Karl Knutsson yrde de, tjutande:

— Nej du! Nej du! Handen från kronan!

Vi valde dig till rikshöfvitsman för att bli den andre kvitt, då han var farligare än du. Nu är du farligast. Nu få vi se oss om efter någon, som kan oskadliggöra dig.

Redan från början var det tydligt, att de tidigare församlade herrarna af rikets råd beslutat behandla Karl Knutsson, som om han från och med öfverenskommelsen i Kalmar upphört att vara rikshöfvitsman. Det blef alltfort drotseten som förde ordet.

— Först af allt — ifrade marsken — skola vi tala till fogdarna om slotten, efter de nu alla äro här och saken ej tål dröjsmål!

— Först af allt — sade drotseten — vill jag meddela, att Kalmaröfverenskommelsen, enligt hvad vi redan beslutat, skall stå fast, vare sig konungen lefver eller är död.

Mörkhyllt blek som stugans kalkade vägg, hvaremot han stödde sig, lyssnade Puken. Nu stod Engelbrekts storverk, Sverges frihet, på spel!

Han ville tala, men tungan satt som fastklibbad. Hans ögon lyste som brinnande tjära. Af de blickar som mötte hans förstod han, att för honom stod lif och gods på spel.

Han såg på marsken, och åter greps han

af beundran för mannens hållning. Var det icke, som om medvetandet af det kall han trots allt fått att följa, lyst kring hans panna, när han sänkte den till hyllning för kungen? Och när rådets samtliga medlemmar strax därefter hyllade drotseten och marsken som konungens ställföreträdare — var det icke just som om gamle herr Kristiern Niklisson skrumpnat, krympt och blifvit till intet i likhet med trollen vid soluppgången.

När Puken den kvällen i Karl Knutssons sällskap red tillbaka till Söderköpung, bultade hjärtat hårdt i hans bröst:

— Trots allt! Trots allt — den mannen bär Sverges framtid i sina starka händer!

III.

— Eller hvem eljes? frågade han sig själf dagen efter under det stora rådsmötet i gråbrödraklostrets församlingsstuga.

Han satt och lekte med knifven i sitt bälte och lät blicken glida öfver de goda herrarna och svenske männen af Sverges råd. Ett hufvud

reste sig högt öfver mängdens — herr Broder Svenssons, fribytarkungens. Men han var nu en fattig och skuldsatt man — —

Den gamle drotseten, som i går föreskrifvit marsken lagar, böjde sig i dag för hans myndighet. I dag hade marsken stämt inför sig alla de danske slottshöfvitsmännen. Hur han tvang dem med sin makt! Hur han böjde dem med sitt hot! Hur beslutsamheten lyste ur hans ögon!

Som en konung var han att se till. Och som en konung fördelte han slott och län. För egen del behöll han de bästa. De näst-bästa gaf han sina fränder. Och tack vare honom fick Puken behålla sitt.

Ingen annan af de många, som vid Engelbrekts sida ridit främst i frihetsstriden, tjänat trognast och offrat mest, hugnades af Karl Knutssons nåd. Ingen af de bragder, som det sista året utförts af svenske män, blef föremål för omnämnande. Utom Måns Bengtssons.

Flammande af vrede reste sig herr Broder Svensson, lämnade salen, steg till häst och red bort i sporrstreck.

Utanför staden väntade hans män — och

han hade kommit med många i följe. Nu lät han blåsa till samling.

Sedan red han tillbaka till klostret, steg med draget svärd inför rådet och for ut mot marsken:

— Jag vill säga dig, att jag icke låter mig nöja med det sätt, hvarpå du förvaltar rikets gods.

— Att förnöja alla, lär icke stå i mänsklig makt — genmälde marsken.

— Jag vill säga dig, fortfor fribytarkungen — att jag har fyrahundra svenner redo att rycka fram och gripa dig, när jag ger befallning därom.

Därmed skulle du icke öka dina förtjänster om fosterlandet, sade Karl Knutsson.

— Dina förtjänster om fosterlandet gitter jag icke nagelfara! Du bär kappan på båda axlarna — och kappan är icke ens din. Du har lånat den af en man, som blef mördad för sin kärlek till Sverges folk — du har gjort dig till mördarns medbrottsling genom ditt skyddsbref — —

Orden hade flugit honom så hett ur halsen, att luften tröt, och medan han kämpade med sin andnöd, mönstrade marsken honom med

kallt hufvud. Sedan såg han sig om bland de öfriga herrarna af rikets råd.

I de flestas ansikten läste han oro. Herr Bengt Stensson reste sig, steg fram och hviskade:

— Blinka med vänstra ögat, om du vill att jag skall låta lägga hand på honom.

Därmed gick herr Bengt beslutsamt ut, men återvände strax och tog plats längst borta vid dörren, stirrande stint på marsken.

Herr Broder Svensson fortfor:

— Jag har stridt vid Engelbrekts sida utanför Vardberg — Jag kan hälsa dig från honom och genom honom från Sverges folk —

Marsken mönstrade honom alltfort med samma kalla och kloka blick, gaf sig tid att öfverväga alla skäl för och mot herr Bengts förslag, medan fribytarkungen, mer och mer förblindad af sin vrede, fortsatte:

— Du har aldrig ägt någonderas förtroende. Detta därför, att du aldrig af uppriktigt hjärta älskat frihet och fosterland. Du har sällat dig till oss af äre- och vinningslystnad. Värre tyrann har aldrig haft makten i Sverge. Hellre än jag låter dig hållas, vill jag offra lif och blod — —

Han tystnade och hämtade andan — —

Då blinkade Karl Knutsson.

Herr Bengt slog dörren upp, och in i salen smög Måns Bengtsson med fyra handfasta svenner.

Bakifrån föllo de öfver fribytarkungen, bundo hans armar och släpade honom baklänges ut.

IV.

Erik Puke gick den kvällen hem med kinderna brännande af blygsel öfver att stillatigande ha åsett detta lömska öfverfall bakifrån på en man, som vågat säga marsken sitt hjärtas mening.

Var det icke sant hvad han sagt? Puken knöt sin hand kring svärdet. Skenet, som han nyss sett lysa kring Karl Knutssons panna, tycktes honom nu åter ett utvärtes, tillfälligt sken. Allt hos den mannen var utvärtes. Hans storhet gömde en liten, listig, låg och föraktlig människa. Af en sådan hade fosterlandet intet att hoppas.

Innan Puken gick till hvila, lofvade han sig själf att tidigt följande morgon uppsöka marsken och af honom kräfva Broder Svenssons frigifvande.

När gryningstimmens första ljus slog in som en aning i Pukens kammare, sprang han från britsen, tog sitt svärd, axlade sin kappa och gick.

Ute mötte han åtta af marskens svenner, som buro en kista af grofva, illa hopslagna bräder. Från dess botten rann blod.

Han sprang fram, och det tycktes honom som om marken böljat under fötterna. Tala kunde han icke. Men han drog sitt svärd.

Svennerna, som kände honom, satte från sig kistan. En af dem sade:

— Det är bara liket af en herre, som marsken nyss lät slå hufvudet af.

Puken slet upp locket, men såg ingenting. Först när han strukit dimman ur ögonen, skymtade han en liflös kropp i en blodpöl. Mellan fötterna låg hufvudet med gapande mun och brustna ögon. Det var fribytarkungens hufvud.

Då lyfte Puken svärdet mot himmeln och läpparna rördes som om han svurit en ed, men

det blef blott ett stönande i en kamp efter luft.

Sedan gick han tillbaka till härbärget, befallde sitt folk att sitta upp och red norrut.

V.

Första söndagen i Advent efter mässan drog Karl Knutsson från Köpung med talrikt följe. Vid hans sida red klerken, som skref på hans äreminne.

Vid underrättelsen om Pukens bråda uppbrott från Söderköpung, hade marsken anat oråd, och när han kort efter kom till Stockholm att taga slottet i besittning, erfor han, att Puken uppviglat bönderna i Engelbrekts bygd, och att Wästmanneländingar och Dalkarlar lofvat gå man ur huse på hans bud.

Då beslöt Karl Knutsson att uppsöka Puken, komma till tals med honom, räcka honom handen, blidka honom i fosterlandets namn.

Därför hade han ridit från Stockholm västerât norr om Mälarn. Det var som att

färdas i fiendeland. Luften var isande af ovilja. Marsken tycktes däraf oberörd och ställde sig beständigt som om Puken varit hans vän.

Nu red han till Arbugha för att möta honom.

— Hofmästarn sände jag i morgse före oss att sörja för kost och foder, sade marsken skrattande till sin klerk. — Han led af Pukeskräck! I natt kom han störtande in i kammaren och skrek, att Erik var på väg att öfverfalla och gripa mig.

Han talte obekymradt, men hans ansiktsuttryck var spändt, och blicken spanade ängsligt framåt stigen, som nu ledde uppför en backe.

Plötsligt ryckte han till och höll inne sin hingst. Öfver krönet höjde sig långsamt en hatt — och så ännu en — —

Men i nästa ögonblick brast han i skratt. Två ryttare hade visserligen vuxit ur jorden, men de skrämde honom icke. Den ene hängde som en harkrank i sadeln, den andre satt som en käring med barn, och båda buro svärd, som sågo ut att aldrig ha varit dragna.

Det var Arbugha borgmästare, som förde helsning och bud från Erik Puke.

Till synes obekymrad vek marsken upp det och läste:

Vet det, Karl, att vill du mig något och hvar hederlig man som vill mig något, finner mig i Arbugha och förbarme sig Gud öfver att jag icke får bli på min gård i ro, ty jag vet aldrig, när jag varder stekt eller steglad. Därför skall du veta, att tills det varder bättre oss emellan, vill jag behandla dig som min rätta fiende. Det vet Guds helga blod att jag hade otänkt. Och skall du veta, att den förlikning som träffats mellan herr Bengt Stensson och mig, säger jag opp, ty jag vill icke hålla mina fiender så lätta som jag förr gjort. Skrifvet i Arbugha under mitt sigill.

Erik Puke.

Med ett fruset leende räckte marsken brefvet åt sin klerk och sade bittert:

— Nu må enhvar se hvad kärlek Erik vill visa mig. Nu får jag röna, som mången förut sagt, att Erik vill förråda mig.

Sedan vände han sig till sitt folk:

— Nu mod! I dag är en lyckodag. Oss vinkar nu äran i kamp mot fienden!

Han ansträngde sig märkbart att anslå en muntrande ton, men ansiktets blekhet förrådde räddhåga. Ödmjukt steg han också af, böjde knä vid stigens kant och bad:

— O Gud, som är rätter domare, du känner bäst min vilja. Har jag af honom detta

förtjänat, sänd då din hämnd öfver mig, men gör han mig orätt, må då hämnden drabba honom.

Klerken, som slutat läsningen af fejdebrefvet, följde med nyfiken undran marskens minspel och bön.

Eljes är den mannen icke blödig — tänkte han — bönder fläker han utan att blinka munnen upp till öronen, men i dag är han en from och god och ömhjärtad människa — eftersom det händelsevis gäller hans eget skinn.

Den stolte marsken tog sedan råd af sina svenner, böjde sig för deras mening, vände och red skyndsamt tillbaka norrut.

VI.

I svartbrödernas församlingsstuga på holmen i Svartån vid Västeraros sammanträdde förlikningsmännen att medla mellan Karl Knutsson och Erik Puke.

Det var ärkebiskop Olof, biskop Tomas af Strängnäs och fyra män af vapen, med två notarier som sutto vid öfre ändan af långbordet.

Parterna hade tagit plats på hvar sin sida vid bordets midt.

Oset, som bar vittne om munkarnas nit att få stugan varm, lade sig tungt för bröstet på alla. Ärkebiskopen, som förde ordet, blef blekare ju längre han talte.

— I den treenige gudens namn, började han. Vårt land är nu likt en lefvande kropp utan hufvud, men hvars lemmar ligga i inbördes fejd. Om hufvudet ännu är i lifvet, veta vi icke, skiljdt från kroppen är det, och underliga rykten fladdra om. Än heter det att bönderna i Dalarne och Hälsingland vilja sätta en bonde på Mora sten; än att de tänka välja Erik Puke till konung. På honom tyckas de ha öfverflyttat all sin kärlek till Engelbrekt, på rikets höfvitsman hela sitt hat till Jösse Eriksson.

Han tystnade och drog efter andan, strök sig öfver pannan och fortfor:

— Innan vi skrida till förhandlingarna, har jag velat erinra om, hur bekymmersam rikets ställning är. Dig önskar jag särskildt lägga detta på hjärtat, Erik Puke. Du har stridt vid Engelbrekts sida. Men du tillhör själf en af landets ädlaste och äldsta ätter. Synes det icke också dig som om Sverges bönder nu fått för mycket

blod på tand? Snart finns ingen skillnad mer mellan dem som böra bjuda och dem som måste lyda.

Åter flämtade han efter luft; fortsatte sedan med matt och lidande röst:

— Ännu ett vill jag säga dig, Erik Puke. När du sände marsken ditt fejdebref, var han tvifvelsutan Sverges laglige styresman. Alltså var hans plikt att släcka upprorslågan, som du tändt. Fejden mellan er har sedan förts med skiftande lycka. Jag och biskop Tomas stämde marsken till förlikning. På vår hemställan lät han utfärda lejdebrefvet för dig, och vi tacka dig att du efterkommit vårt förslag till dagtingan. Gifve Gud att den måtte leda till frid och försoning. Uppmjuke han era hjärtan, vände han era blickar till fosterlandets nöd — —

Han tystnade och lutade hufvudet mot handen, som om han fruktat falla i vanmakt. Biskop Tomas reste sig och sade:

— Det kommer af oset här i stugan. Stanna vi längre torde vi alla få pröfva samma sjuka.

Hans blick flög mönstrande öfver de församlade. Alla voro bleka; endast Puken var het i kinderna.

— Därför hemställer jag till dig, Karl, fortfor biskop Tomas, vänd till marsken, om du icke kan unna oss tak öfver hufvudet uppe på borgen, så att förhandlingarna må kunna fortgå.

Därtill svarade marsken:

— Gärna. Riddarsalen står tom.

På vägen till slottet var ordet fritt, och Puken lät tungan löpa. Han kom från skogarnas köld, där han de sista veckorna uteslutande umgåtts med bönderna i sin här. Det var länge sedan han fått ett anständigt mål mat och ett ärligt stop öl. Följaktligen hade han under middagen nyss tagit grundligt till bästa. Och så varm om hjärtat var han vorden af det myckna han druckit, att han icke längre kände något hat till Karl Knutsson. Fastmer erfor han ett outsägligt välbehag i sammanvaron med sina likar och framför allt med den fordne vännen. Mot honom anslog han den gamla förtroliga tonen, talte ömsom öppenhjärtigt, ömsom gäckande, och eggades blott till öfverdrift af Karl Knutssons köld. Genom rusets lätta slöja skymtade han lifvets blodiga allvar rosenrödt. Människorna blefvo till barn som kifvades och förliktes. Allt kunde sägas. De drygaste ord kändes mjuka som dun i hans mun och att kasta

dem i ansiktet på Karl var honom ett synnerligt nöje.

— Vet du, sade han skrattande, mina dalkarlar hängde i betslet på min hingst för att hindra mig rida till mötet med dig, trots lejden. Tror du, det hjälpte att jag sade dem: »Karl är en hederlig man, och jag har hans ord.» De äro som barn, ha intet begrepp om ärans lagar, som gälla för män af vårt stånd. Dig tro de endast om ondt. De hata dig värre än Jösse Eriksson.

Marsken svarade icke, men hans uppsyn blef allt bistrare. Han förstod icke meningen med Pukens tanklösa tal.

De gingo öfver vindbron, och vakten i porttornet sporde, om den åter skulle hissas efter dem. Marsken nickade.

Inne på borggården sade Puken:

— Här huserade Jösse före dig. Du vet väl, att östgötabönderna nyligen halshöggo honom i Motala?

— Med östgötabönderna har jag också ett ord att tala i sinom tid! utbrast marsken och rynkade ögonbrynen.

Allt hvad Puken pladdrade, tycktes honom

ha en underklang af hot. Allt minde honom om hans egen ställnings fara och osäkerhet.

I riddarsalen var så kallt, att förlikningsmännen hackade tänder till trots för sina tjocka pälsar, och det dröjde innan förhandlingarna åter kommo i gång.

Puken trampade af och an på golfvet och talte alltfort:

— Du Karl, i sådan köld som nu är icke godt att sofva i skogarna. Folket sliter mycket ondt under vapen vid denna årsens tid.

— Så sänd dem hem, sade marsken kärft. Det står till dig.

— Då skulle du genast taga mig för hufvudet, skrattade Puken och stannade framför honom. Sedan sade han allvarsfullt. Men egentligen, hvarför skall Sverges allmoge svälta, blöda, frysa för missämjan mellan dig och mig? Hvarför skall i själfva verket land och folk till ingen nytta förödas?

— Hvems är skulden, sporde marsken bittert — om icke din?

Puken fortfor:

— När jag gick i striden vid Engelbrekts sida hade jag helgd i sinnet. Nu är allt bara fattigt och grått. Segrar jag också, vet jag vid

Kristi blod icke hvartill jag skall bruka segern — dig har jag ingen lust att slå hufvudet af — — och till att axla Engelbrekts kappa duger jag lika litet som du.

— Säger du, att du icke duger? utbrast marsken gäckande. Du som ärft allmogens kärlek — — och som bönderna vilja ha till kung?

— Se hur lysten du blir i blicken bara du nämner ordet kung! skrattade Puken. — Du skulle offra din eviga salighet för äran att en enda dag få sätta Sverges krona på ditt hufvud! Men allmogen vill nu ha ett ord med i laget — och dess kärlek vinns förvisso icke genom att bränna bönder å båle.

— Nej, sade marsken, och det blixtrade till i hans blick, fast han eljes bibehöll fattningen — folkgunst vinns genom vanvett. Men du lyckades icke taga Örebrohus — som du tänkt göra ett kloster af att däri förvara Engelbrekts lik.

— Örebrohus kan jag ännu taga, genmälde Puken — Ett nederlag till sådant du nyligen led i Hälleskogen — och du är en slagen man, Karl Knutsson.

Han böjde sig fram och såg marsken gäckande in i ögonen.

— Nu mäter och väger du mig just som du i Söderköping mätte och vägde Broder Svensson. Och jag vet att du tänker: Så länge Erik lefver, kan jag aldrig bli kung. Se hur röd du blef! Och det glittrade till i din blick, som på gråtass när han vädrar blod. Men jag har ditt lejdebref! Och du är för evigt en vanärad man, om du bryter lejden.

Marsken vinkade åt svennen vid dörren, hviskade en befallning i hans öra; vände sig sedan mot ärkebiskopen, biskop Tomas och de öfriga förlikningsmännen och sade:

— Vördige fader ärkebiskop Olof har rätt. Vårt land och folk behöfva fred till hvarje pris. Men så länge Puken lefver ser jag därtill ingen vån. Genom sitt uppror har han utomdess redan förbrutit lif och gods.

Medan marsken talte, trädde åtta svenner med dragna svärd in i salen. Puken stirrade på dem, som om han ingenting fattat, vände sig sedan mot Karl Knutsson och skrattade:

— Bryter du lejden, Karl, är du ärelös. Och jag vill säga dig, att jag dagligen väntar hälsingarne.

Då reste sig Karl Knutsson, dödsblek, lyfte sin hand och sade:

— Du är min fånge. För Gud och hvar man skall jag svara för hvad här sker i dag.

Puken spände blicken i honom, ryggade, tog sig för pannan — — plötsligt strammades hvar muskel i hans kropp, men handen, som flög till sidan, grep i tomma luften. Sitt svärd hade han lämnat från sig i klostret.

Då han med bakbundna händer stod inför marsken, skälfde muskelsträngarna kring Pukens mun så våldsamt, som om han återhållit ett leende, men ögonen lyste som brinnande tjära, och läpparna voro bleka som ett liks.

— Alltid bakifrån! sade han hest. Ärelöse! Ärelöse!

— För honom bort! befallde Karl Knutsson.

— Bort! upprepade Puken och hans ansikte förvreds som af outsäglig vämjelse.

— Fort härifrån. Till döden! Till döden!

VII.

En gubbe, stödd på en ungersvens arm, kom öfver vindbron från Stockholms hus. Båda voro lika bleka, bådas ögonlock och näsor lyste lika svullet röda, och blodsbandstycket dem emellan framhäfdes däraf till omisskännlighet. Det var biskop Tomas och Elof Djekn.

Båda voro på väg från Erik Pukes fängelse, dit de kommit hvar för sig att säga honom farväl. Som de gingo därifrån smög biskopen sin arm under svennens. Den gamle hade ingen annan att hålla sig till än denne, af hans hjärta alltid erkände son, som Gud i sin godhet gifvit honom till stöd just nu, då han kände sig gammal och bruten, som aldrig förr.

De månader som gått sedan Pukens fängsling hade fört biskop Tomas öfver lifvets snögräns. Skuldebördan, som han beständigt kände tynga, hade böjt hans skuldror, och samvetsångsten hade bränt håret hvitt. Han betraktade sig själf som saker till Pukens ofärd. Han var en af dem, som gått i borgen för den brutna lejden. Han var den som föreslagit mötets förflyttning till Västeraroshus. Därigenom hade

Puken råkat i marskens våld, och själf hade biskopen utan att kunna hjälpa måst åse meneds- och löftesbrottet. Allt hvad han däremot anfört hade marsken i fosterlandets namn tillbakavisat. Allt hvad han sedan gjort för att fria den mot tro och ära fängslade hade varit förgäfves. Nyss hade drotseten dömt Erik Puke till döden.

Därför stapplade biskop Tomas som en gubbe från afskedsmötet med Engelbrekts trognaste vän; därför stödde han sig så hårdt på Elofs arm och därför andades han så tungt i backen upp mot bykyrkan.

— O de svenske! de svenske! flämtade han i det han stannade halfvägs och såg ut öfver stad och ström med en fjärrsynt blick, som om han från en oändlig höjd skådat ned öfver landet.

— Hvarhelst två unga, friska, starka svenner i Sverge mötas — fortfor han — måste de slåss. Hvarhelst två betydande män i Sverge mötas, måste de hata hvarandra.

Utanför kyrkan stannade han ånyo och sade:

— Brödrahatet är vårt folks förbannelse — Kainsarfvet, som alltid, alltid, alltid skall hindra de svenskes växt till storhet.

När de hunnit fram till biskopens härbärge vid Svartmannagatan, ville Elof bjuda farväl, men den gamle klamrade sig till hans hand och såg på honom, som om han först då förstått, att de måste skiljas.

— Du rider hem till Noorbergh igen? sporde han.

— Ja, vördige fader. Till Engelbrektsarfvet, genmälde Elof.

— Frestar dig aldrig Kainsarfvet numera? Bränns du aldrig af lustan att åter taga del i dagens strider?

— Vördige fader, sade Elof, och hans stjärnögon tindrade. — Jag har hustru och barn!

Biskopen måste tänka på hur samma stjärnögon tindrat i Vadstena, då samme ungersven sade: Vördige fader, det var jag som brände Faxaholm.

— Det finns andra sätt att tjäna land och folk än med svärd i hand, fortfor Elof. Detta är Engelbrekts testamente. »Sämst är icke» — sade han — »bryta järn ur Sverges jord och fostra söner med kraft och håg, att taga vid, där vi gamle måste släppa.»

Biskop Tomas kände hjärtat växa sig stort

i bröstet. Det var hennes ögon, just som de fordom tindrat honom till mötes, och de talte till honom om den lycka, som öfvergår allt: lyckan att känna sig älskad, lyckan att ödmjukt tjäna de sina, sitt folk och sitt land — i en gärning, öfver hvilken ärans kalla glitter aldrig faller.

Tvifvelsutan hade Elof valt den bättre delen. I detta ögonblick tycktes det biskop Tomas, som om han med glädje skulle ha offrat lifvets hela yttre glans för rätten att taga sin son i famn och en enda gång trycka honom till sitt hjärta.

Men nu var det för sent. Den rätten hade han förverkat.

Han ryste till. Det kändes förfärande att vandra ensam öfver snögränsen, bortom hvilken intet knoppas, växer, blommar.

En förunderlig, försagd längtan bubblade plötsligt upp i hans bröst. Han kom att tänka på Elofs son med Engelbrekts dotter och undrade skyggt, om han icke en gång kunde få den lyckan att lyfta det barnet i sina händer.

— Jag kommer i sommar uppåt bärgslagen, sade han. Då vill jag också besöka dig och

hälsa på din hustru och din son. Hvad heter han?

— Hjärtligt välkommen, vördige fader, genmälde Elof i det han kysste biskopsringen till farväl. — Han heter Tomas.

Koppargåsen.

I.

En stackars ensam människa stod och stirrade, lyssnade och frös i en natt utan tecken till gryning. Det var Erik, Danmarks, Sverges, Norges, Götes och Vendes konung, hertig af Pommern.

Rundt om honom rufvade jorden mörk, och himmeln hvälfde skum. Men från det stjärnlösa dunklet dalade ljud som af flygande genfärd: ett flyttfågelstreck strök söderåt i luften öfver Vordingborg.

Också jordens mörker lefde. Någonting gnisslade öfver hans hufvud och från fjärran skrek en ensam, ängslig kvinnoröst:

— Gofar! Gofar!

Kungen skalf af spänning och tryckte sig tätt till Gåstornets vägg. Han ville icke ge sig

till känna. Med afsikt hade han smugit sig bort — tänkte i dagningen segla till Tyskland, värfva en här och därmed draga till Sverge att med vapenmakt kufva upproret — —

— Gofar! Gofar!

Det lät som om en vilseflugen haruggla kretsat i mörkret öfver Vordingborg, och han började redan bli vek om hjärtat, fast han stred mot sin svaghet. Han kände med hela sitt sjuka sinnes ångest, att han i detta nu stod inför en ödesdiger vändpunkt i sitt lif. Kunde han göra sig fri från sitt förflutnas skam och förnedring, funnes tilläfventyrs ännu utsikt för honom till ett hedersamt slut på krönikan om den tredubbla krona, han hittills icke med heder mäktat uppbära.

Handling! Handling! manade allt hvad han ännu ägde inom sig af kraft och beslutsamhet. Bort med dådlösheten! Upp till kamp för din krona och ditt kall. Kan du icke segra, så dö med ära!

— Gofar! Gofar!

Det förflutna kallade med all sin synd och smuts och skam. Ville han vandra ärans väg, fick han gå ensam. Det han närmast förehade, var utomdess en mörksens gärning, som inga

vittnen tålde. Men om detta skriande finge fortgå, skulle hvar lefvande själ i borgen vakna.

— Tig då! utbrast han ofrivilligt.

Klagolåten tystnade, men gnisslandet ofvanfrån duggade alltfort som brännhett stoft på naken hud, och hjärtat flaxade honom i bröstet som en vettskrämd fågel. Någon smög i mörkret, något skymtade, någon hviskade:

— Gofar!

Spänningen gaf sig och med en suck af lättnad hviskade kungen tillbaka:

— Hvarför sofver du icke?

Plötsligt kände han två skälfvande händer kring sina knän och en gråtmild stämma snyftade:

— Öfvergif mig icke, Gofar!

— Du skall rida tillbaka till Skjoldenæs, sade han sakta.

— Nej, nej, nej. Ensam kan jag icke stanna i detta främmande land.

— Är Danmark dig ett främmande land?

— Mitt hemland är Sverge, snyftade hon.

Motsatta infall korsade hvarandra i kungens håg. Hans sinnes retlighet hade med årens motgångar förvärrats, och hans lynne skiftade ideligen. Af allt sitt hjärta ville han nyss

bli sin samkvinna kvitt. Hon roade honom icke längre, hennes gudsnådelighet såg han med ömkan och hennes efterhängsenhet väckte tidtals hans leda. Hvart han red eller gick eller for ville hon vara med. Och oftast fick hon sin vilja, fast han blygdes för sin svaghet — — Men han behöfde just i sin svaghets stunder en människa att tala till — han som af sitt hjärtas misstro dömts till stumhet gent emot alla andra.

Allt hårdare klamrade hennes händer kring hans knän och alltmer förtvifladt snyftade hon. Det kändes som kunde hon icke lefva utan honom. Den lifsens vånda, hon utstått under de månader af långa dagar och nätter, då ingen visste om kungen var lefvande eller död, låg henne ännu brännande i minnet.

— Låt mig åtminstone få följa med till Visborg! bad hon.

Han böjde sig motvilligt, lyfte henne ur mörkret och stammade:

— Jag seglar till Tyskland — att värfva folk — —

Men nu kände hon, att hon segrat, stack förtroligt sin arm under hans, talte med den

tillförsikt, som hans kroppsliga närhet alltid gaf henne:

— Värfva' folk kostar pengar, Gofar!

— Du är vis för fyra, Guldgås! gäckades han. Af pengar har jag, Gud bättre! intet öfverflöd. Sverge sviker mig och äfven från Norge flyta skatterna trögt. Men ser du — —

Han tystnade och lyssnade med blicken fladdrande uppför tornet, hvars runda tegelmur tydligare och tydligare trädde fram ur dunklet; ty det grydde. Icke som skulle solen själf redan ha kommit till synes, men den fagra jungfruns förebåd skymtade i mörkret som en grå förhoppning.

Cilla tryckte sig allt tätare till kungen, lugn och stark i känslan af, att hans sinne åter skiftat. Han fortfor, hviskande:

— Sören håller på att taga gåsen från tornets tak, och af guldet skall jag slå mynt!

— Är gåsen af guld? Hon gapade af häpnad, och han skrattade ansträngdt, som för att samtidigt löjliggöra hennes uppenbara och sitt eget hemliga tvifvel:

— Så visst som ingen mindre än kung Valdemar Atterdag satt henne där hon sitter.

Det var han som aftvang Visby borgare ett ölkar fullt med guld! Han hade en samkvinna, han som jag. Hon hette Tove, och fågeln däruppe kan lika väl vara dufva som gås. Ofta när jag sett henne skina i solen, har jag tänkt, att han därmed velat resa ett minnesmärke öfver Tove. Men i tider af högsta nöd må Danmarks konung ha rätt att bruka guldet sig och riket till godo. Därför lyfter jag kung Valdemars dyrgrip — randas en gång bättre tider skall jag i stället sätta en ännu större gås på tornet — till minne af dig.

Hon såg på honom och tvang sig till att möta hans munterhet med ett leende, men under ordens gäckande klang hörde hon rösten skälfva af spänning, och i gryningens gråljus glittrade hans ögon som en vettvillings.

Ett rop kom dalande från ofvan, och något skrapade mot muren, något lysande skymtade i dunklet och sänkte sig sakta mot marken.

Det var gåsen. Med ett skratt af glädje störtade kungen fram, böjde knä och löste repet som var bundet kring dess hals, strök den smekande med handen, lyfte den ändtligen på försök. Den var större än han väntat. Och den var tung.

Han ville icke anförtro någon annan att bära den och med Cillas hjälp fick han den in under högra armen. Hon klängde sig till den vänstra. Dignande under sin dubbla börda gick kung Erik, skamfullt lycklig och förhoppningsfull mot den gryende dagen ned till stranden.

II.

Omedelbart efter det skeppet lagt till vid bryggan i Danzig, steg kungen i land utan annat följe än två svenner, som mellan sig buro en kista.

Det var tidigt på morgonen, men den rike guldsmeden Simon Stavoren satt redan på sin plats i verkstaden, bakom den mot gatan fällda disken. Genom luckan såg han Nordlandens konung nalkas och strök förnöjdt sitt hvita skägg. Han sålde och köpte ädla stenar, guld och silfver. Hemligen lånade han också ut pengar mot gudlös ränta, och det var icke första gången kung Erik personligen vändt sig till honom i slika ärenden.

— Vi behöfva reda penningar — — började han och Simon svarade nu som alltid jämrande:

— Ack, ers härlighet. Jag är en fattig man — och reda penningar äro sällsynta fåglar.

Mellertid hade svennerna lyft kistan upp på disken, som dignade under dess tyngd, och kungen öppnade egenhändigt locket. Mot en skinande bakgrund af blått siden kom den blankgnidna gåsen till synes, och Simon blundade ett ögonblick, bländad af dess glans. Så tog han den försiktigt, vägde den i båda sina händer och sade:

— Vore den af guld, skulle jag icke mäkta den.

Sedan tog han en hammare och slog ett slag på fågelns rygg. Där det träffade blef en bläddra, och när han skar genom den med en mäjsel, lyste det rödt under guldhuden.

— Det är koppar, ers härlighet! utbrast Simon. Hela gåsen är af koppar!

Kungens blick fladdrade till, och han rynkade pannan, men brast strax därefter i skratt och lämnade disken utan ett ord till farväl.

Han gick raskt tillbaka till hamnen. Efter honom följde svennerna, bärande gåsen i kistan mellan sig.

— Hissa segel! befallde kungen i det han åter steg ombord.

I hytten under akterkompaniet låg Cilla ännu till sängs. Hon reste sig och stirrade på kungen, som klef in.

— Gud i himmeln — hvad har händt?

— Gåsen var af koppar!

Han var blek, men hans tennögon glittrade som af ett vanvettigt inre lif, och han skrattade beständigt utan anledning.

— Hvart segla vi? frågade hon.

— Till Visborg!

— Sedan till Sverge, att strida för land och krona?

Han skrattade så att tårarna tillrade utför kinderna:

— Jag ger Fanen land och krona! Vi kunna lefva dem förutan. Hvad vi till vår bärgning behöfva, skall jag hädanefter hämta från hafvet.

I sin upphetsning föll han på knä, slog armarna kring hennes skuldror, lyfte henne, skakade henne och kysste henne. På år och dag hade slikt icke händt, och nu skrämde det henne.

Ögonblicket efter flög han åter upp,

sträckte armarna och slog händerna så häftigt mot hyttens tak, att blodet rann från naglarna:

— Jesus Kristus, ropade han skrattande, hvilken outsäglig lättnad att ha kastat denna trefaldt förbannade krona, som den gamla drottningen en gång tryckte mig öfver öronen.

III.

Seglet svällde, skeppet styrde norråt. Akteröfver hade sista strimman af land längesedan sjunkit i hafvet.

Svept i skinn från topp till tå satt kung Erik på förkastellet, stirrande öfver ödevidden mot mörkret, som tätnade kring hans led.

Öfverspänningens öfvermod hade blossat ut och i de kolnade resterna pyrde självföraktet. Gammal och trött till döden kände han sig. Intet mer hade han att hoppas af lifvet. Nesan, som klibbade vid hans namn, kunde aldrig aftvås.

Kring hans sammanbitna läppar med de nedåt skurna giporna tycktes det bittert spefulla draget af vämjelse ha frusit fast. Kroppsligen

och själsligen var han genomsyrad af samma outsägliga leda vid lifvet och vid sig själf.

Ännu mindes han som i en dröm, att han också en gang varit ung. Då bar vägen uppför, mot tindrande stjärnor, och en gammal kvinna ledde honom med sin kalla, hårda, starka hand — — Men på lifvets höjdpunkt hvilade en mjuk och varm hand i hans – Den tiden lyste Guds vackra sol öfver världen — — Nu, då stigen ledde nedåt mot död och dom, klamrade sig en tredje kvinnohand till hans — — —

Drottning Margareta och drottning Filippa — det var äran och lyckan. Båda hade döden slitit ur hans hand. Men den tredje, Cilla, nesan, skulle tvifvelsutan följa honom till lifvets slut — — och med henne under armen skulle han träda inför Vår Herre. Och Vår Herre skulle le och säga: »Det är koppar, du Erik. Hela gåsen är af koppar!» Men då skulle han svara: »Herre! Hvarför skapade du mig så, att jag kom att älska kopparn mer än guldet och lustan högre än kallet?»

*

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 09 03 10 011 3